

**Aineenopettajaopiskelijoiden antamia merkityksiä feminismille
ja sukupuolten tasa-arvolle - Miksi feminismistä on vaikea puhua?**

Elisa Kaartinen
Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Kevätlukukausi 2019
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Kaartinen, Elisa. 2019. Aineenopettajaopiskelijoiden antamia merkityksiä feminismille ja sukupuolten tasa-arvolle - Miksi feminismistä on vaikea puhua? Yleisen kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. 100 sivua.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen sitä, millaisia merkityksiä aineenopettajaopiskelijat liittävät sukupuolten tasa-arvoon ja feminismiin ja mitkä feminismiin liitetyt merkitykset näyttäytyvät hyväksytyinä ja mitkä eivät. Tutkimustehtävän kautta pohdin sitä, miksi feminismistä puhuminen koetaan vaikeaksi. Tutkimuksen konteksti on koulumaailmassa, jossa tulevien aineenopettajien tehtävänä on peruskoulunopetussuunnitelman (2014) mukaan edistää sukupuolten tasa-arvoa.

Tutkimuksen aineisto kerättiin Jyväskylän yliopiston aineenopettajaopiskelijoilta kirjallisen oppimistehtävän muodossa. Kyseessä on laadullinen tapaustutkimus, jossa on diskursiivisen tutkimuksen piirteitä. Aineiston analysointi toteutettiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä ja diskursiivisella tutkimusotteella.

Tutkimustulokset osoittivat, että aineenopettajaopiskelijoiden kirjoituksissa eli monenlaisia merkityksiä erityisesti sukupuolten tasa-arvosta. Merkitykset erosivat toisistaan muun muassa sen suhteen, nähtiinkö sukupuolten tasa-arvo jo toteutuneena vai ei. Myös feminismille annetut merkitykset vaihtelivat: feminismi nähtiin niin tasa-arvon edistämisen välineenä kuin esteenä tasa-arvotyölle. Kaiken kaikkiaan kirjoitukset feminismistä ja sukupuolten tasa-arvosta keskittyivät miesten ja naisten tasa-arvosta puhumiseen ja opiskelijat toivoivat, että sukupuolten tasa-arvosta puhuminen voitaisiin laajentaa vain tasa-arvosta tai yhdenvertaisuudesta puhumiseen.

Tutkimuksen johtopäätöksinä voidaan esittää, miten tasa-arvokäsitteestä elää monenlaisia uskomuksia ja aihe on monelle melko vieras. Tästä seuraa se, että tasa-arvoasioista puhutaan yksinkertaistamisen ja mahdollisimman ympäröiväin käsittein – jokaisen on oltava tasa-arvosta puhuttaessa keskiössä. Tämä voi kuitenkin johtaa siihen, että tasa-arvosta puhuttaessa luodaan melko yksipuolista kuvaa, koska olemassa olevista eroista ei osata tai haluta puhua.

Tutkimuksen pohjalta ehdotetaan, että opettajan pedagogisiin opintoihin olisi hyvä sisällyttää sukupuolten tasa-arvon käsittelemistä tuoden esille sen kompleksisuus ja monitulkintaisuus, jotta tulevassa työssään aineenopettajat eivät jää omien ennakkoluulojensa ja uskomustensa varaan edistäessään työssään sukupuolten tasa-arvoa ja käydessään aiheesta keskusteluita luokkahuoneessa.

Asiasanat: feminismi, sukupuolten tasa-arvo, koulutus, aineenopettajat, merkitykset

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	FEMINISMI JA SUKUPUOLTEN TASA-ARVO	9
	2.1 Feminismin ja sukupuolten tasa-arvon kehittyminen.....	9
	2.2 Koulutus edistämässä sukupuolten tasa-arvoa.....	17
2	USKOMUKSIA SUKUPUOLTEN TASA-ARVOSTA JA FEMINISMISTÄ	21
	2.1 Pyhä tasa-arvo ja riidanhaluinen feminismi	21
	2.2 Opettaja tasa-arvokäsitteiden tulkitsijana	24
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	33
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	34
	4.1 Tutkimuskohde ja lähestymistapa.....	34
	4.2 Tutkimukseen osallistuneet ja aineistonkeruu	37
	4.3 Aineiston analyysi	39
	4.4 Eettiset ratkaisut.....	45
5	TULOKSET	48
	5.1 Feminismiin liitetyt merkitykset.....	48
	5.1.1 ”Feminismi ytimeltään sukupuolten tasa-arvoon pyrkivää toimintaa”	49
	5.1.2 ”Feminismin historiassa liikaa ylilyöntejä ja epäkohtia”	59
	5.2 Sukupuolten tasa-arvoon liitetyjä merkityksiä	69
6	POHDINTA	80
	6.1 Miksi feminismistä on vaikea puhua?	80
	6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet	88

LÄHTEET 92

1 JOHDANTO

Talvella 2017 Suomessa kaikille yhdeksäsluokkalaisille jaettiin nigerialaisen Chimamanda Ngozi Adichien (2014) esse ”Meidän kaikkien pitäisi olla feministejä”. Esseen jakaminen oli osa Suomi 100 -hanketta, ja hanketta rahoittivat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Otavan kirjasaatiö. Esseen jakamisen katsottiin tarjoavan keskustelua feminismistä ja keskustelulle nähtiin olevan Suomessa tarvetta. (Saresma, Okkolin & Nikkola 2018, 156.) Esseen jakaminen herätti verkossa kohun niin hankkeen puolesta kuin sitä vastaan. Hankkeen tarpeellisuutta kommentointiin mielipidekirjoituksissa, uutisissa, ja myös poliitikot ottivat osaa keskusteluun. Esimerkiksi kansanedustaja Mika Raatikainen teki opetusministerille kirjan jakamisesta kirjallisen kysymyksen, jossa Raatikainen totesi, että lapsille tulee opettaa tasa-arvoa, muttei feminismiä, koska feminismi on poliittista ohjausta ja propagandaa. (Saresma ym. 2018, 155–158.)

Muistan, miten itse sain pari vuotta sitten käsiini Adichien (2014) ”Meidän kaikkien pitäisi olla feministejä” esseen ja teos oli keittiönpöydälläni, kun tapailmani poika oli kylässä luonani. Hän pyöritteli hetken kirjaa kädessään ja sitten tokaisi: *”En kyllä ymmärrä näitä feministejä ja niiden kainalokarvojen värjäystempauksia, mitä ne niin kun yrittää ajaa takaa?”* ja itse kiiruhdin puolustelemaan feminismiä: *”Niin mutta feminismihän ajaa naisten ja tyttöjen oikeuksia, maailmassa vielä monessa maassa pojat pääsee tyttöjä useammin kouluun niin kyllä feminismiä vielä tarvitaan”*. Keskustelun lopputuloksena oli hymisevää muminaa sekä jaettu oletus siitä, että Suomessa feminismi on ehkä vähän mennyt pitkälle mutta kehittyvissä maissa sille on yhä tarvetta.

Nyt, kaksi vuotta myöhemmin sain mahdollisuuden tehdä graduni feminismiin liittyen ja saatuani tutkimusaineiston käsiini, huomasin sen vilisevän samanlaisia ajatuksia mitä omassa keskustelussani feminismiin liitettiin. Myös aiemmat tutkimukset osoittavat, että yleisesti feminismiin suhtaudutaan varauksellisesti ja siihen liitetään ennakkoluuloja muun muassa uskomuksena vihaisista naisista, jotka pyrkivät toiminnallaan syrjimään miehiä (Brunila 2009a, 151–154; Crossley 2010, 128). Feminismi myös nähdään vanhentuneena ja

merkityksettömänä nyky-yhteiskunnassa (Christensen 2008, 189; Crossley 2010, 129). Samalla myös sukupuolten tasa-arvoon liitetään käsitys sen toteutuneisuudesta (Kantola, Nousiainen & Saari 2012, 23; Holli 2012, 89), länsimaisuudesta (Lähdesmäki & Saresma 2014, 19) sekä tasa-arvo nähdään kaikkien kannattamana asiana (Holli 2012, 89), kun taas feministeiksi ei haluta identifioitua (Arson 2003; 916-917; Holli 2012, 74).

Kuitenkin juuri näitä uskomuksia ja ennakkoluuloja on pyritty haastamaan viime vuosina esimerkiksi juuri Adichien (2014) esseen jakamisella yhdeksäsluokkalaisille. Lisäksi pelkästään tutkimuksen kirjoittamisen aikana on julkaistu teokset "Sinua on petetty - Kirjoituksia sukupuolten tasa-arvosta" (Ohisalo & Kotro 2019) sekä "Kirkon taantuva tasa-arvo" (Tsokkinen 2019), jossa molemmissa tuodaan esille, miten tasa-arvoa sukupuolten välillä ei vielä olla saavutettu. Omiaan keskusteluun sukupuolten tasa-arvosta on myös tuonut vuonna 2017 alkanut ja myös Suomeen rantautunut #metoo -kampanja, joka toi esiin seksuaalisen häirinnän nyky maailmassa. Samalla myös feminismin on nähty esiintyvän 2010-luvun lopulla julkisuudessa suosittuna ja kannatettavana asiana (Gill 2017, 611).

Kun yhteiskunnassa elävät rinnakkain erilaiset uskomukset feminismistä ja sukupuolten tasa-arvosta, kiinnostuin tutkimaan sitä, millaisia merkityksiä koulumaailmassa näistä teemoista elää ja miksi juuri feminismistä puhuminen koetaan haastavaksi (Saresma ym. 2018, 156). Uudessa peruskoulun opetussuunnitelmassa (2014) sukupuolitietoista opetusta korostetaan, jolloin juuri koulutuksen ja opettajien merkitystä sukupuolten tasa-arvon edistämässä painotetaan. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on kuitenkin koettu koulumaailmassa haastavaksi ja yhtenä syynä tähän on esitetty vallitsevat käsitykset sukupuolen itsestänselvyydestä ja ongelmattomuudesta, sekä feminismikäsitteen negatiivisesta kaiusta (Viden & Naskali 2010, 65). Tutkimuskirjallisuudessa sukupuolten tasa-arvon määrittely ei näyttäydy yksiselitteisenä, vaan moninaisena ja jatkuvasti liikkeessä olevana (Unterhalter 2006; Laiho 2013, 27-28). Opettajakoulutuksessa sukupuoliteemaa ei kuitenkaan juuri käsitellä, jolloin opettaja toimii

sukupuolten tasa-arvon edistämässä pitkälti omien uskomustensa varassa (Lahelma 2011a, 266; Lahelma & Tainio 2019, 71, 79).

Tutkimuksen tavoite on syntynyt pohdinnasta, miksi feminismistä on haasteellista puhua. Tähän olen pyrkinyt löytämään vastauksia tutkimuskysymyksilläni siitä, millaisia merkityksiä aineenopettajaopiskelijat liittävät sukupuolten tasa-arvoon ja feminismiin. Lisäksi olen tarkastellut sitä, mitkä merkityksistä näyttäytyvät opiskelijoiden mielestä hyväksyttävänä ja mitkä eivät. Aineenopettajilla on sama kasvatusvastuu sukupuolten tasa-arvon edistämässä kuin luokanopettajilla, mutta aineenopettajaopiskelijoilla on vähemmän pedagogisia opintoja kuin luokanopettajilla (Krokkfors 2017, 248). Tutkimuksen näkökulmana on hahmottaa koulun yhteiskunnallista asemaa, josta käsin voidaan joko uusintaa tai purkaa yhteiskunnassa vallitsevia asenteita ja uskomuksia. Tutkimuksen taustalla onkin vaikuttanut kysymys siitä, millaisena feminismin ja sukupuolten tasa-arvon tulevaisuus näyttäytyy.

Aloitan tutkimuksen tarkastelemalla feminismin ja sukupuolten tasa-arvon kehittymistä tutkimuskirjallisuuden valossa ja tuomalla esiin koulutuksen merkitystä sukupuolten tasa-arvon edistämässä. Toisessa luvussa keskityn opettajien tehtävään sukupuolten tasa-arvon edistäjinä ja niihin uskomuksiin, joita niin yhteiskunnan yleisellä tasolla kuin koulumaailmassa sukupuolten tasa-arvoon ja feminismiin liitetään. Kyseessä on laadullinen tutkimus, jossa tarkastelen erityisesti kieltä sosiaalisen todellisuuden rakentajana. Aineistonanalyysi on tehty aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä ja diskursiivisella otteella.

Tutkimuksen tekeminen on ollut itselleni sukellus sukupuolten maailmaan, sukupuoliliasien (Gordon 2004, 69) päähän laittamista ja omien ennakkoluulojen tiedostamista ja haastamista. Toivon, että paremman ymmärryksen kautta sukupuolen tasa-arvosta ja feminismistä voisimme päästä tilanteeseen, josta Chimamanda Ngozi Adichie on itsekin puhunut: ”Keskustelun sukupuolesta ei tarvitse olla isoa ja dramaattista. Se voi olla omakohtaista, intiimiä ja toista kuuntelevaa” (HS 2017).

2 FEMINISMI JA SUKUPUOLTEN TASA-ARVO

Feminismi ja sukupuolten tasa-arvo ovat käsitteitä, jotka voidaan määritellä monin tavoin. Siksi käynkin ensin läpi, miten tutkimuskirjallisuudessa feminismi ja sukupuolten tasa-arvo määritellään. Käsittelen feminismin kautta sitä, miten osana liikkeen muuttumista myös sukupuolten tasa-arvon käsite on muuttunut ja saanut uusia määritelmiä. Luvun lopuksi esittelen, miten sukupuolten tasa-arvon edistäminen on tuotu osaksi koulumaailmaa nykyisten velvoitteiden kautta ja millaista ymmärrystä sukupuolten tasa-arvosta opettajilta edellytetään.

2.1 Feminismin ja sukupuolten tasa-arvon kehittyminen

Feminismiä ei voida yksiselitteisesti määritellä mutta on joitain peruspiirteitä, joita kaikkien feminististen suuntauksien voidaan ajatella allekirjoittavan. Feminismi on monista erilaisista näkökulmista muodostuva toimintatapojen ja ajattelun kokonaisuus, jossa pyritään kuvailemaan naisten alistusta, riistoa ja sortoa sekä niiden syitä ja seurauksia historian valossa. (Tong 1989, 1.) Feminismissä korostetaan sukupuolen sosiaalista rakennetta ja olemassa oleva sukupuolijärjestelmä nähdään epätasa-arvoisena (Walby 1989, 214). Kun sukupuoli nähdään sosiaalisesti rakentuneena, korostetaan sitä, miten sukupuoliin liitetään normeja, ”luonnollisina” pidettyjä asioita. Näiden sukupuoliroolien voidaan katsoa olevan seurausta eriarvoisista valtasuhteista yhteiskunnassa ja tällaisen ”luonnollistamisen” kautta eri sukupuolille on määrätty mikä on hyväksyttävää ja sopivaa tietyssä kulttuurissa. (Subrahmanian 2005, 398.)

Feministisessä ideologiassa ajatellaan, että feminiinisyys on yhteiskunnassa vähemmän arvostettua kuin maskuliinisuus (Swrisky & Angelone 2016, 445). Feminismi pyrkiikin haastamaan sukupuolittuneet valtasuhteet sekä yleisesti ”totuuksina” pidettyjä asioita, joiden nähdään toimivan rationalisoivina olemassa oleville valtasuhteille (Ikävalko & Kantola 2017, 235). Feminismissä eriarvoisuuden puututaan pyrkimyksellä edistää sukupuolten tasa-arvoa sosiaalisilla,

poliittisilla sekä taloudellisilla alueilla (Swrisky & Angelone 2016, 445). Feminismissä kiinnitetään huomiota valtaan, siihen kenellä sitä on ja kenellä ei, sekä miten valtaa käytetään. Tavoitteena on saavuttaa yhteiskunnassa muutos kohti oikeudenmukaisuutta, jonka seurauksena sukupuoli ei määrittele sitä, mikä yksilölle on mahdollista, eikä sukupuoli osaltaan enää määritteli ihmisten keskinäisiä suhteita (Julkunen 2010, 66; Walby 1989, 214).

Feministisessä ideologiassa eläkin uskomus siitä, että sukupuolten tasa-arvoa ei olla vielä saavutettu. Samalla kuitenkin se, mitä sukupuolten tasa-arvolla tarkoitetaan, vaihtelee eri feminismien suuntauksissa ja määritelmät tasa-arvolle, jota feminismissä on ajettu, ovat muuttuneet feministisen liikkeen muuttuessa ja kehittyessä. Feminismin määritelmät ovat muotoutuneet aina kulloisessakin yhteiskunnallisessa kontekstissa ja siinä tapahtuneet muutokset ja virtaukset ovat aina reaktioita edellisiin määritelmiin (Julkunen 2010, 25).

Seuraavaksi käyn läpi feminismien kehittymistä ja muuttumista liberaalifeminismin, radikaalifeminismin ja postmodernien feminismisuuntausten kautta. Osana feministiliikkeen kehittymistä käsittelen myös sukupuolten tasa-arvokäsitteen muuttumista (taulukko1). Kuten feminismi myös sukupuolten tasa-arvo on moninainen käsite, jota voidaan tarkastella eri näkökulmista ja näin antaa sille erilaisia merkityksiä. Perinteisesti sukupuolten tasa-arvo voidaan määritellä joko samanlaisuus- tai erilaisuusajattelun kautta (Unterhalter 2006, 621). Samanlaisuusajattelussa korostetaan sukupuolten samanlaisuutta ja erilaisuusajattelussa sukupuolten erilaisuutta (Kuusipalo 2002, 211). Lisäksi uusimmat feministiset suuntaukset kuten postfeminismi edustaa moninaisuusajattelua, jossa ei lähdetä tarkastelemaan sukupuolta kahtia jaettuna käsitteenä, miehiin ja naisiin, vaan moninaisempana (Kuusipalo 2002, 211-214, Laiho 2013, 37-38). Erilaisten määritelmien sukupuolten tasa-arvosta ei nähdä etenevän lineaarisesti, vaan ne ovat kontekstista riippuvaisia ja elävät rinnakkain (ks. Laiho 2013; Unterhalter 2006).

Feminismin suuntaus	Sukupuolten tasa-arvon määritelmä	Tavoite tasa-arvon edistämässä
liberaalifeminismi	tasa-arvo samanlaisuutena	mahdollisuuksien tasa-arvo, naisille oikeuksia
radikaalifeminismi	tasa-arvo erilaisuutena, nais erityisyytenä	haastetaan ”miesten tasa-arvo”, huomio valtarakenteisiin
postfeminismi	tasa-arvo moninaisuutena	sukupuolten moninaisuus – moninaisuuden ylistys, identiteetti-politiikka
intersektionaalinen feminismi	sukupuolten lisäksi muiden eriarvoisuutta tuottavien tekijöiden huomiointi	sortoa tuotetaan myös ihonvärin, rodun, luokan ym. kautta – sukupuoli yksi ulottuvuus.

Taulukko1. Feminismin ja sukupuolten tasa-arvo käsitteiden kehittyminen ja yhteys toisiinsa (muokattu Unterhalter 2006 mukaan).

Feminismin ensimmäisenä suuntauksena voidaan pitää liberaalifeminismia. Liberaalifeminismin, jota kutsutaan myös tasa-arvofeminismiksi, katsotaan syntyneen ensimmäisten naisasialiikkeiden kautta (Tong 1989, 13-17). Liberaalifeminismissä naiseen liitettiin ensimmäisen kerran täyden kansalaisen sekä yhteiskunnan autonomisen yksilön ideaali. Erityisen näkyväksi liberaalifeministit tekivät sen, että silloisessa yhteiskuntajärjestelmässä naisten ja miesten välille tehtiin jakoa, jossa mies kuului julkisen elämänpiiriin ja nainen yksityiseen. (Julkunen 2010, 28-29.) Naisiin kohdistuvan sarron lopettamiseksi ratkaisuna nähtiin naisen tuleminen myös julkiseen toimintaan (Julkunen 2010, 33–34), ja tämä uskottiin saavutettavan samoilla oikeuksilla miesten kanssa eli kansalaisoikeuksilla (Julkunen 2010, 33–34; Tong 1989, 15, 17).

Liberaalifeministien voidaankin katsoa ajaneen ja edelleen ajavan muodollista tasa-arvoa, joka perustuu tasa-arvon samanlaisuusajatteluun (Kantola ym. 2012, 9). Sukupuolten tasa-arvon näkeminen samanlaisuuden kautta perustuu yhtäläiseen oikeuteen päästä esimerkiksi koulutukseen (Subrahmanian 2005, 397). Liberaalifeministien tavoitteena oli saavuttaa naisille samanlaiset mahdollisuudet, oikeudet ja resurssit koulutukseen pääsyyn ja työntekoon kuin mitä miehillä oli entuudestaan (Kuusipalo 2002, 212; Unterhalter 2006, 623). Liberaalifeministit keskittyivät erityisesti tyttöjen ja naisten aseman parantamiseen (Unterhalter 2006, 622). Samanlaisuusajatteluun pohjautuvaa tasa-arvoa perustellaan usein sen kasvattamalla ekonomisella hyödyllä, kun naiset saadaan yhtäläisesti miesten kanssa työmarkkinoille (Unterhalter 2006, 623). Lakien ja velvoitteiden tasolla tasa-arvosta puhuttaessa se usein liitetäänkin koko kansakunnan hyvinvointia lisääväksi tekijäksi (Raevaara 2005, 135).

Samanlaisuusajattelussa ihanteena on sukupuolineutraalisuus, jossa sukupuolella ei ole – tai ei saisi olla, merkitystä. Samanlaisuusajattelussa miehet ja naiset laitetaan samaan muottiin. Tällöin kuitenkin sukupuolten tasa-arvon normi näyttäytyy pitkälti miehisenä mallina (Kuusipalo 2002, 212.) Liberaalifeminismiä onkin kritisoitu siitä, että se ei ota huomioon sukupuolten välttämättömiä biologisia eroja, vaan pelkkä kaikkien kohtelu samalla tavalla riittäisi toteuttamaan tasa-arvoa. Lisäksi liberaalifeminismiä on kritisoitu sen tavasta ajatella, että naiset voivat tulla miehen kaltaiseksi ja maskuliinisuutta pidetään ideaalina, tavoiteltavana asiana. (Tong 1989, 27, 32.)

Osittain kritiikkinä liberaalifeminismille syntyi radikaalifeminismi. Radikaalifeministien mielestä liberaalifeminismissä ei menty tarpeeksi pitkälle, koska todellisuudessa nykyisen yhteiskunnan tilalle tulisi rakentaa sellainen yhteiskunta ja kulttuuri, joka ei perustu naisen sorrolle ja alistamiselle (Tong 1989, 98). Radikaalifeminismi onkin pitkälti rakentunut käsitykselle naiseuden toiseudesta: toisena sukupuolena olemisesta, jolloin miessukupuoli taas näyttäytyy standardina (Beauvoir 2011, 26; Bowden & Mummery 2009, 6). Radikaalifeministien näkemysten mukaan maskuliinisuus tai feminiinisyys ei sinänsä ole ongelma, vaan se, miten feminiinisyyttä ei yhteiskunnassa arvosteta, vaan miesten

ja maskuliinisuuden nähdään hallitsevan (Beauvoir 2011, 813-814; Tong 1989, 72). Radikaalifeministit halusivat antaa feminiinisyydelle uusia naiseuden ja naissek-suaalisuuden piirteitä (Tong 1989, 110).

Kun liberaalifeminismissä keskityttiin julkiseen puoleen eli naisen tuomista yksityisestä julkiseen rakentui radikaalifeminismi yksityiseen puoleen eli per-heeseen, henkilökohtaiseen, intiimiin sekä parisuhteeseen (Kuusipalo 2002, 211). Radikaalifeminismissä korostuukin valta ja sen merkitys yhteiskunnassa. Radi-kaalifeminismissä lähdettiin siitä oletuksesta, että naisten kokema syrjintä ja sorto on syvintä ja laajimmalle levinnyttä historiassa ja naisten sortamisen kautta voidaan konseptuaalisesti tarkastella mitä tahansa sorron muotoa (Tong 1989, 71). Lisäksi katsottiin, että miehisen vallan järjestelmä jäsentää kaikkia elämän-alueita, jonka vuoksi se näyttää luonnolliselta, ehdottomalta (Kuusipalo 2002, 211). Radikaalifeministit ovat eronneet muista feminismin suuntauksista myös siinä, että sorron syynä nähtiin ennen kaikkea mies, ei yhteiskunnan rakenteet tai olosuhteet (Tong 1989, 95). Radikaalifeministeille tyypillistä oli ”henkilökoh-tainen on poliittista” -asenne (Kuusipalo 2002, 211).

Radikaalifeministit myös kyseenalaistivat ja kritisoivat liberaalifeministien käsitystä tasa-arvo käsitteestä: Tasa-arvon ideaalin nähtiin liberaalifeministien mukaan perustuvan miehisyydelle ja määräytyneen miesten mukaan. Radikaali-feminismissä hylättiin tasa-arvon käsite ja puhuttiin ennemminkin naisten va-pauttamisesta ja nais erityisyydestä. (Holli 2012, 85.) Radikaalifeministien näke-mystä sukupuolten tasa-arvosta voidaan nähdä edustavan erilaisuusajattelua, jossa huomio kiinnitetään näkyvään ja piilotettuun valtaan ja valtarakenteisiin (Unterhalter 2006, 623; Kuusipalo 2002, 214). Erilaisuusajattelussa sukupuoli-hierarkia näyttäytyy perustavanlaatuisena valtasuhteena (Kuusipalo 2002, 214), jonka ajatellaan estävän naisia saavuttamasta täyttä potentiaaliaan. Vallalla voi-daan tarkoittaa esimerkiksi kulttuurista pääomaa tai yhteiskunnan ääneen lau-sumattomia tapoja tai naisilta suljettuja ryhmiä (Unterhalter 2006, 623). Suku-puolten erilaisuutta korostavassa tasa-arvoajattelussa sukupuolten erojen voi-daan nähdä johtuvan joko biologiasta eli erot nähdään synnynnäisinä tai

sozialisaatiosta johtuvina eli kulttuurin arvoista ja normeista seuranneita eroja kasvatuksen kautta saatuina (Holli 2003, 249).

Radikaalifeminismiä on kritisoitu muun muassa siitä, miten se näkee naisessa pelkkää hyvää ja miehessä pahaa ja ylistää naista mutta ei ota huomioon esimerkiksi luokkaa ja rotua, jolloin ylistetty nainen onkin valkoinen keskiluokkainen nainen (Tong 1989, 127, 130). Yleisestikin feminismin on katsottu pitkälti keskittyvän ajamaan valkoisen, keskiluokkaisen naisen etuja. Kritiikkinä tällaiselle feminismille ovat muodostuneet muun muassa marxilainen feminismi sekä postkoloniaalinen feminismi. Marxilainen feminismi keskittyy tuomaan esille yhteiskuntaluokan merkitystä epätasa-arvoa kuvaillessa – köyhä nainen kokee erilaista epätasa-arvoa kuin keskiluokkainen nainen. (Tong 1989, 217; Julkunen 2010, 45). Postkoloniaalinen feminismi sen sijaan on tuonut esiin rodun ja kulttuuritaustan merkityksen sortoa tuottavana (Bowden & Mummery 2009, 4.) Radikaalifeminismin jälkeen feminismi onkin lähtenyt erikoistumaan moninaisempiin suuntiin ja liikkeen katsotaan hajaantuneen voimakkaasti (Tong 1989, 217; Julkunen 2010, 45).

Feminismin jakautuneista suuntauksista liberaalifeminismin ja radikaalifeminismin jälkeen voidaan puhua postmodernina feminisminä. 1980-luvulla tapahtuneen feministisen liikkeen moninaistumisen jälkeen feminismiä ei ole katsottu voitavan kutsua yhtenäiseksi liikkeeksi (Tong 1989, 217; Julkunen 2010, 44). Postmodernin feminismin voidaan nähdä kuitenkin keskityttävän esimerkiksi kielen ja tiedon kritisointiin (Tong 1989, 222–223). Tässä vaiheessa feminismiin on tullut mukaan esimerkiksi postkoloniaalinen näkökulma, josta edellä puhuttiin (Julkunen 2010, 45).

Yksi postmodernin feminismin suuntauksista on postfeminismi. Postfeminismissä ajatellaan, että naisen toiseus mieheen verrattuna voi toimia positiivisena ulkopuolisuutena ja tätä kautta postfeminismi näyttäytyykin yhdenlaisena identiteettipolitiikkana (Tong 1989, 223). Postfeminismissä korostuukin ajatus siitä, että tasa-arvo on toteutunut ja naiset voivat keskittyä muihin asioihin kuin oikeuksiensa ajamiseen. Postfeminismi nähdään ennen kaikkea identiteetin rakennusvälineenä ja postfeminismiin liitetään leikittelyä ja populaarikulttuuria.

(McRobbie 2009, 12.) Median vaikutus nähdään postfeminismissä suureksi (Fiig 2008, 210). Postfeminismiä on kritisoitu siitä, ettei se enää aja sukupuolten tasa-arvoa, eikä näin ollen ole feminismiä. Postfeminismiin on myös liitetty uusliberalistisia arvoja yksilöllisyyden kannattamisesta. Samalla postfeminismin myötä feminismin on katsottu nousseen uudelleen, myönteisellä tavalla median otsikoihin. (Gill 2017, 607, 611.)

Pohjoismaissa postfeminismin nähdään keskittyneen kaupunkeihin (Christensen 2008, 187) sekä muodostuvan pitkälti korkeakoulutetuista, keskiluokkaisista naisista, joilla on korkea sosiaalinen ja koulutuksellinen kapasiteetti (Fiig 2008, 202; Gill 2017, 612). Postfeminismin ei nähdä enää keskittyvän julkisiin toimiin tai poliittisiin strategioihin niin paljon kuin aikaisemmat feminismin suuntauokset, vaan huomio on älyllisissä diskursseissa (Christensen 2008, 187; Fiig 2008, 210).

Postmodernin feminismin suuntauokset kiteytyvät sen moninaisuuteen: sukupuoliä on monia ja moninaisuudet risteävät keskenään, jolloin myös sorto on moniperustaista (Julkunen 2010, 50). Postmodernifeminismi tuokin erilaista näkökulmaa sukupuolten tasa-arvoon – moninaisuusajattelun, jossa korostetaan postfeminismin tapaan sukupuoli-identiteetin merkitystä, sitä miten yhteiskunnan käytännöillä ja puhetavoilla näitä identiteettejä vahvistetaan ja toistetaan (Kuusipalo 2002, 214). Tässä tasa-arvon määrittelyssä ei keskitytä niinkään politiikkaan tai talouden institutionaaliseen muutokseen vaan ennemminkin opittujen merkitysten, arvojen ja asenteiden muutokseen. Keskiössä on subjektisuus ja oman identiteetin rakentuminen. Sukupuolten tasa-arvon toteutumisessa keskittyyään enemmän sen itse tarkoitukseen kuin huomion kiinnittämiseen lopputuloksesta. Postfeminismin tapaan moninaisuusajattelun tasa-arvossa juhlitaan moninaisuutta ja maailmaa ei hahmoteta heteronormatiivisuuden avulla. (Unterhalter 2006, 623–624.)

Moderniin feminismiin kuuluu myös olennaisesti ajatus intersektionaalisuudesta (Julkunen 2010, 46). Intersektionaalisuudella tarkoitetaan erojen samanaikaisuutta, erojen yhteen kietoutuvuutta. Intersektionaalisessa feminismissä huomio siirretään pelkästä sukupuolen eroja luovasta tekijästä myös

muihin eriarvoisuutta luoviin kategorioihin. Intersektionalismissa korostetaan valtaa ja sitä, miten sen avulla tuotetaan erilaisuutta tai samanlaisuutta. (Saresma 2018, 26–27.) Erojen seurauksena toimijoiden ajatellaan olevan yhteiskunnassa eri asemissa. Nämä erot voivat olla niin psyykkisistä, poliittisista, taloudellisista kuin kulttuurisista tekijöistä aiheutuvia. (Valovirta 2010, 94). Intersektionaalisuus siis tuo sukupuolen lisäksi muitakin eriarvoisuutta tuottavia tekijöitä esiin. Näin intersektionaalisen feminisminkin kautta voidaan ajatella koskettavan enemmän ihmisiä – ja tuovan sukupuolen tasa-arvon käsitteen rinnalle laajemman epätasa-arvoa tuottavien tekijöiden kirjon.

Kaiken kaikkiaan suomalainen feminismi on ollut maltillista esimerkiksi ruotsalaiseen verrattuna ja samalla feministinen tietoisuus on Suomessa alhaisempaa kuin Norjassa ja Ruotsissa (Julkunen 2010, 270, Lempiäinen 2001, 33). Feminismin nähdään etäänntyneen länsimaissa kauas 1970-luvun radikaalista ja valtiosta haastaneesta toimintatavastaan ja feminismi on sopeutunut valtion toimintaan valtiofeminismin muodossa (Kantola & Squires 2012, 382–384). Feminismi liikkeenä on muuttunut vuosikymmenien saatossa ja sanotaankin, että nykyään niin monta kuin on feministiä, on myös feminismin määritelmää. Yhden suurimmista muutoksista voidaan katsoa olleen sen siirtymä yhtenäisestä naiskollektiivista kohti yhä moninaisempia naisidentiteettejä. (Julkunen 2010, 52; 69.) Yhden määritelmän etsimisen sijasta feminismiä onkin mielekkäämpää tarkastella jatkuvasti liikkeessä olevana, muuttavana ideologina. Koska maailma muuttuu, myös feminismin on muututtava ja vastattava osaltaan yhteiskunnan haasteisiin. (Bowden & Mummery 2009, 7.)

Tasa-arvopuheessa ja tasa-arvotyössä on siirrytty yhä enemmän syrjimättömyyden korostamiseen. Tästä seuraa se, että yksilön oikeuksien katsotaan vahvistuvan, koska tasa-arvo ymmärretään keskeisenä ihmisoikeutena, joka kuuluu kaikille. (Kantola ym. 2012, 11–12.) Tähän muutokseen sisältyy kuitenkin myös huoli siitä, että sukupuolten tasa-arvon käsite häipyä puheista pelkän tasa-arvo käsitteen tai yhdenvertaisuuden alle (Heikkinen 2016, 9; Holli 2012, 95). Kun sukupuoli pyyhitään pois tasa-arvon merkityksestä, se voidaan ajatella jo toteutuneena tai samalla pyyhkiytyvät pois sukupuolten tasa-arvoon liitetyt

taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset ulottuvuudet. Sukupuolten tasa-arvo on käsitteenä antanut tilaa käsitellä niin tosiasiallista kuin myös lopputulosten tasa-arvoa. (Holli 2012, 95.) Myös juuri intersektionaalinen feminismi on kohdannut kritiikkiä siitä, ettei se feministisenä suuntauksena huomio tarpeeksi sukupuolen merkitystä (Heikkinen 2016, 9).

2.2 Koulutus edistämässä sukupuolten tasa-arvoa

Koululla on suomalaisessa yhteiskunnassa ratkaisuautomaatin maine, jolloin koululle sysätään mitä erilaisempia yhteiskunnallisia tehtäviä ja odotetaan ratkaisua (Lapinoja 2006, 21). Lisäksi suomalaiselle pedagogiikalle näyttäisi olevan tyypillistä tietynlainen työkalupuhe, jossa eri ongelmiin mallinnetaan tietynlaista patenttiratkaisua (Kivimäki 2014, 144). Pohjoismaisten koulujen keskeisiin päämääriin on lukeutunut läpi niiden kehityskaarien tasa-arvon tavoittelu (Antikainen 2006, 240). Tasa-arvotyö onkin Suomessa pitkälti muotoutunut koulutukseen ja kasvatukseen liittyvästä toiminnasta jo vuosikymmenien ajan (Brunila 2009a; Brunila & Kallioniemi 2018, 540; Jääskeläinen ym. 2015, 7). Koulujen ope- tusta voidaan tarkastella yhteiskuntaa muuttavana ja muokkaavana voimana (Erss 2017, 203). Tällöin myös korostuu koulutuksen asema osana yhteiskuntaa, jolloin sosiaaliset normit ja arvot vaikuttavat kouluun sekä päinvastoin koulu- tuksen kautta voidaan vaikuttaa yhteiskunnassa vallitseviin normeihin ja arvoihin (Subrahmanian 2005, 405).

Sukupuolten eriytyminen koulutuksessa ja työelämässä ovat Suomessa erityisen selviä (Jääskeläinen ym. 2015, 7; Lahelma 2014, 380). Koulujen arjessa ja opetussisällöissä toistetaan edelleen stereotyyppisiä näkemyksiä miehistä ja naisista (Lahelma 2014, 380). Esimerkiksi yläkoulussa opiskelijoiden sukupuolen on tutkittu vaikuttavan opettajien arviointikriteereihin (Lappalainen 2011, 103). Sukupuolittuneisuutta esiintyy oppilailla jo peruskouluikäisinä ja juuri peruskou- lussa oppilaisiin juurtuvat suhtautumistavat eri oppiaineisiin ja samalla suku- puoleen, seksuaalisuuteen ja tasa-arvoon. Sukupuolittuneisuus näkyy niin lasten

koulusuorituksissa kuin luottamuksessa omaan osaamiseensa. (Jääskeläinen ym. 2015, 10–11.)

Sukupuolten tasa-arvo on tuotu uudelleen koulutuspoliittiseksi tavoitteeksi erityisesti uuden peruskoulun opetussuunnitelman (2014), kansainvälisten sopimusten sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslain myötä. Opettajia velvoitetaan koulussa sukupuolten tasa-arvon edistämiseen tasa-arvolaki (1329/2014 5a§) sekä yhdenvertaisuuslaki (1325/2014 6§ & 4§), jotka myös määräävät koulujen tehtäväksi tasa-arvosuunnitelman. Tasa-arvosuunnitelma pitää sisällään selityksen oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta, tarvittavista toimenpiteistä tasa-arvon edistämiseksi sekä arvion aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan verraten (1329/2014, 5a§). Lisäksi Suomi on sitoutunut vuonna 2015 YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin ja Agenda 2030 toteuttamiseen, joista tavoite 4 keskittyy koulutukseen pyrkimyksenä taata ”kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus”.

Uudessa peruskoulun opetussuunnitelmassa (2014) määritellään sukupuolten tasa-arvoa edistävät tavoitteet ja toimet: Tasa-arvon tavoitteen ja laajan yhdenvertaisuusperiaatteen katsotaan ohjaavan perusopetuksen kehittämistä ja opetuksessa tulee edistää sosiaalista, taloudellista, alueellista sekä sukupuolten tasa-arvoa (POPS 2014, 16). Opettajan pitäisi toteuttaa työssään sukupuolittamista opetusta, jolla tarkoitetaan sukupuolittavien yhteiskunnallisten ja kulttuuristen käytänteiden ja rakenteiden tunnistamista ja niiden purkamista (Jääskeläinen ym. 2015, 18). Opettajien odotetaan toteuttavan tasa-arvotyötä kouluissa asennekasvatuksena sekä opettamalla tasa-arvoa tukevia toiminta- ja ajattelutapoja (POPS 2014, 24). Uudessa peruskoulun opetussuunnitelmassa ollaan myös tietoisempia sukupuolesta ja seksuaalisuudesta kuin aiemmassa opetussuunnitelmassa (Brunila & Kallioniemi 2018, 548).

Koulumaailmassa sukupuolten tasa-arvokysymykset ovat siis lisääntyneet tällä vuosikymmenellä, tosin enemmän pelkän tasa-arvo käsitteen muodossa (Brunila & Kallioniemi 2018, 548). Sukupuolten tasa-arvokysymykset ovat kuitenkin nykyisessä opetussuunnitelmassa esillä vahvemmin kuin aiemmassa peruskoulun opetussuunnitelmassa, jossa sukupuolten tasa-arvoon viitattiin vain

kerran (Brunila 2009a, 25). Vaikka käsitykset tasa-arvosta ja sukupuolesta ovat moninaistuneet, samalla tasa-arvokäsityksen koetaan ikään kuin leijuvan ilmassa virallisissa koulutusdokumenteissa ja tasa-arvoa todennetaan lähinnä määrällisten indikaattorien kautta (Laiho 2013, 39).

Kuten edellä on käynyt ilmi, sukupuolten tasa-arvoa voidaan tarkastella ja määritellä eri näkökulmista. Esimerkiksi politiikan, sosiaalisten normien ja kulttuurin on tutkittu vaikuttavan sukupuolten tasa-arvon toteutumiseen ja edistämiseen (Cooray & Potrafke 2011, 270). Sukupuolten tasa-arvoa koulutuksessa voidaan tarkkailla kolmella tasolla: koulutukseen pääsyllä, tasa-arvolla koulutuksen järjestämisessä sekä tasa-arvon lopputuloksella (Subrahmanian 2005, 404). Sukupuolten tasa-arvosta puhuttaessa yleensä esisijaisesti kysymyksenä on ollut yhtäläinen koulutukseen pääsy tyttöjen ja poikien kesken (Unterhalter 2006, 621). Tästä näkökulmasta tarkasteltuna tasa-arvo näyttäytyy saavutettuna silloin, kun niin tytöillä kuin pojillakin on yhtäläiset oikeudet koulutukseen pääsyssä (Unterhalter 2007, 89).

Suomen kontekstissa oppivelvollisuus koskee kaikkia lapsia sekä nuoria (Perusopetuslaki 628/1998, 25§). Tällöin onkin mielekkäämpää ja tarkoituksenmukaisempaa tarkastella sukupuolten tasa-arvoa koulutuksen järjestämisen sekä lopputuloksen tasolla (Subrahmanian 2005, 404; Unterhalter 2009, 89). Tällöin huomio kiinnitetään siihen, millaisia sosiaalisia merkityksiä sukupuoleen koulutuksessa liitetään sekä miten eri sukupuolia arvostetaan (Unterhalter 2007, 89). Tasa-arvon lisääminen koulutuksessa tarkoittaa esimerkiksi oppikirjojen ja opettajien asenteiden tarkkailua, niiden sosiaalisten normien käyttöä, jotka luovat kuvaa siitä, mikä nähdään normaalina ja hyväksyttävänä (Subrahmanian 2005, 403). Sukupuolten epätasa-arvoisuus onkin usein institutionaalistunut normeihin, prosesseihin sekä rakenteisiin ja sitä kautta heijastelevan opettajien asenteisiin sekä opetussuunnitelmaan (Subrahmanian 2005, 397).

Sukupuolten tasa-arvon saavuttamiseksi tarvitaan muutoksia niin formaaleissa laeissa, instituutioiden käytänteissä sekä informaaleissa asioissa kuten niissä jaetuissa ymmärryksissä, joita yhteiskunnassa arvostetaan ja joiden kautta luodaan mahdollisuuksia ja valintoja (Subrahmanian 2005, 399–401). On

esimerkiksi esitetty, että suomalaisessa yhteiskunnassa maskuliinisuutta arvostetaan itsestään selvyytenä feminiinisuuden yläpuolelle (Lahelma 2004, 55–56). Tällöin sukupuolten tasa-arvo koulutuksessa ei ole vain koulutuksen tasolla tarkasteltua vaan laajemmin yhteiskunnassa. Pelkän formaalin tason saavuttaminen, esimerkiksi tyttöjen ja poikien yhtäläinen koulutukseen pääsy ei kerro itse prosessista eli koulutuksen sisällöistä ja niiden sukupuolittuneisuudesta, siitä miten eri sukupuolia kohdellaan (Subrahmanian 2005, 397).

Vaikka sukupuolten tasa-arvo on ollut keskeinen tavoite koulutuspolitiikassa ja -tutkimuksessa usean vuosikymmenen ajan, niin sukupuolten tasa-arvon käsitteellistäminen on jäänyt vähäiseksi (Laiho 2013, 27; Kalalahti & Varjo 2012, 40). Sukupuolten tasa-arvon määritelmää ei olla aktiivisesti pohdittu (Laiho 2013, 27) ja samalla esimerkiksi yhteiskunnallinen keskustelu ja tutkimukset ovat ristiriidassa sen suhteen, kumpi sukupuoli on eriarvoisessa asemassa koulutuksessa (Lahelma 2004, 54). Koulutuksen tavoitteet ovat myös muuttuvia ja ne kumpuavat tulevaisuusvisioiden vaatimuksista ja ovat yhteydessä esimerkiksi kilpailutalouteen (Tomperi ym. 2005, 14).

Opetussuunnitelmassa esitetyt valinnat aina arvovalintoja (Hakala ym. 2017, 167; Krokfors 2017, 248) ja uuden peruskoulun opetussuunnitelman (2014) on katsottu ilmaisevan entistä vahvemmin opetuksen taustalla vaikuttavia arvoituneita valintoja, joiden ajatellaan ohjaavan opettajan pedagogiikkaa luokahuoneessa (Krokfors 2017, 247). Sen sijaan arkiajattelussa opetussuunnitelma on totuttu näkemään arvoneutraalina ohjeistuksena, jossa on listattu tärkeimpiä opeteltavia asioita ja opettajat ovat opetussuunnitelman toimeenpanijoita (Hakala ym. 2017, 161–164). Suomessa kuitenkin opettajantyöhön on katsottu kuuluvan vapautta itsenäiseen opetustoimintaan, päätöksentekoon ja omien valintojen tekoon (Krokfors 2017, 248). Koska opettaja on loppupelissä se, joka sukupuolittietoista opetusta toteuttaa ja tulkitsee, tarkastelen seuraavassa luvussa sitä, miten käytännössä koulumaailmassa virallisten asiakirjojen ja sopimusten ulkopuolella sukupuolten tasa-arvosta puhutaan ja miten se määritellään.

2 USKOMUKSIA SUKUPUOLTEN TASA-ARVOSTA JA FEMINISMISTÄ

Olen edellä tarkastellut feminismiä ja sukupuolten tasa-arvoa käsitteenä, tuoden sukupuolten tasa-arvon edistämisen tavoitteen osaksi koulumaailmaa. Tässä luvussa keskityn erityisesti opettajien uskomuksiin sukupuolten tasa-arvosta ja feminismistä, koska nämä käsitykset vaikuttavat niin opettajan kasvatustajatteluun kuin – käytäntöihin (Tomperi ym. 2005, 7). Käyn luvussa ensin läpi lyhyesti suomalaisen tasa-arvokeskustelun luonnetta ja sitä, millaisia merkityksiä sukupuolten tasa-arvoon ja feminismiin liitetään aikaisempien tutkimusten perusteella. Luvun tarkoituksena on kuvata sitä, millaisia uskomuksia ja merkityksiä käsiteltävistä teemoista nyky-yhteiskunnassa elää. Tämän jälkeen tarkastelen sitä, miten koulumaailmassa opettajat ovat aiempien tutkimusten perusteella tulkinneet tasa-arvokäsitteitä ja millaisia uskomuksia aiheesta elää niin opettajien kuin opettajaopiskelijoiden keskuudessa. Luvun lopussa pohdin opettajakoulutuksen merkitystä sukupuolten tasa-arvoon ja feminismiin liittyvien uskomusten kyseenalaistamisessa ja purkamisessa.

2.1 Pyhä tasa-arvo ja riidanhaluinen feminismi

Suomessa sukupuolten tasa-arvo nähdään jopa pyhän kaltaisena ja siitä puhutaan itsestään selvänä ja luonnollisena asiana (Brunila 2009a, 166). Tasa-arvo nähdään osana suomalaisuutta (Kantola ym. 2012, 23) ja Suomea pidetään muiden Pohjoismaiden ohella sukupuolten tasa-arvon mallimaana (Holli 2012, 89). Sukupuolten tasa-arvoa onkin ehdotettu Suomen vientituotteeksi (Brunila 2009a, 167). Sukupuolten tasa-arvo nähdäänkin varsin länsimaalaistuneeksi sekä osaksi suomalaisia arvoja, perustuen edistyksellisyyteen ja rationaalisuuteen. Sukupuolten tasa-arvon puolustaminen nähdään yhä enemmän osana länsimaista sivilisaatiota sekä liberaalia ajattelua. (Lähdesmäki & Saresma 2014, 19.) Suomessa vallitseekin illuusio jo toteutuneesta tasa-arvosta, jolloin siitä

keskusteleminen näyttäytyy turhana, jopa liian pitkälle menneenä (Brunila 2009a, 5; Saresma 2018, 31).

Arkikeskustelussa jokainen osallistuja vaikuttaa tasa-arvon asiantuntijalta aiheen henkilökohtaisuuden vuoksi (Kantola ym. 2012, 8) ja keskustelijoilla on tasa-arvosta vankkoja mielipiteitä (Brunila 2009a, 5). Koska kaikki tuntevat ja tietävät tasa-arvon käsitteen, se nähdään asiana, jossa ei ole enää tutkittavaa (Kantola ym. 2012, 8). Samalla kuitenkin sukupuolten tasa-arvo ei näyttäydy yksiselitteisenä tai helposti määriteltävänä asiana. Edes tasa-arvotyön ammattilaiset eivät ole aina varmoja mitä sanoja käyttää tasa-arvosta puhuttaessa ja osa on jopa luopunut tasa-arvon käsitteen käytöstä (Brunila 2009a, 164–165). Sukupuolten tasa-arvo onkin käsite, jota jokainen voi käyttää omiin tarkoituksiinsa (Kalahti & Varjo 2012, 40). Esimerkiksi tasa-arvon liittäminen osaksi suomalaisuutta on valjastanut käsitteen äärinationalismin käyttöön – tasa-arvon avulla piirretään rajaa ”meidän ja muiden välille” (Kantola ym. 2012, 24). Tasa-arvokeskusteluun liittyy siis jännitteisyyttä ja käsitteiden monitulkintaisuutta.

Yleisessä keskustelussa kilpaillaan siitä, kenen tasa-arvo tulee parhaiten kuulluksi (Brunila 2009a, 5) Sukupuolten tasa-arvota puhuttaessa olennaiseksi nouseekin se, ketkä epätasa-arvoa kohtaavat, tytöt vai pojat? Viime aikoina mediassa on esiintynyt voimakas huolipuhe pojista, koska poikien koulumenestys on heikompaa kuin tyttöjen (Lahelma 2014, 381). Samalla, länsimaissa naiset kokevat, että heillä on rajattomasti mahdollisuuksia koulutuksen, töiden ja henkilökohtaisen elämän suhteen (Crossley 2010, 129). Nuoret pohjoismaalaiset naiset ovat kasvaneet hyvinvointivaltioissa, joissa esimerkiksi tasa-arvoiset mahdollisuudet politiikan tekoon ja päivähoitoon ovat näyttäytyneet luonnollisina asioina ja sitä kautta on syntynyt oletus tasa-arvosta naisten ja miesten välillä (Christensen 2008, 183).

Sukupuolten tasa-arvosta puhuttaessa, Suomessa korostetaan yksilöllisyyttä koskevaa ajattelutapaa, jolloin korostetaan sitä, että Suomessa on tasa-arvoiset mahdollisuudet kaikille. Tällaisesta puhetavasta sukupuolten tasa-arvo tai tarkemmin epätasa-arvo näyttäytyy yksilötason ongelmana. (Raevaara 2005, 204–206, 208–209.) Yksilökeskeistä tasa-arvomääritelmää korostaessa tasa-arvon

toteutuminen jää yksilön vastuulle, eikä huomiota kiinnitetä sukupuolittuneiden valtajärjestelmien purkamiseen ja havaitsemiseen (Kantola ym. 2012, 10–11). Suomessa vallitseekin sukupuolineutraalin ihanne, eli uskomus siitä, että sukupuolella ei ole merkitystä. Kaiken kaikkiaan sukupuolten tasa-arvo nähdään osana suomalaisuutta, itsestään selvyytensä, mutta siitä ei haluta puhua – luokka- ja sukupuolieroista puhuminen näyttää tabuna. (Kivimäki 2014, 142.) Suomessa vahva lakiperusta sukupuolten tasa-arvotyölle onkin osittain johtanut siihen, että tasa-arvotyöhön liittyy vahvasti tasa-arvon hyötynäkökulma ja yhteisen edun korostaminen, joka on tyypillistä pohjoismaiselle tasa-arvokeskustelulle (Raevaara 2005, 177).

Näistä lähtökohdista tarkasteltuna feminismi näyttää liioiteltuna yli-lyönniltä suomalaisessa keskustelussa. Lisäksi feminismiin kohdistuu voimakas feminismivastaisuus siihen liitettyjen oletusten ja ennakkoluulojen vuoksi (Swrinsky & Angelone 2014, 233). Monen on tyypillistä osallistua tasa-arvokeskusteluun toteamalla ”En ole mikään feministi, mutta kannatan kyllä tasa-arvoa” (Arson 2003; 916-917; Holli 2012, 74). Tasa-arvo itsessään nähdään kannatettavana asiana ja feminismi nähdään vouhotuksena (Julkunen 2010, 257).

Feminismi nähdään helposti tarpeettomaksi niin yleisellä tasolla jo toteutuneen sukupuolten tasa-arvon vuoksi kuin myös henkilökohtaisella tasolla (Swrinsky & Angelone 2014, 239). Korkeakouluopiskelijoiden on tutkittu näkevän feminismin länsimaisena ideologina (Crossley 2010, 129), joka on auttamattomasti vanhentunut länsimaissa (Christensen 2008, 189). Feminismiä vastustetaan osittain juuri siksi, että sukupuolten tasa-arvon ajatellaan menneen liian pitkälle ja feminismi näyttää radikaalina toimintana (Arson 2003, 915–916). Feminismiin liitetyt negatiiviset stereotyyppit vallitsevat ympäri maailmaa. Kansainvälisten opiskelijoiden on tutkittu liittyvän feminismiin stereotyyppioita esimerkiksi rintaliivien polttamisesta (ks. Crossley 2010).

Feminismi näyttää usein toisen aallon feminismin eli radikaalifeminismin mielletyn suuntauksen kautta (Christensen 2008, 194). Feminismiin liitetään monia stereotyyppioita, kuten sen yhteys lesbouteen, rintaliivien polttamiseen tai miesten vihaamiseen (Arson 2003, 916; Crossley 2010, 128). Feminismiin

liitetään käsityksiä aggressiivisesta, äänekkäästä, uhoavasta, itsevarmasta ja vaativasta toimijasta. Usein myös vihaisuuden nähdään olevan tyypillistä feminisille. (Brunila 2009a, 151–154.) Feminismi näyttäytyy usein kiihkoiluna, ylitiömyytenä sekä naisten etuoikeuksien ajamisena, miesten yli kävelemisenä (Raevaara 2005, 197–198). Feminismi on myös nähty esteenä tasa-arvotyölle (Brunila 2009a, 164–165; Raevaara 2005, 197).

Opiskelijoiden kuvaan feminismistä on tutkittu pitkälti vaikuttaneen median luoma kuva (Arson 2003, 916–917). Suomalaisessa mediassa kuva feminismistä on näyttäytynyt 2000-luvun alussa yhdenmukaiselta ja jähmettyneeltä ja feminismiin on liitetty merkityksiä sortavasta luonteesta (Lempiäinen 2001, 25–26, 31). Kuitenkin viime vuosina feminismin on nähty esiintyvän julkisuudessa suosittuna ja kannatettavana asiana (Gill 2017, 611). Tämä on tullut esiin esimerkiksi #metoo -kampanja kautta, jonka avulla nostettiin esiin seksuaalista häirintää.

Voimakkaat stereotypiat feminismistä kuitenkin ovat johtaneet siihen, että liikkeeseen ei haluta identifioitua tai kannattaa, vaan omaa suhtautumista pitää selitellä (Arson 2003, 916; Ramsey, Haines, Nelson, Turner, Liss & Erchull 2007, 615–616; Crossley 2010, 129–130). Samalla tutkimus (Arson 2003, 916–917) on osoittanut, että vaikka feministiksi ei haluta identifioitua, monet naiset kannattavat feminismin ajamia päämääriä. Sukupuoliin kohdistuvasta epätasa-arvosta voidaankin olla tietoisia, mutta feminismiä ei kollektiivisen luonteensa vuoksi nähdä ratkaisuna nykypäivän epätasa-arvo-ongelmiin (Christensen 2008, 189–190). Feminismin määrittely koetaankin vaikeaksi ja se herättää ristiriitaisia tunteita (Arson 2003, 918; Crossley 2010, 128; Swirsky & Angelone 2014, 241).

2.2 Opettaja tasa-arvokäsitteiden tulkitsijana

Ensimmäisessä luvussa tuotiin esille, miten nykyinen peruskoulun opetussuunnitelma velvoittaa opettajia sukupuolitietoiseen opettamiseen. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen on ollut opettajien tehtävänä jo vuosikymmeniä mutta edelleen aihe koetaan haasteelliseksi käytännössä toteuttaa (Brunila & Kallioniemi

2018, 540). Edellisessä luvussa esittelin yleisiä uskomuksia sukupuolten tasa-arvosta ja feminismistä ja seuraavaksi lähden tarkastelemaan uskomuksia ja käytännötoteutuksia koulumaailmassa ja erityisesti opettajatasolla. Opettajat eivät ole irrallisia tai erillisiä yhteiskunnan tasolla vaikuttavista arvoista ja asenteista (Subrahmanian 2005, 405). Näkökulmani tasa-arvotyön haasteellisuuteen koulussa keskittyy tasa-arvotyön käsitteiden monitulkintaisuuteen, kokemukseen niiden haasteellisuudesta sekä niistä eläviin, jopa rinnakkaisiin merkityksiin.

Yhtenä syynä tasa-arvon edistämisen haasteellisuuteen koulumaailmassa voidaan nähdä opetustyötä ohjaavien velvoitteiden, niin opetussuunnitelmien kuin opetusministeriön julkaisujen abstraktius. Ohjeistukset opettajille eivät tarjoa konkreettisia toimenpiteitä sukupuolten tasa-arvon tai sukupuolitietoisuuden lisäämiseksi. (Lahelma 2014, 381.) Opetussuunnitelmissa esitetään kasvatuksen tavoitteet usein hyvin abstraktilla tasolla, jotta ne kattaisivat koko yhteiskunnan arvot ja normit. Näin ollen opetussuunnitelmat voivat esittää toisinaan ristiriitaisiakin arvoja ja intressejä. (Saari, Tervasmäki & Värri 2017, 83–84.) Sukupuoli, tasa-arvo, puhumattakaan feminismi ovat vaikeita käsitteitä ja ne voidaan ymmärtää monin eri tavoin, kuten ensimmäisessä luvussa esitettiin (Ikävalko & Kantola 2017, 246; Lahelma & Tainio 2019, 71).

Sukupuolten tasa-arvo myös esitetään koulutuspoliittisissa dokumenteissa erityisesti tasa-arvosuunnitelman kautta asiana, jota voidaan mitata ja arvioida. Tasa-arvotyön tekoa koulussa tasa-arvosuunnitelman välityksellä on kritisoitu uusliberalistisena tasa-arvotyönä ja sen on nähty jopa johtavan sukupuolittavien käytänteiden vahvistumiseen (Ikävalko & Kantola 2017, 234, 238). Tasa-arvosuunnitelmassa tasa-arvotyö näyttäytyy asiana, jota voidaan toteuttaa valmiin käsikirjoituksen mukaan laskemalla, mittaamalla, arvioimalla ja hallinnalla. Tällaisessa tavassa tarkastella sukupuolten tasa-arvotyötä ei jää tilaa sukupuolen monimutkaisuuden käsitteellistämiseksi tai kriittisyydelle. (Ikävalko & Brunila 2011, 328–329, 333.) Lisäksi tasa-arvotyö näyttäytyy koulumaailmassa tasa-arvon eetoksen pohjalta positiivisena yhdessä tekemisenä ja toimijoiden tulisi välttää konflikteja ja ristiriitoja. Jos joku nostaa esiin ongelmia, nähdään se kitkattoman prosessin häirintänä, tunnelman pilaamisena ja ongelmien esiin

tuojaa pidetään negatiivisena yksilönä. (Ikävalko & Brunila 2011, 330.) Onkin todettu, että sukupuolesta on kasvatuksen yhteydessä helpompi vaieta, kuin alkaa pohtia kasvatuskäytäntöjä ja purkaa sukupuolittavia käytäntöjä (Ylitapio-Mäntylä 2012, 18).

Samalla koulutuspoliittisissa julkaisuissa sukupuoli edelleen yhdistetään hierarkkiseen ja vastakkaiseen sukupuolijärjestykseen eli esitetään, että maailmassa on kahdenlaisia ihmisiä: tyttöjä ja poikia tai miehiä ja naisia (Brunila & Kallioniemi 2018, 541). Tällöin tasa-arvo on totuttu ennen kaikkea mieltämään naisten ja miesten väliseksi tasa-arvoksi, jolloin elää oletus heteronormatiivisuudesta eli kaikkien oletetaan olevan heteroseksuaaleja (Cardona Lopez, Nordfjell, Gaini & Heikkinen 2018, 610; Juvonen 2002, 254). Tällöin ratkaisuna tasa-arvo-ongelmiin on perinteisesti koulumaailmassa nähty sukupuolineutraalisuus: sukupuolten tasa-arvon ajatellaan toteutuvan, jos luovutaan stereotyyppisistä sukupuolirooleista tytöistä ja pojista ja sukupuolen merkitys häivytetään (Lahelma 2014, 382–383; Lappalainen, Lahelma, Pehkonen & Isopahkala-Bouret 2012, 297; Pöysä & Pesu 2018, 58). Lisäksi suomalaisessa koulussa sukupuoli-neutraalin ajattelun rinnalla elää myös biologisten erojen korostaminen, jolloin esimerkiksi ajatellaan, että ”pojat ovat poikia” tai ”tytöt ovat herkkiä”, jolloin esimerkiksi luokkahuoneessa opettaja sallii tietyn sukupuolen edustajalta tiettyä käytöstä (Lahelma 2014, 382; Lappalainen ym. 2012, 304).

Kun sukupuolten tasa-arvon edistämisestä ohjeistetaan abstraktien käsitteiden avulla, jäävät opettajat helposti omien ennakkoluulojen ja tietojensa varaan käytännön työssä. Tästä seuraa se, että vain ne opettajat, jotka itse näkevät tasa-arvon edistämisen työssään tärkeäksi ja relevantiksi, pyrkivät aktiivisesti edistämään sukupuolten tasa-arvoa. Samalla nämä opettajat ovat usein perehtyneet aiheeseen aiemmin. (Ikävalko & Kantola 2017, 245–246; Brunila & Kallioniemi 2018, 548–549; Lahelma & Tainio 2019, 79.) Jos opettaja uskoo sukupuolten tasa-arvon jo toteutuneen Suomessa, näyttäytyy tasa-arvon edistäminen koulumaailmassa opettajille vain työhön kuuluvana velvollisuutena, eikä sukupuolten tasa-arvo-ongelmia koulussa nähdä. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen vaatiikin opettajalta tietoa ja ymmärrystä sukupuolesta, vallitsevista valtasuhteista sekä

uskoa muutoksen tarpeellisuudesta ja merkityksellisyydestä. (Ikävalko & Kantola 2017, 236–237; 245–246.) Toisaalta tutkimus (Lahelma & Taino 2019, 78) osoittaa, että opettaja voi vältellä sukupuolesta ja tasa-arvosta puhumista luokahuoneessa siksi, koska on tietoinen aiheen haastavuudesta ja pelkää opetuksessaan edistävänsä sukupuolten kaksijakoista uskomusta.

Opettajien keskuudessa elävät erilaiset uskomukset sukupuolten tasa-arvosta: Osa niin opettajista kuin opettajaksi opiskelevista näkee tasa-arvon jo toteutuneena (Lahelma 2011a, 271; Viden & Naskali 2010, 71) ja toisaalta osa kokee, että tasa-arvon toteutumisen tiellä ovat tiedostamattomat sukupuolistereotypiat (Pöysä & Pesu 2018, 56). Kouluissa sukupuolten tasa-arvona nähdään se, että oppilaat kohdataan yksilöinä, ei tyttöinä tai poikina. Tällöin opettajat ajattelevat antavansa molemmille sukupuolille tilaa kasvaa ja kehittyä yksilöllisesti. (Pöysä & Pesu 2018, 56, 70.) Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus näyttävät tärkeinä teemoina opettajaopiskelijoille sekä opettajille (Brunila & Kallioniemi 2018, 545–548) mutta niiden toteuttamisesta koetaan epävarmuutta (Lahelma & Taino 2019, 79). Samalla opettajaopiskelijat liittävät sukupuoleen ”näkyttömyyttä” ja yhdenvertaisuudesta puhutaan mielipidekysymyksenä, siten miltä jokin asia tuntuu. Opettajaopiskelijoiden keskuudessa epätasa-arvoa ei nähdä relevanttina asiana, jos sen ei koeta koskettavan omaa elämää. (Viden & Naskali 2010, 82–83.) Samalla epätasa-arvo näyttää vähemmistön ongelmana (Cardona Lopez ym. 2018, 610).

Feminismin on tutkittu herättävän opettajissa vastustusta ja pelkoa sen poliittisen luonteen sekä siihen liitetyn riidanhaluisuuden vuoksi (Weiner 2000, 243). Lisäksi feminismi näyttää ”hieman likaisena sanana”, merkityksensä menettäneenä. Feminismi sanaa ei nähdä välineenä edistää tasa-arvoa, vaikka sen tavoittelemia päämääriä kannatettaisiinkin. (McKnight 2018, 225–226.) Opettajaopiskelijoille feminismi näyttää asenteellisena ja näkökulmaisena tietona, kun taas sukupuolesta vaikeneminen nähdään objektiivisena (Viden & Naskali 2010, 71). Feminismiä ei koulumaailmassa välttämättä suoraan vastusteta sanoin vaan hiljaisuudella (Ikävalko & Kantola 2017, 240, 245–246). Kouluyhteisössä

feministinä toimiminen näyttäytyy hankaluuksien synnyttäjänä ja ongelmallisenä toimintana (McKnight 2018, 228).

Feminismiin liitetyn kriittisyyden ja poliittisen aktivismin on ajateltu olevan ristiriidassa opettajan ammattikuvan kanssa ja samalla feminismi näyttää uhkaavana koska se haastaa olemassa olevia valtasuhteita (Weiner 2000, 243). Tällaista näkemystä tukevat tutkimukset siitä, miten opettajan rooliin liitetään pehmeiden arvojen puolustamista sekä yhteiskunnallisena vaikuttajana opettajan nähdään toimivan ennen kaikkea oman esimerkkinsä kautta sekä asennekasvattajan roolissa. Lisäksi opettajan rooliin ei nähdä liitettävän poliittisesti aktiivista toimintaa, sen sijaan ajatellaan, että opettajan pitää välttää politiikasta puhumista. (Syrjäläinen, Värri & Eronen 2005, 69–71.) Opettajan työhön myös koetaan vieraaksi liittää radikaaliutta (Fornaciari & Männistö 2017, 362).

Erityisesti aineenopettajaopiskelijoilla on tutkittu olevan vahva side tradition kautta konservatiivisiin ja hallinnollisbyrokrattisiin elementteihin, jolloin koulua ja sen merkitystä ei kyseenalaisteta ja koulu näyttää neutraalina paikana (Rautiainen 2008, 144). Opettajaopiskelijat identifioituvat herkemmin kilteiksi oppijoiksi, kuin transformatiivisiksi muuttajiksi (Lanas & Hautala 2015, 57). Tällaisista uskomuksista opettajan ammattikuvasta käsin tarkasteltuna feminismi voi siihen liitetyn radikaaliuden vuoksi näyttää vastustettavana asiana niin opettajille kuin opettajaopiskelijoille.

Onkin tutkittu, että opettajaksi opiskelevien on haasteellista nähdä opettajantyö osana yhteiskunnallista vaikuttamista sekä koulun yhteyksiä kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin (Viden & Naskali 2010, 67; Lanas & Hautala 2015, 57). Sen sijaan suomalaisen opettajakunnan katostaan rakentuneen yhteiskunnallisen neutraaliuden varaan (Räisänen 2011, 442). Luokanopettajan suhdetta pidetään läheisenä valtioon, suhteeseen ei katsota kuuluvan kritisointia vaan se on konsensusta tuottavaa (Vuorikoski & Räisänen 2010, 63). Kun koulua ei nähdä yhteiskunnallisena instituutiona, nähdään opiskelijoiden kohtaamat ongelmat koulussa psykologisina ja yksilöllisinä (Antikainen, Rinne & Koski 2013, 172; Pöysä & Pesu 2018, 57–58). Onkin ehdotettu, että jotta opettajanammatti voidaan nähdä vaikuttavana, tulisi opettajana toimimista tarkastella ajattelun sekä

toimimisen taitona, jolloin opettajan valta ulottuu luokkahuoneesta myös yhteiskunnallisiin ulottuvuuksiin (Lapinoja 2006, 160).

Opettajien ja opettajaopiskelijoiden haaste liittyy opettajantyö ja kasvatus osaksi yhteiskunnallista toimintaa on nähty vaikuttavan myös sukupuolten tasa-arvon edistämisen haasteisiin (Viden & Naskali 2010, 67). Tutkimukset myös osoittavat, että pieni osa niin luokan- kuin myös aineenopettajaopiskelijoista osaa haastaa ja kyseenalaistaa koulun tehtävää ja sen toimintaa (Fornaciari & Männistö 2017, 363; Rautiainen 2008, 145). Tällöin opettaja näkee tehtäväkseen opettaa oppilaalle oman ajattelun aktivoitua ja todellisuuden tarkkailua sekä herättää opiskelijan pohtimaan tasa-arvoon ja oikeudenmukaisuuteen liittyviä kysymyksiä (Fornaciari & Männistö 2017, 364-364). Opettajan ammatin näkeminen osana yhteiskunnallista toimijuutta tarjoaa opettajille välineitä toteuttaa työssään sukupuolitietoista opetusta, jolloin korostuu sukupuolittavien yhteiskunnallisten ja kulttuuristen käytänteiden ja rakenteiden tunnistaminen ja niiden purkaminen (Jääskeläinen ym. 2015, 18).

Koulutusta onkin ehdotettu väyläksi, jossa voitaisiin purkaa feminismin liitettyä negatiivista kuvaa (Swirsky & Angelone 2016, 457). Adichien (2014) esseen "Meidän kaikkien pitäisi olla feministejä" jakoa yhdeksäsluokkalaisille voidaan nähdä toteuttavan välineellistä ennakkoluulojen murtamista feminismin ympäriltä (vrt. Cameron, Rutland, Brown & Douch 2006; Solares & Liebkind 2012). Kuten aiemmin kirjoitettu osoittaa, feminismin liitetään negatiivista mielikuvaa myös koulumaailmassa. Feminismin näkeminen kielteisessä valossa niin koulumaailmassa kuin myös yliopistomaailmassa voi aiheuttaa sen, että esimerkiksi kouluttajat eivät osaa hyödyntää opetuksessaan feminismin haastavaa luonnetta, sen teorioita ja käytänteitä valtasuhteiden näkyväksi tekemällä (Weiner 2000, 243). Feminismin voidaan ajatella tarjoavan silmälasit, joilla tarkastella yhteiskunnan vallitsevia rakenteita ja toimintatapoja kriittisesti ja auttaa havaitsemaan ympärillä esiintyvää syrjintää ja epätasa-arvoisuutta (Swirsky & Angelone 2016, 456).

Feminismi-käsitteen negatiivisen kaiun sekä opettajien käsitykset sukupuolten itsestänselvyydestä ja ongelmattomuudesta on esitetty yhdeksi syyksi

sille, miksi sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulumaailmassa on koettu haasteelliseksi (Viden & Naskali 2010, 65). Edellä esitetyt tutkimukset tukevat tätä väitettä, koulumaailmassa elää uskomus toteutuneesta tasa-arvosta sekä feminismiin liitetään ennakkoluuloja. Vaikka aiheena sukupuolten tasa-arvo koetaan tärkeäksi, ei tiedetä miten siihen tulisi suhtautua ja käytännön toimet näyttävät absurdeina. Tutkimusten (Arson 2003, 907; Nelson, Erchull, Hurt, Ramsey, Turner & Haines 2008, 426) mukaan feminismistä opitaan pitkälti median ja kotikasvatuksen kautta tai yliopiston naistutkimuksen kurssilla. Nämä paikat oppia feminismistä näyttävät rajallisina.

Toisaalta koko sukupuoliteema on koettu haastavaksi ottaa mukaan opettajakoulutukseen (Lahelma & Tainio 2019, 71, 79), vaikka samalla teemaa on yritetty nostaa esiin erilaisin EU-rahoitteisten hankkeiden sekä hallituksen tasa-arvo-ohjelmien kautta (Brunila 2009b, 42). Vuosina 2008-2011 toiminut TASUKO-hanke pyrki edistämään sukupuoli- ja tasa-arvotietoisuutta koskevaa kehittämistyötä opettajankoulutuksessa (Lahelma & Tainio 2019, 70). Kuitenkin sukupuoli näyttää teemana, joka on vaihtelevasti osana opettajaopintoja: siitä luovutaan helposti ja se koetaan epäoleelliseksi (Cardona Lopez ym. 2018, 606; Lahelma & Tainio 2019, 71, 78–79). Toisaalta on tuotava esiin se, että opettajankoulutuksessa kamppaillaan jatkuvasti sen kanssa, miten saavuttaa opettajan ammatille asetetut vaativat tavoitteet, jotka muuttuvat jatkuvasti (Rautiainen 2008, 46).

On kuitenkin tutkittu, että opettajankoulutukseen osallistuneille opiskelijoille ei koulutuksen aikana juuri kehity välineitä käsitellä sukupuoliteemaa (Lahelma 2011b, 91). Tässä tutkimuksessa tarkastelen aineenopettajaopiskelijoita, jotka käyvät opettajan pätevyyden saadakseen 60 opintopistettä pedagogisia opintoja. Koska opintojen laajuus on rajallinen, korostuu erityisesti aineenopettajien opintoja tarkasteltaessa se, millaista opettajuutta pidetään tavoiteltavana ja mitä opintoihin sisällytetään (Rautiainen 2008, 19). Aineenopettajilla on sama kasvatusvastuu sukupuolten tasa-arvon edistämässä kuin luokanopettajilla, mutta aineenopettajaopiskelijoilla on vähemmän pedagogisia opintoja kuin luokanopettajilla (Krokkfors 2017, 248).

Kuten kenellä tahansa ihmisellä, myös opettajalla ja koulujärjestelmällä on erilaisia kulttuurisesti muovautuneita ennakkokäsityksiä, asenteita ja ihmiskäsityksiä (Tomperi ym. 2005, 6). Sosiaaliset normit ja arvot vaikuttavat kouluun ja päinvastoin (Subrahmanian 2005, 405). Samalla kategorisoinnit ja niiden kautta muodostuneet ennakkokäsitykset auttavat merkitysten rakentamisessa ja tekevät maailmasta ymmärrettävän (Mietola, Lahelma, Lappalainen & Palmu 2005, 11–12). Kuitenkin nämä käsitykset ja asenteet vaikuttavat niin opettajan kasvatustajatteluun kuin -käytäntöihin (Tomperi ym. 2005, 7). Esimerkiksi opettajan sukupuoli ei tuota tietynlaista opetusta, vaan opetuskäytännöt noudattavat kunkin aikakauden ihanteita ja sitä kautta vahvistavat opiskelijoissa niiden mukaisia ominaisuuksia, taitoja sekä ajattelu- ja toimintatapoja (Naskali 2014, 43).

Opiskelijan uskomukset sukupuolesta ja kyseenalaistamattomat kulttuuriset sukupuoli oletukset elävät ja opettaja uusintaa niitä työssään, ellei niihin aktiivisesti kiinnitetä huomiota ja niistä tulla tietoisiksi (Lahelma 2011a, 266; Tomperi ym. 2005, 17). Ilman tiedostumista tasa-arvon tai oikeudenmukaisuuden tiellä olevista ennakkoluuloista tai ongelmista, näihin teemoihin on vaikea päästä käsiksi (Fornaciari & Männistö 2015, 83; Lapinoja 2006, 163–162). Ennakkoluuloja tulisikin aktiivisesti purkaa (Charpentier 2001, 103). Kuitenkaan opettajien asenteisiin opettajankoulutuksessa ei juuri kiinnitetä huomiota (Lanas & Hautala 2015, 57). Onkin esitetty (Rautiainen 2008, 53), että opettajankoulutuksen vaikuttavuutta voidaan kyseenalaistaa, jos opiskelijoiden uskomukset ja käsitykset, joita heillä on ennen koulutukseen tuloa, eivät muutu.

Tuotaessa sukupuoliteemaa osaksi opettajaopintoja tai pedagogisia opintoja on tärkeää korostaa sitä, että sukupuolitietoisuus tai käsitys sukupuolesta tai tasa-arvosta ei ole jotain, mitä opettajalla on luonnostaan, sisäsyntyisenä ominaisuutena, vaan kyseessä on opeteltavia teoreettisia tietoja (Lahelma 2011a, 272). Sukupuolen maailmaan ja sitä kautta eriarvoistaviin kulttuuriin ja sosiaalisiin rakenteisiin tutustuminen vie aikaa, eikä yksi kurssi voi tarjota täyttä ymmärrystä asiasta, se voi vain aloittaa prosessin esimerkiksi heteronormatiivisen kulttuurin ja ajattelun havaitsemisen tiedostamisella (Viden & Naskali 2010, 91). Sukupuolen tasa-arvon käsittely voi myös olla vaikeaa siksi, koska se herättää

tunteita, menee ihon alle ja tulee lähelle itseä. Eriarvoistavia tekijöitä alkaa tulla esiin niin yhteiskunnassa kuin omassa elämässä. (Lahelma 2011a, 269–270.) Sukupuoli ja seksuaalisuus jäsentävät edelleen niin voimakkaasti jokaisen maailmankuvaa ja ovat niin haastavia kysymyksiä, että niiden pohtiminen syvällisemmin voi aiheuttaa oman identiteetin kyseenalaistamista ja uhatuksi tulemisen kokemusta. Opiskelijoiden maailmankuva voi muuttua. (Viden & Naskali 2010, 72.)

Sukupuolten tasa-arvon tarkastelun koulutuksessa tulisi olla kokonaisvaltaista ja moniulotteista (Lynch & Baker 2005, 131–134). Tämä voidaan kuitenkin kokea haastavaksi, koska niin tasa-arvon kuin sukupuolen käsitteet ovat paikallisia, ajallisia sekä muuttuvia (Holli, Magnusson & Rönnholm 2005, 148-149; Laiho 2013, 27; Unterhalter 2006, 624). Tätä kuitenkin pitäisi korostaa puhuttaessa sukupuolten tasa-arvosta korkeakouluopiskelijoille ja tuoda esiin oikeuksia ja mahdollisuuksia abstraktilla tasolla, jolloin tavoitteet sidottaisiin osaksi globaalia maailmaa. Opiskelijoille pitäisi esitellä sitä, miten sukupuoli voidaan nähdä normeina ja rakenteina, joiden kautta eriarvoisuutta luodaan. Tällöin ei keskityttäisi liikaa samanlaisuuksiin tai eroihin vaan korostettaisiin ilmiön kompleksisuutta tuoden esille moninaisia ratkaisuja. (Unterhalter 2006, 624.) Jotta koulutuksessa voidaan edistää tasa-arvoa, on keskeistä osata tunnistaa sukupuolten tasa-arvon monenlaisia merkityksiä ja ristiriitaisuuksia (Heikkinen 2016, 9; Laiho 2013, 40).

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSY- MYKSET

Tutkimuksen tavoite on syntynyt pohdinnasta, miksi feminismistä on vaikea puhua. Näin ollen tutkimuksen tavoite on ymmärtää paremmin feminismiin ja sitä kautta sukupuolten tasa-arvoon liitettyjä kulttuurisia uskomuksia ja merkityksiä, sitä mikä on hyväksyttävää ja tavoiteltavaa sukupuolten tasa-arvosta puhuttaessa. Tutkimustehtävänä on tarkastella, millaisia merkityksiä aineenopettajaopiskelijat liittävät feminismiin ja sukupuolten tasa-arvoon.

Ensimmäinen tutkimuskysymyksen koskee feminismiin liitettyjä merkityksiä ja sitä, mitkä merkityksistä nähdään hyväksytyinä ja mihin merkityksiin liitetään kielteistä suhtautumistapaa. Tarkoituksena ei ole arvottaa näitä suhtautumistapoja keskenään vaan hahmottaa millaisien merkitysten kautta syntyy erilaisia suhtautumistapoja feminismiin. Toinen tutkimuskysymys käsittelee sukupuolten tasa-arvoon liitettyjä merkityksiä aineenopettajaopiskelijoiden teksteissä.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia merkityksiä aineenopettajaopiskelijat antavat feminismille ja mitkä merkitykset näyttävät hyväksytyinä ja mitkä merkitykset eivät?
2. Millaisia merkityksiä aineenopettajaopiskelijat antavat sukupuolten tasa-arvolle?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Aloitin luvun esittelemällä tutkimuksen lähestymistavan sekä tutkimuskohteen. Kyseessä on laadullinen tutkimus, joka on toteutettu sisällönanalyysillä diskursiivista tutkimusotetta hyödyntäen. Luvussa käyn myös läpi tutkimuksen aineistonkeruun toteuttamisen sekä tutkimukseen osallistuneiden kohdejoukon. Tämän jälkeen esittelen aineistonanalyysin teon vaiheet sekä tekemäni ratkaisut. Luvun lopussa pohdin tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

4.1 Tutkimuskohde ja lähestymistapa

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sitä, millaisia merkityksiä aineopettajaopiskelijat antavat feminismille ja sukupuolten tasa-arvolle. Tarkastelen ilmiötä juuri aineopettajaopiskelijoiden näkökulmasta, koska aineenopettajilla on velvollisuus työssään edistää sukupuolten tasa-arvoa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaiset asiat feminismiin liittyen nähdään hyväksyttävänä ja tavoiteltavina ja tätä kautta pohtia sitä, miksi feminismistä on vaikea puhua. Tarkastelen ilmiötä erityisesti koulumaailman kontekstissa.

Kyseessä on laadullinen tapaustutkimus, jossa korostuu tutkittu tapaus esimerkkinä yleisestä (Eskola & Suoranta 1998, 65). Tavoitteena laadullisessa tutkimuksessa ei ole ilmiön yleistäminen, vaan aineiston yksityiskohtainen ja moniulotteinen tarkastelu, jolloin jokainen tapaus nähdään ainutlaatuisena ja ilmiötä pyritään ymmärtämään (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98). Tarkoitukseni siis ei ole löytää yleistettävissä olevaa tietoa, vaan tarkastella ja tutkia ilmiötä monipuolisesti eri yksilöiden näkökulmista.

Tutkimuksen taustalla vaikuttaa sosiaalinen konstruktionismi, joka voidaan nähdä tutkimuksellisenä viitekehyksenä (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 11). Sosiaalisessa konstruktionismissa lähdetään liikkeelle siitä oletuksesta, että se miten puhutaan ja ajatellaan vaikuttaa siihen, millainen ympäröivä maailma on (Elder-Vass 2012, 4). Sosiaalikonstruktionistinen ymmärrys maailmasta on

vaikuttanut tutkimusmetodien valintaan. Tutkimuksessa ja sen toteuttamisessa olen hyödyntänyt diskursiivista sekä hermeneuttista tutkimusotetta. Diskurssintutkimuksessa kielenkäyttö nähdään osana yhteiskunnallista toimintaa, jolloin kielellä on reunaehtoja, normeja ja seurauksia. Kielenkäytön tarkastelulla on mahdollista keskittyä niihin tapoihin, joilla toimijat oikeuttavat käsityksiään ja ratkaisujaan. (Pynnönen 2013, 5.) Hermeneuttinen ajattelu on näkynyt tutkimuksessa erityisesti pyrkimyksenä ymmärtää tutkimuskohdetta syvemmin. Olen aloittanut tutkimuksen teon oman esiyymmärryksen varassa tutkimusaiheesta ja tutkimuksen edetessä pyrkinyt syventämään ja uusintamaan näkemystäni. (Laine 2010, 28, 32–33.) Tällöin osana tutkimusprosessia on muodostunut hermeneuttinen kehä eli aiheen syvempi ymmärrys ja pyrkimys siihen. Tämä näkyy erityisesti analyysin teossa, jota kuvaan myöhemmin (luku 4.3).

Diskurssintutkimuksessa ei olla kiinnostuneita siitä, mikä on ”oikein” tai ”totta” vaan tarkastellaan sitä, millaiset merkitykset ovat vallalla tai mitkä merkitykset puuttuvat (Pietikäinen & Mäntynen 2003, 11–14). Diskurssisella tutkimusotteella voin tarkastella sitä, millaista todellisuutta sukupuolten tasa-arvosta ja feminismistä luodaan opiskelijoiden kuvauksissa, mitkä merkitykset ovat vallalla ja millaisilla kielellisillä valinnoilla teemoista puhutaan. Samalla tärkeää on huomata se, että tutkijana käyttämäni kieli ei ole yksiselitteistä todellisuuden kuvausta, vaan muun kielen käytön tapaan konstruktivistista (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 31).

Länsimaisessa kulttuurissa on mahdollista perustella ja jäsentää asioita hyvin moniulotteisesti (Suoninen 2016, 61) ja länsimaiselle kulttuurille on ominaista, että sosiaalista todellisuutta hallitsee useita hegemonisia eli vallitsevia diskursseja, mistä seuraa kulttuurin itsestään selvinä pitämien asioiden ristiriitaisuus (Jokinen & Juhila 2016, 183). Onkin oletettavaa, että aineistonanalyysissä esiintyy keskenään kilpailevia merkityksiä sukupuolten tasa-arvosta ja feminismistä.

Vakiintuneet puhetavat suomalaisessa kulttuurissa sosiaalistavat kielenkäyttäjää eri tavoin siten, mikä näyttäytyy itsestäänselvyytenä tai ”totuutena”. Tällöin asioita, jotka ovat ristiriidassa tämän ”totuuden” kanssa, voi olla vaikea

havaita (Holli 2012, 91). Kielenkäyttäjien onkin usein haasteellista havaita omaa kielenkäyttöään: neutraaleimmaltakin kuulostavat kuvaukset pitävät sisällään oletuksia siitä, mikä on luonnollista. (Jokinen ym. 2016, 26–27.) Diskursiivinen tutkimusote mahdollistaa tässä tutkimuksessa sen, että analyysissä pyrin löytämään kielenkäyttöä tarkastelemalla normeja ja tavoiteltavina näyttäytyviä asioita.

Jokaisella ihmisellä on erilainen ja henkilökohtainen merkityssisältö eri asioille. Osaksi nämä merkitykset ovat tiedostettuja mutta samalla ne ovat osittain piileviä ja juuri merkitysten piilevyys tekee niiden tarkastelusta mielenkiintoista. (Moilanen & Räihä 2010, 47–48.) Merkitykset myös ovat aina kontekstisidonnaisia, osana vallitsevaa kulttuuria ja ympäristöä (Eskola & Suoranta 1998, 197–198). Tässä tutkimuksessa aineisto on kerätty aineenopettajaopiskelijoilta oppimistehävämuodossa. Tämä tuo tiettyjä kontekstitekijöitä mukaan aineiston tarkasteluun ja ymmärtämiseen: puhutaanko tasa-arvosta tai feminismistä tietyllä tavalla, koska kyseessä on kurssisuoritukseen kuuluva tehtävänanto? Oppimistehävän luonnetta aineistonkeruumenetelmänä pohdin lisää seuraavassa luvussa.

Diskurssitutkimuksessa kielenkäyttäjät nähdään sosiaalisina toimijoina, joilla on erilaisia resursseja käyttää kielivaltaa, vastustaa tai uudistaa asioita. (Pynnönen 2013, 6). Koska tässä tutkimuksessa tarkastelen aineopettajaopiskelijoita, tarkastelen samalla oletuksia siitä, millaista kielivaltaa he tulevat käyttämään tulevaisuuden työssään. Opettajan ammattiin liittyy aina valta-asema suhteessa oppilaisiin (Eväsoja & Keskinen 2005, 16-18).

Tutkimuksen analyysin toteutin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, jossa on diskursiivisia piirteitä. Sisällönanalyysissä on pyrkimyksenä saada kuvaus tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117). Koska sisällönanalyysissä etsitään tekstien merkityksiä ja diskurssi-analyysissä analysoidaan sitä, miten näitä merkityksiä tuotetaan tekstissä, ei menetelmien yhteensovittaminen ole helppoa. Kuitenkin molempien menetelmien tutkimuksellisia ideoita voidaan lainailla ja soveltaa joustavasti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117.) Sisällönanalyysin kautta pyrin saamaan selville mitä merkityksiä aineopettajaopiskelijat liittävät feminismiin ja sukupuolten tasa-arvoon.

Analyysin diskurssianalyttisellä otteella sen sijaan pyrin selvittämään erityisesti sitä, mitkä esitetyistä merkityksistä näyttäytyvät hyväksytyinä ja mitkä eivät.

4.2 Tutkimukseen osallistuneet ja aineistonkeruu

Tutkimus on osa setSTOP -hanketta, joka keskittyy sukupuolen ja muiden erojen huomioimiseen tasa-arvosuunnittelun sekä -työn sisältöjen kehittämiseen Suomen opettajan- ja opinto-ohjaajan koulutuksiin. Hanke on käynnistynyt vuonna 2017. ([https://setstop.wordpress.com/.](https://setstop.wordpress.com/)) Tutkimus on kuitenkin toteutettu itsenäisesti yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Kasvatus, yhteiskunta ja muutos kurssia (OPEA315). Kurssi on osa aineenopettajan pedagogisia opintoja ja sen tarkoituksena on tarjota opiskelijoille yhteiskunnallisia näkökulmia suhteessa opettajan työhön ja kouluyhteisön toimintaan sekä auttaa tulevaisuuden opettajaa toimimaan aktiivisesti ja eettisesti monimuotoisissa ja muuttuvissa yhteisöissä.

Tutkimuksen aineisto saatiin Kasvatus, yhteiskunta ja muutos -kurssille osallistuneilta aineenopettajaopiskelijoilta. Aineisto kerättiin ennakkotehtävänä tammikuussa 2019 Peda.netin kautta. Tutkimuksen aineisto on kerätty aineenopettajaopiskelijoilta oppimistehtävän muodossa. Ennen tehtävän kirjoittamista opiskelijat olivat osallistuneet kahdelle luentokerralle, joissa käsiteltiin sukupuolten tasa-arvoteemaa sekä he olivat katsoneet Chimamanda Adichien *We all should be feminists* -puheen. Adichie on Nigeriassa syntynyt kirjailija, joka asuu nykyisin Yhdysvalloissa. Puheessa hän ottaa kantaa siihen, miksi kaikkien pitäisi kannattaa feministisiä arvoja, tuoden esimerkkejä naisten ja miesten epätasa-arvoisesta tilanteesta Nigeriassa. Puheen ja luentokertojen pohjalta opiskelijat kirjoittivat oppimistehtävän seuraavan tehtävänannon pohjalta: Miksi tasa-arvo-keskustelua on haasteellista käydä Suomessa, miksi sukupuolten tasa-arvosta on vaikea puhua ja miksi feminismillä on negatiivinen maine sekä oman määritelmänsä siitä, miten he itse ymmärtävät feminismiä.

Vaikka en itse kerännyt aineistoa, olin mukana pohtimassa opiskelijoille esitettyjä kysymyksiä. Lopullinen aineisto tarjosi näkymän siihen, miten erilaisia

merkityksiä feminismille tai sukupuolten tasa-arvolle aineenopettajaopiskelijat antavat, vaikka tehtävänannossa asiaa kehoitettiin pohtimaan myös yleisellä tasolla. Opiskelijat kuitenkin toivat niin feminismiin kuin sukupuolten tasa-arvoasiassa esiin omia näkemyksiään.

Esitetty kysymys opiskelijoille ”Miksi tasa-arvokeskustelu on haasteellista Suomessa” piti sisällään oletuksen siitä, että tasa-arvosta puhuminen on Suomessa haasteellista. Tämä kysymysasettelu toisaalta ohjasi opiskelijoita vastaamaan tämän oletuksen mukaan. Sen vuoksi valitsin lopulliseen aineistoon myös sellaisia tekstejä, joissa tämä oletus kyseenalaistettiin.

Tutkimusta varten 66 opiskelijaa antoi luvan oppimistehtävänsä käyttöön tutkimustarkoituksessa. Tutkimukseen osallistuneet aineenopettajaopiskelijat tulivat monilta eri tieteenaloilta ja osallistujissa oli 44 naisopiskelijaa sekä 22 miestä. Lopulliseen analyysiin otin mukaan sekä mies-, että naisopiskelijoiden vastauksia ja opiskelijoiden sukupuolen olen merkinnyt tulososiossa joko M- (miesopiskelija) tai N-kirjaimella (naisopiskelija). Rajaamassani aineistossa oli 26 opiskelijan kirjoitukset ja opiskelijoista miehiä oli 10 ja naisia 16. Opiskelijan sukupuolen tarkastelu ei kuitenkaan ollut tämän tutkimuksen tarkoitus, vaikka paikoitellen asiaa hieman tuloksissa sivuankin.

Kirjallisen oppimistehtävän käyttö aineistona tuo tutkimukseen toteutukseen joitain ehtoja. Kirjallisten dokumenttien käyttö tutkimusaineistona sisältää oletuksen siitä, että kirjoittaja kykenee ilmaisemaan ja on jollain tapaa parhaimmillaan ilmaistessaan itseään kirjallisesti ja tällöin tiedonantajan eli tässä tutkimuksessa aineopettajaopiskelijoiden kirjalliset kyvyt muodostuvat monesti tutkimuksen kannalta kynnyskysymyksiksi (Tuomi & Sarajärvi 2018, 96). Tässä tutkimuksessa onkin oletus siitä, että aineopettajaopiskelijat kykenevät ilmaisemaan itseään kirjallisesti ja ovat jo harjoitelleet esseemuotoista kirjoittamista yliopisto-opinnoissaan.

Samalla sukupuolten tasa-arvo teema ja feminismi voi olla monille opiskelijoille vieras teema ja he käsittelevät mahdollisesti esseissään sitä ensimmäistä kertaa yliopiston kurssilla. Sukupuolen ja sukupuolten tasa-arvon käsittely on hidas prosessi, joka voidaan sysätä liikkeelle yhden kurssin aikana, mutta

harvoin yksi kurssi riittää avartamaan opiskelijoiden käsityksiä ja vanhoja kategoriaita aiheesta (Viden & Naskali 2010, 91). Tutkimusaineisto on kerätty opiskelijoilta kurssin alussa, jolloin he eivät ole vielä ehtineet käsitellä kurssin teemoja muuten kuin pintapuolisesti. Tämä myös näkyi kerätyssä aineistossa: opiskelijoiden vastauksissa esiintyi epäjohdonmukaisuutta, koska heidät oli vasta herätelty tarkastelemaan aihetta. Näin ollen tutkimuksen konteksti vaikuttaa tutkittaviin merkityksiin (Eskola Suoranta 1998, 197–198), joita opiskelijat feminisille ja sukupuolten tasa-arvolle teksteissään antoivat.

4.3 Aineiston analyysi

Tutkimustehtäväni oli tarkastella, millaisia merkityksiä aineenopettajaopiskelijat antavat feminisille ja sukupuolten tasa-arvolle. Merkityksiä feminisille ja sukupuolten tasa-arvolle tarkastelin sisällönanalyysin ja diskursiivisen tutkimusotteen avulla. Analyysin teon oletuksena oli se, että vallitsevat merkitykset feminisistä ja sukupuolten tasa-arvosta ovat moninaisia ja jo kahden mahdollisen merkityspotentialin olemassaolo hävittää ilmiön yksiselitteisen kuvauksen ja synnyttää keskenään kilpailevia merkityssysteemejä. (Jokinen ym. 2016, 26, 33). Tarkoituksena oli siis etsiä opiskelijoiden teksteistä mahdollisimman monipuolisesti erilaisia merkityksiä. Eri merkitykset, jotka muodostivat eheän kokonaisuuden ja jolla oli sama tarkoitus ja suunta, muodostivat analyysissa merkityssysteemin. Merkityssysteemillä tarkoitetaan perusteltua tulkintaa, joka pohjautuu aineiston ja tutkijan väliseen vuoropuheluun ja yksi merkityssysteemi voidaan nähdä verrattain eheinä ja säännönmukaisina merkityssuhteiden systeemeinä (Jokinen ym. 2016, 34–35). Ennen analyysivaiheiden tarkempaa avaamista kuvaan aineistoon tutustumista ja sen rajaamista.

Analyysin teko alkoi aineistoon tutustumisella, jonka tavoitteena oli hermeuttisen tutkimusotteen avulla syventää omaa ymmärrystä tutkittavasta aiheesta. Tutustumisen tavoitteena oli tehdä aineisto itselleni tutkijana sekä vieraaksi että tutuksi (Fairclough 1992, 228). Aineistoon tutustuminen on vaatinut sen läpilukemisen useaan kertaan ja rajatun aineiston jatkuvaa lukemista ja

havaintojen tekemistä koko analyysin ajan. Tuttuuden kautta olen pystynyt havaitsemaan teksteissä samanlaisuuksia ja erilaisuuksia ja hahmotellen eri merkityksiä. Tekemällä aineiston samalla itselleni tutkijana vieraaksi, olen pyrkinyt erottamaan sen siitä, mitä itse aiheesta ajattelen. Tällöin voin pyrkiä tarkastelemaan analyysissä sitä, millaisena vallitseva kulttuuri näyttäytyy ja vaikuttaa opiskelijoiden näkemyksiin.

Opiskelijoiden tekstien sisällöt vaihtelivat sen suhteen, mistä kirjoitettiin. Osa mainitsi feminismiin vain parilla lauseella, osa keskittyi lähes yksinomaan siihen. Analyysissä keskityin niihin merkityksiin, joita opiskelija itse antoi feminismille ja sukupuolten tasa-arvolle.

Hermeneuttisen tutkimusotteen kautta tutkijan ennakkoluulot voidaan nähdä välttämättöminä tulkinnan prosessin käynnistymiselle. Tutkijan ennakkoluulot luovat tutkittavasta aiheesta vaillinaisen ja puutteellisen tulkinnan mutta analyysin ja tulkinnan edetessä, tutkijan on mahdollista tuota tulkintaa korjata. (Moilanen & Rähä 2010, 52.) Erityisesti analyysia tehdessäni olen tutkijana joutunut tekemään työtä omien ennakkoluulojeni parissa, jotta arvottaisi opiskelijoiden vastauksia omien näkemysten mukaan. Yritin tehdä aineistolähtöistä sisällönanalyysia aineistolle jo tutkimuksen alkuvaiheessa mutta havaitsin, että tietämykseni tutkimusaiheesta perustui pitkälti omien ennakkoluulojeni varaan. Jätinkin tuolloin analyysin kesken ja palasin aineiston pariin vasta, kun olin opiskellut lisää tutkittavasta aiheesta ja syventänyt ymmärrystäni. Yritin siis tulla tietoisiksi omista ennakkoluuloistani ja esiyymmärryksestäni, mutta on kuitenkin tärkeää muistaa, että henkilökohtaisia merkityksenantoja etsitään aina tutkijan omista lähtökohdista käsin (Moilanen & Rähä 2010, 47).

Päädyn rajaamaan alkuperäisen 66 opiskelijan aineiston 26 kirjoitukseen. 26 kirjoitusta edustivat monipuolisesti kirjoituksissa esiintyviä merkityksiä feminismistä ja sukupuolten tasa-arvosta. Rajasin aineistoa erilaisuuksia etsimällä – erilaiset näkökulmat huomioiden. Lopetin rajaamisen, kun rajatun ulkopuolelle jäivät tekstit alkoivat toistaa sisällöltään muita tekstejä. Tällöin voidaan puhua saturaatiosta eli rajatun aineiston ajatellaan tuottavan teoreettisen peruskuvion, joka tutkimuskohteesta on mahdollista saada. Toisaalta voidaan pohtia, onko

saturaatiota ikinä mahdollista saavuttaa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99.) Laadullisessa tutkimuksessa olennaista ei ole aineiston koko vaan tulkintojen syvyys ja kestävyys (Eskola & Suoranta 2014, 46). Siksi päädyin rajaamaan aineistoa käsiteltävämmäksi tarkempia tarkasteluja varten. Aineiston rajaaminen jatkui analyysiprosessin alettua, otin mukaan ensimmäisen sisällönanalyysi kerran jälkeen vielä mukaan kolme uutta tekstiä, joiden katsoin tuovan uusia merkityksiä feminismille ja sukupuolten tasa-arvolle.

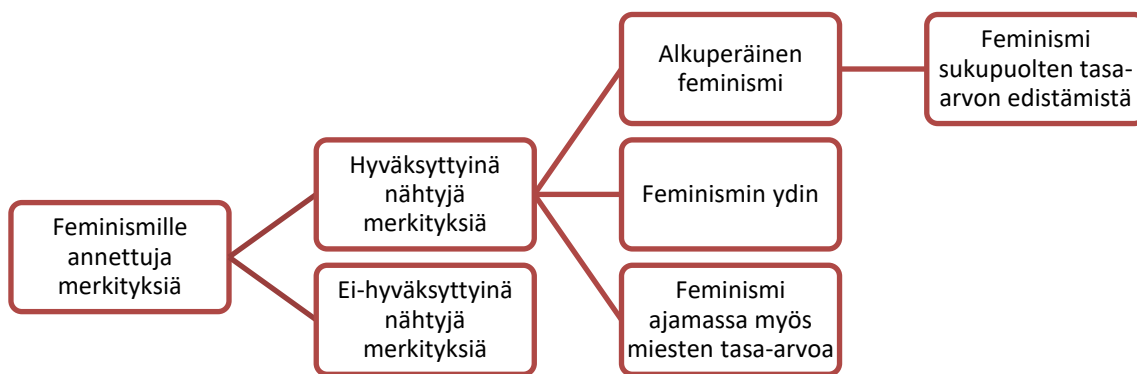
Feminismille ja sukupuolten tasa-arvolle annettujen merkitysten selvittämisen aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Aineiston rajaamisen jälkeen aloitin aineistolähtöisen sisällönanalyysin. Aineistolähtöisessä analyysissä teemoittelu muodostuu tutkittavien sanoman pohjalta, ei valmiin teorian (Moilanen & Räihä 2010, 49). Sisällönanalyysi on osa laadullisen tutkimuksen analyysia, johon voidaan soveltaa suhteellisen vapaasti monenlaisia teoreettisia ja epistemologisia lähtökohtia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78). Sisällönanalyysissä pyrkimyksenä on saada tutkittavasta ilmiöstä kuvaus yleisessä ja tiivistetyssä muodossa, josta voidaan lähteä tekemään johtopäätöksiä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117). Sisällönanalyysin avulla halusin selvittää millaisia merkityksiä feminismille ja sukupuolten tasa-arvolle annetaan.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee aineiston pelkistämisestä ryhmittelyyn ja teoreettisten käsitteiden luomiseen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123). Ensin pelkistin ilmaukset, jotka koskivat feminismiä. Kirjoitin ilmaukset pelkistetyssä muodossa eri lapulle. Pelkistykset olivat useimmiten noin yhden tai kahden lauseen mittaisia. Jotkut opiskelijat kuvasivat feminismiä kahdella lauseella ja jotkut kahden sivun verran. Niinpä eri opiskelijoiden kohdalla pelkistettyjä merkityksiä feminismistä saattoi olla yhdestä melkein kymmeneen.

Yksi pelkistetty ilmaisu muodosti yksittäisen merkityksen feminismille. Pelkistämisen jälkeen aloin ryhmitellä aineistosta feminismille annettuja merkityksiä sen mukaan, nähtiinkö feminismiin liitetyt merkitykset hyväksytyinä vai vastustettiin niitä. Näin tein siksi, koska aineistoon tutustuessani olin havainnut, miten feminismistä puhutaan pääsääntöisesti kahdella tavalla: joko

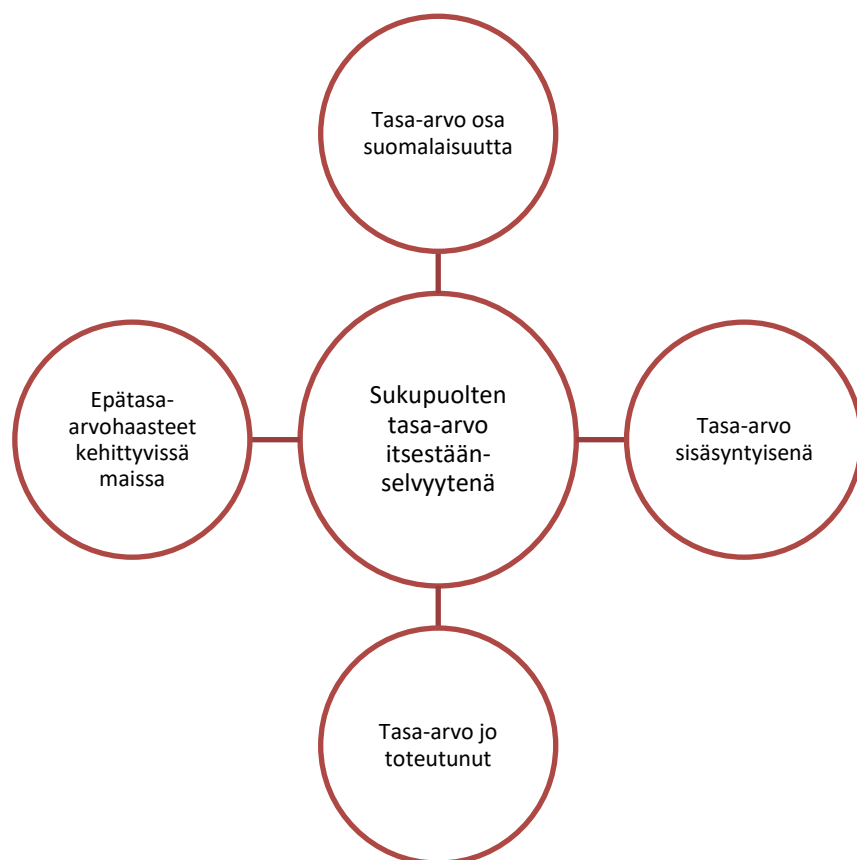
feminismin nähtiin pyrkivän edistämään sukupuolten tasa-arvoa tai sitten feminismiä ei liitetty sukupuolten tasa-arvon edistämiseen. Feminismille annetut merkitykset siis jakautuivat kahteen ryhmään. Tämän jälkeen jaetuista merkityksistä aloin etsiä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia ja tämän pohjalta muodostin merkityssysteemejä, jotka siis muodostuivat samankaltaisista yksittäisistä merkityksistä (kuvio1). Feminismiin liitetyt hyväksytyinä nähtyjä merkityssysteemejä muodostui kuusi ja ei-hyväksytyinä nähtyjä merkityssysteemejä viisi.

Kuvio1. Esimerkki analyysin etenemisestä 1. tutkimuskysymyksen kohdalla ja yhden merkityssysteemien ("Feminismi sukupuolten tasa-arvon edistämistä") muodostamisesta.

Ryhmittelyn kautta luodaan pohja tutkimuksen perusrakenteelle sekä alustavia kuvauksia ilmiöstä. Sisällönanalyysissa ryhmittelyä pitäisi seurata käsitteellistämisen, jossa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja muodostetaan näin teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124 – 125.) Omassa tutkimuksessani teoreettiset käsitteet tarkoittivat feminismiin liitettyjä hyväksytyinä tai ei-hyväksytyinä nähtyjä merkityksiä, ikään kuin argumentointitapoja. Tässä vaiheessa analyysia en vielä muodostanut teoreettisia käsitteitä, vaan siirryin tarkastelemaan sukupuolten tasa-arvolle annettuja merkityksiä sisällönanalyysin avulla.

Seuraavaksi siis siirryin toiseen tutkimuskysymykseeni ja pelkistin tasa-arvoa koskevat ilmaukset opiskelijoiden teksteistä ja etenin aineiston läpi kuten ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla. Aineiston rajaamisessa olin kiinnittänyt huomiota mahdollisimman erilaisiin käsityksiin tasa-arvosta ja feminismitä, mutta sisällönanalyysissa keskityin havainnoimaan sekä pelkistettyjen käsitysten samantyyppisyyttä, että erilaisuutta, jotta sain erilaisia merkityssysteemejä muodostettua. Sukupuolten tasa-arvolle annettuja merkityksiä tarkasteltaessa siirryin osista kokonaisuuksiin (Jokinen & Juhila 2016, 80).

Kuvio2. Esimerkki analyysin etenemisestä 2. tutkimuskysymyksen kohdalla siitä, miten merkityssysteemi ("Sukupuolten tasa-arvo itsestäänselvytenä") muodostettiin etenemällä osista eli yksittäisistä merkityksistä merkityssysteemiin.

Sukupuolten tasa-arvolle opiskelijat antoivat moninaisia merkityksiä siten, että merkityssystemejä muodostui kuusi, joista jokaisen sisälle muodostui useampia alaluokkia eli yksittäisiä merkityksiä (kuvio2).

Merkitysten verkkojen hahmottaminen ja tulkinta diskursiivisella otteella.

Opiskelijoiden kirjoituksissa sukupuolten tasa-arvolle annettujen merkitysten yhteydessä tarkastelin myös, millaisena jokaisen opiskelijan käsitys feminismistä näyttäytyy suhteessa sukupuolten tasa-arvoon. Feminismiin liitettyjen merkitysten yhteydessä olin kirjoittanut pelkistetyt ilmaukset ylös koneelle ja tässä vaiheessa liitin jokaisen kirjoittajan pelkistetyn sukupuolten tasa-arvolle annetun merkityksen feminismin merkityksen yhteyteen. Näin pystyin tarkastelemaan jokaisen opiskelijan käsityksiä feminismistä ja sukupuolten tasa-arvosta ja miten nämä merkitykset elivät rinnakkain. Merkitysten tulkinnassa ei ole kyse yksittäisen merkityksenannon selvittämisestä vaan kokonaisen merkitysten verkon hahmottamisesta (Moilanen & Räihä 2010, 47–48). Monen opiskelijan kirjoituksissa puhuttiin lomittain feminismistä ja sukupuolten tasa-arvosta ja samalla osassa kirjoituksissa niiden välille tehtiin selvä ero. Tämä kuitenkin aiheutti sen, että tuloksia kirjoittaessa niissä esiintyy jonkin verran päällekkäisyyksiä feminismiä ja sukupuolten tasa-arvolle annettujen merkitysten suhteen. Koin kuitenkin tärkeäksi pitää tutkimuskysymykset feminismistä ja sukupuolten tasa-arvosta erillään, jotta molempia käsitteitä voidaan tarkastella perusteellisesti analyysissa.

Tutkimuksen analyysissa ei ollut tarkoituksena toteuttaa suoraan puhdasta sisällönanalyysia tai diskurssianalyysia vaan soveltaa niitä joustavasti. Sisällönanalyysivaiheessa olin jakanut feminismiä koskevat pelkistetyt ilmaukset kahteen pääluokkaan sen perusteella, nähtiinkö feminismiin liitetyt merkitykset hyväksytyinä vai ei. Diskursiivisella työskentelyotteella aloin tarkastella näitä merkityksiä tarkemmin, etsien syitä, miksi juuri tietyt merkitykset näyttäytyivät hyväksyttäviltä ja tietyt eivät. Tällöin tarkastelin teksteissä sitä, miten opiskelijoiden mielestä jonkin asian ”pitäisi olla”, mitä puolusteltiin, mikä näyttäytyi oikeana tai vääränä ja millaisia kannanottoja opiskelijat esittävät ja mitä kannanotolla pyrittiin saamaan aikaan. Merkitykselliseksi tässä vaiheessa tuli myös

merkitysten verkkojen tarkastelu eli kokonaisuuden hahmottaminen osana sen kontekstia. Sisällönanalyysivaiheessa en suorittanut muodostuneiden käsitteiden teoreettista nimeämistä, joten tässä vaiheessa tarkasteltuani tekstien diskursiivisia piirteitä nimesin merkityssystemit valmista analyysia varten.

Tällaista analyysitapaa voidaan kutsua tulkitsevaksi diskurssin analyysiksi, vaikken diskursseja muodostanutkaan. Tulkitsevassa analyysissa pyritään tunnistamaan yleisimpiä puhetapoja, joissa tuotetaan ja ylläpidetään erilaisia merkityksiä ja tulkintoja. Lisäksi tulkittava aineisto pitää sijoittaa osaksi muita tekstejä, huomioida sen konteksti ja siirtyä yksittäisestä tekstistä kohti yhteiskunnallista ja sosiaalista kontekstia. (Pynnönen 2013, 27–28.) Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt tulkitsemaan opiskelijoiden antamia merkityksiä erityisesti siitä näkökulmasta, että he työskentelevät tulevaisuudessa aineenopettajina. Diskursiivinen ote mahdollisti sen tarkastelun mistä opiskelijat puhuvat, ja mistä vaietaan. Puhumattomuus voi myös johtua liiasta yksinkertaistamisesta, jolloin kirjoittaja on pyrkinyt välttämään asioiden moninaisuuden, ristiriitaisuuden tai kompleksisuuden. Yksinkertaistamisen seurauksena jotkut asiat voivat näyttäytyä luonnollisena tai itsestäänselvyyttenä sekä kulttuurisesti hyväksyttävänä. (Jokinen & Juhila 2016, 89–92.)

4.4 Eettiset ratkaisut

Jo tutkimuksen aiheenvalinta on osa tutkimuksen eettisyyttä (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 53). Olen tehnyt tutkimuksen osana setSTOP-hanketta, mutta vaikuttanut pitkälti aiheen valintaan ja näkökulmaan itse. Aiheenvalinnan eettisyyttä voidaan erityisesti tarkastella sen vaikuttavuudella ja pohtimalla sitä, onko tutkimusaihe yhteiskunnallisesti hyödyllinen ja kenen hyötyä sillä tarkoitetaan (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 54). Olen pykinyt tässä tutkimuksessa avaamaan sitä, miten haastavia ja monitulkintaisia käsitteitä sukupuolten tasa-arvo ja feminismi ovat ja osoittamaan sen, että opettajia ja opettajaopiskelijoita ei saa jättää yksin haastavan teeman kanssa.

Tutkimuksen eettisyyttä voidaan pohtia myös tiedon hankinnan ja tiedon käytön välillä (Eskola & Suoranta 1998, 39). Sain valmiin tutkimusaineiston tutkimusta varten. Tutkimusaineiston keräämisen yhteydessä jokaiselta opiskelijalta kysyttiin suostumus käyttää tekstejä tutkimustarkoitukseen. Tällöin toteutuu tutkittavien oikeus päättää itseään koskevien tietojen käytöstä (Kuula 2015, 61). Kaikki kurssille osallistuneet opiskelijat eivät antaneet lupaa tekstinsä käyttöön tutkimuksessa.

Tutkimuksen eettisyyden kannalta on tärkeää tehdä tutkittavista mahdollisimman anonyymejä eli tunnistamattomia (Eskola & Suoranta 1998, 42). Itse olen alusta asti nähnyt aineiston yhteydessä vain opiskelijan pääaineen sekä sukupuolen. Olen kuitenkin poistanut suorista tekstilainauksista joitain sellaisia ilmaisuja, jotka olisivat antaneet vihiä opiskelijan henkilöllisyydestä. Aineisto on kuitenkin ollut anonymisoituna koko tutkimuksen ajan itselleni tutkijana (Kuula 2015, 72).

Aineenopettajaopiskelijoiden tekstit sain muistitikulle siirrettyinä ja sieltä siirsin ne omalle koneelleni salasanalla suojattuun tiedostoon. Analyysia varten tulostin opiskelijoiden tekstejä, jolloin säilytin niitä omassa työhuoneessani. Tutkimuksen päätyttyä hävitin sekä paperiversiot kirjoituksista että koneellani olevan aineiston. Näin aineisto jäi vain hankkeen opettajan säilytettäväksi. Tutkimus noudattaa EU:n uutta tietosuojasetusta (GDPR), joka tuli voimaan vuoden 2018 toukokuussa.

Tutkimuksessa esitetyn tiedonkäytön eettisyyttä olen pyrkinyt ottamaan huomioon erityisesti tutkimuksen kieliasun ja ilmaisun muodoissa. Olen pyrkinyt kirjoittamaan sellaista tekstiä, että jokainen tutkittava lukiessaan tutkimusta ja tutkimustuloksia kokee tulleensa kuulluksi ja arvostetuksi, eikä arvostelluksi. Olen siis tutkijana pyrkinyt noudattamaan hyviä tieteellisiä käytäntöjä ja toimimaan vastuullisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 111).

Tutkimuksen eettisyyttä tarkasteltaessa on myös tutkijan roolilla ja sillä merkitystä, miten esimerkiksi aiemmista tutkimuksista puhutaan tai miten niihin viitataan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 112). Olen tässä tutkimuksessa myös pyrkinyt kunnioittamaan aiempia tutkimuksia ja tuonut esiin mikä on omaa tulkintaani ja

mikä perustuu muiden tutkimuksiin. Itse tutkijana olen pyrkinyt noudattamaan tieteellistä rehellisyyttä sekä huolellisuutta (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 81).

5 TULOKSET

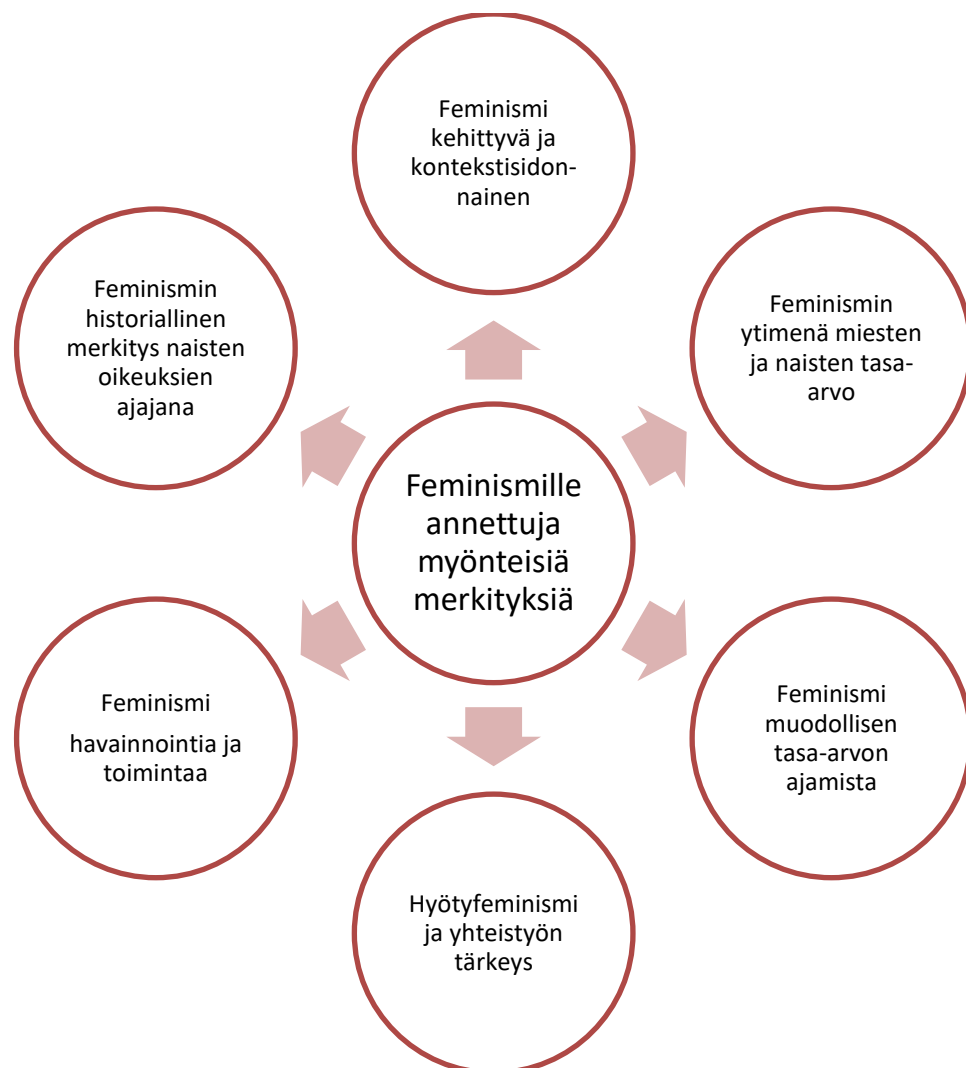
Tuloksissa vastaan tutkimuskysymyksiin eli siihen, millaisia merkityksiä feminismille ja sukupuolten tasa-arvolle aineenopettajaopiskelijoiden teksteissä annettiin. Tulososiossa käyn ensin läpi millaisia merkityksiä aineenopettajaopiskelijat liittävät feminismiin silloin kun siihen suhtaudutaan myönteisesti, eli kun feminismiin liitetyt merkitykset näyttävät hyväksytyinä asioina sekä silloin, kun siihen suhtaudutaan kielteisesti, jolloin feminismiin liitetyt merkitykset näyttävät väärinlaisina, ei hyväksytyinä. Tämän jälkeen käyn läpi sukupuolten tasa-arvolle annettuja merkityksiä aineenopettajaopiskelijoiden kirjoituksissa.

5.1 Feminismiin liitetyt merkitykset

Aineenopettajaopiskelijat muodostivat teksteissään kahdenlaista kuvaa feminismistä: Joko feminismiin liitettiin merkityksiä, jotka nähtiin hyväksytyinä tai merkityksiä, joita ei kannatettu. Opiskelijat olivat tietoisia feminismin ”julkikuvasta”, joka näyttöytyi negatiivisena, mutta opiskelijat suhtautuivat siihen eri tavoin. Kun feminismiin liitettiin myönteisinä nähtyjä merkityksiä niin usein feminismiin liitetyt merkitykset olivat samankaltaisia kuin sukupuolten tasa-arvoon liitetyt. Kun taas feminismiin liitettiin opiskelijoiden vastauksissa pääsääntöisesti kielteisinä nähtyjä merkityksiä, tehtiin feminismin ja sukupuolten tasa-arvon välille selvä ero. Näin opiskelijoiden teksteissä muodostui merkitysten verkkoja. Ensin käyn läpi niitä merkityksiä, joita feminismiin liitettiin, kun siihen suhtauduttiin myönteisesti.

5.1.1 ”Feminismi ytimeltään sukupuolten tasa-arvoon pyrkivää toimintaa”

Feminismiin liitettyjä myönteisinä nähtyjä merkityksiä opiskelijoiden teksteissä olivat feminismin määrittely sukupuolten tasa-arvon edistäjänä, hyötyfeminismi, feminismi havainnoijana ja toimintana, feminismi muodollisena tasa-arvona, feminismin historiallinen merkitys sekä feminismi kontekstisidonnaisena käsitteenä (kuvio3).

Kuvio3. Feminismiin liitettyjä hyväksytyinä nähtyjä merkityksiä aineenopettajaopiskelijoiden vastauksissa.

Kun feminismiin liitettiin hyväksytyinä nähtyjä merkityksiä, perusteli osa aineenopettajaopiskelijoista niitä omilla kokemuksillaan: *”Feminismi on minulle tärkeä asia, sillä mielestäni sekä Suomen että koko maailman tasa-arvo on edelleen epätasapainossa”* (H7, N). Toinen opiskelija (H1, M) toi myös feminismin merkityksen esiin seksuaalivähemmistön näkökulmasta:

”Kirjoitan tätä tekstiä homoseksuaalisen miehen näkökulmasta ja voin todeta, lähes koko ikäni yhteiskunnan odotusten mukaan elämisen jälkeen tuntuu mahtavalta olla aidosti oma itsensä, ja vaalia itsessäni olevia niin maskuliinisia kuin feminiinisiäkin puolia, vähät piitaten siitä millainen miehen tulisi ”oikeasti” olla. Tämä viimeinen kysymys on todellisuudessa mahdoton, sillä sukupuolen ei tulisi määritellä milläänlailla miten ihmisen tulisi käyttäytyä, ja sen takia feminismi onkin liikkeenä äärimmäisen tärkeä.” (H1, M)

Kun feminismi nähtiin myönteisten merkitysten kautta, opiskelijat puhuivat paljon feminismistä ja sukupuolten tasa-arvosta lomittain ja niille annetut merkitykset menivät päällekkäin. Kun feminismiin liitettiin hyväksytyinä nähtyjä merkityksiä, oltiin silti tietoisia feminismin negatiivisesta maineesta. Opiskelijoiden vastauksissa median katsottiin lisänneen negatiivisen kuvan muodostamista feminismistä, tarttumalla *”parhaisiin paloihin keskusteluista”* ja viilaten niitä vielä ronskimmiksi. Myös sosiaalisessa mediassa tällaisten kyseenalaisten feministitempausten nähtiin leviävän nopeasti ja saavan suhteettoman paljon huomiota. Äärifeminismiin liitettiin äänekkyyttä, jonka katsottiin saavan tilaa keskusteluissa, kun taas *”tavallisen”* feministin nähtiin jäävän *”äänekkään ja räväkkään”* feministin jalkoihin (H10, N). Hyväksytyinä nähtyjä merkityksiä feminismille annettaessa pyrittiin luomaan kuvaa tavallisesta, arkipäiväisestä feminismistä. Kun opiskelijat liittivät feminismiin useampia hyväksytyinä nähtyjä merkityksiä niin feminismin negatiivisena nähtyyn maineeseen syitä ei etsitty itse feminismistä vaan ulkopuolisista tekijöistä kuten mediasta tai tasa-arvokeskustelun

ja verkkokeskustelun luonteesta. Aloitan feminismin tarkastelun sen näkemisenä sukupuolten tasa-arvon edistäjänä.

Feminismin ydin – miesten ja naisten tasa-arvon tavoittelua.

Feminismiin suhtauduttiin aineenopettajaopiskelijoiden vastauksissa myönteisesti, koska sen todellisen ”ytimen” nähtiin olevan sukupuolten tasa-arvon edistäminen: *”Ymmärrän hyvin, että feminismi assosioituu sekä etymologiansa että historiansa vuoksi monissa ihmisissä miesvihaan ja naisten pyrkimykseen päästä etuoikeutettuun asemaan. Minulle feminismi on kuitenkin ytimeltään aidosti sukupuolten väliseen tasa-arvoon pyrkivää toimintaa”* (H16, N). Opiskelijat olivat tietoisia feminismiin liitetystä negatiivisista mielikuvista mutta kuten edellä opiskelija (H16) toteaa, hänelle feminismi tarkoittaa sukupuolten tasa-arvoon pyrkivää toimintaa. Feminismin näkeminen näin lisäsi monen opiskelijan myönteistä suhtautumista feminismiin.

Feminismin ytimen lisäksi alkuperäiseen feminismiin suhtauduttiin myönteisesti. Opiskelijat kirjoittivat siitä, miten feminismi tulisi palauttaa juurilleen. Alkuperäinen feminismi näyttäytyi edistyksellisenä ja positiivisena: *”Naisten oikeuksia sekä sukupuolten tasa-arvoa ajava liike, joka miesvihan sijaan keskittyi korjaamaan naisen asemaan liittyviä epäkohtia. Feministi oli vahva, itsenäinen nainen, joka ei suostunut ahtautumaan perinteiseen kotiäidin muottiin, vaan tähtäsi urallaan korkealle.”* Eräs opiskelija (H17, M) toteaa vastauksessaan. Alkuperäisellä feminismillä ajateltiin tarkoitettavan sukupuolten välisen tasa-arvon kannattamista, jonka katsottiin monissa asioissa merkitsevän naisten aseman parantamista muttei missään nimessä niin, että naisten asemasta tehdään parempi kuin miesten asemasta (H22, N).

Erityisesti opiskelijoiden vastauksissa painotettiin sitä, miten feminismissä on kyse niin miesten kuin naistenkin tasa-arvon tavoittelusta: *”Feminismi ei kuitenkaan ole vain naisia varten. Se on liike, jolla tavoitellaan molempien sukupuolien tasa-arvoista kohtelua yhteiskunnassa.”* (H1, M). Kirjoituksissa korostettiin Suomessa tasa-arvohaasteita kohtaavan sekä miehet että naiset ja molemmilla sukupuolilla nähtiin olevan myös etuoikeuksia. Erityisesti miesten tasa-arvosta oltiin

huolissaan, sen toteutumisesta ja sitä vastauksissa tuotiin esille niin nais- kuin miesopiskelijoiden kirjoituksissa. Lisäksi korostettiin sitä, että niin historian kuin feminismin kirjoitusasun vuoksi monet voivat nähdä feminismin liitettävän vain naisten oikeuksien edistämiseen mutta tästä ei pitäisi olla kyse: feminismin nähtiin ajavan sekä miesten että naisten tasa-arvoa. Opiskelijoiden teksteissä korostuikin erityisesti huoli miesten asemasta:

”Olen kokenut naisena, että poikien ja miesten asemaa näissä keskusteluissa jotenkin väheksytään tai mainitaan ohimennen, ettei tule sanomista. Miksi sukupuolten välinen tasa-arvo pyörii aina herrain yhteiskunnassa sorrettujen naisten ja tyttöjen ympärillä, koska kärsivät todella monet pojat ja miehet tästä kuvasta, jota yhteiskunta luo ympärillemme.” (H10, N)

Sekä mies-, että naisopiskelijat toivat esille miesten kokemia epätasa-arvotekijöitä. Tästä seurasi se, että sukupuolen itsessään nähtiin tuottavan epätasa-arvoisuutta – ei tietyn sukupuolen vaan sukupuolen itsessään ja tavoitellun tasa-arvon edistämisen nähtiin koskevan myös miessukupuolta. Tämän taustalla vaikutti se ajatus, että nainen ei nyky-yhteiskunnassamme ole heikommassa asemassa, vaan epätasa-arvoa kokevat kaikki. Eräs miesopiskelija myös tekstissään totesi, miten hän itse miehenä ei koe mielipiteensä olevan tasa-arvokeskustelussa yhtä arvokas kuin naisten.

Tämä molempien sukupuolten tasa-arvon ajaminen feminismin tehtävänä näyttäytyi erityisen vahvasti erään opiskelijan vastauksessa:

” Vaikka siis ajattelen itse feminismiin liittyvän tasa-arvoisuuden lisäämiseen yhteiskunnassa, myönnän, että haluaisin kovasti itse vaikuttaa siihen, että naisilla voisi olla asiat mahdollisimman hyvin. - - Minun täytyy kuitenkin myöntää, että sukupuolten välisestä tasa-arvoisuudesta puhuttaessa ajattelen asian usein niin, että naiset ovat heikommassa asemassa kuin miehet ja tätä kautta pyrin vain puhumaan naisten puolesta. Minun pitäisi pyrkiä muuttamaan asennettani ehkä hieman, sillä parempi olisi, jos sekä miehet, että naiset sekä he, jotka eivät koe

kuuluvansa kumpaankaan sukupuoleen, voisivat yhdessä pyrkiä tasa-arvoisempaan yhteiskuntaan tekemällä yhdessä töitä sen eteen.” (H7, N)

Opiskelijan toteamus kirjoituksena lopuksi ”*minun pitäisi pyrkiä muuttamaan asennettani ehkä hieman*” voidaan nähdä kuvastavan sitä, miten opiskelija kokee, ettei naisten oikeuksien ajaminen ole oikein, oikea tapa edistää sukupuolten tasa-arvoa, vaan miesten, naisten ja binäärisen sukupuolijaottelun ulkopuoliset tulisi ottaa mukaan tasa-arvotyöhön. Tasa-arvotyö näyttäytyi opiskelijan vastauksessa yhteistyönä ja epätasa-arvo kaikkien keskuudessa esiintyvänä. Seuraavaksi käynkin läpi hyötyfeminismiä, jolloin korostettiin yhteistyön merkitystä feminismissä ja tasa-arvoa selitettäessä.

Hyötyfeminismi – yhteistyöllä kohti tasa-arvoa.

Edellisen opiskelijan (H7, N) vastaus korosti yhteistyön merkitystä. Tällainen yhdessä tekeminen näyttäytyikin yhtenä feminismin myönteisenä nähtynä merkityksenä. Tällöin feminismin luonnetta yhteistyöhaluisena korostettiin ja tasa-arvosta maalautui opiskelijoiden esseissä kuva yhteisestä projektista, joka koskee kaikkia ja yhteistyöllä katsottiin päästävän kohti yhteistä tavoitetta, jonka nähdään hyödyttävän kaikkia. Tasa-arvon yhteydessä puhuttiin kompromissista, jotta päästään käsiksi olennaiseen asiaan. Lisäksi tasa-arvon nähtiin edellyttävän erilaisten näkemysten kuulemista (H26, N) ja feminismissä perusteltiin myös sillä, että feminismissä ”*ei pitäisi olla mitään radikalismia*” (H8, M). Feminismistä ei siis maalautunut kuvaa radikaalina toimintana, vaan kaikkien yhteisenä tasa-arvotyönä. Ehkä tällä yhteistyön korostamisella pyrittiin teksteissä vaikuttamaan kokemukseen siitä, että tasa-arvokeskusteluun liitetään niin paljon vastakkainasetteluna. Feminismistä puhuttiinkin kompromissien kautta:

”Jotta päästäisiin siihen kaivattuun kompromissiin, pitäisi kaivaa se hyövä aate keskiöön, eli se että sukupuolten ongelmat tasa-arvon suhteen ovat oikeita ongelmia, ja niistä täytyy päästä eroon. Se ei rajoitu tietenkään vain naisiin, mutta ei tarkoita myöskään, että naisten aseman auttaminen olisi miehiltä pois vaan se on kaikkien

etu. Eli kun päästää tasa-arvoa kohti, välillä yhteen ongelmaan keskittyen mutta kaikki ongelmat mielessä pitäen, on kaikilla helpompi olla tulevaisuudessa ja enemmän valinnanvaraa ja mahdollisuuksia". (H5, M)

Opiskelijan (H5, M) vastaus kuvastaa sitä, miten feminismi näyttäytyy hyvänä aatteena – sukupuolten tasa-arvon edistämisenä, joka näyttäytyy kaikkien etuna ja joka lisää valinnanvaraa ja mahdollisuuksia kaikille. Vastauksessa myös tulee esiin se, miten ongelmia on monia ja ”kaikki ongelmat mielessä pitäen” tuodaan kompromissia mukaan osaksi ratkaisua; ketään ei unohdeta, kaikkien ongelmat tiedostetaan. Toinen opiskelija (H12, M) ehdottaakin, että feminismistä pitäisi lisätä neutraalia keskustelua: ”käydä asiallista keskustelua kaikkia koskevasta tasa-arvosta, oikeudenmukaisuudesta ja yhdenvertaisuudesta”. Feminismin leimaa sen radiikaaliudesta pyrittiin opiskelijoiden vastauksissa murtamaan, lisäämällä neutraaliutta ja kaikkia koskevaa tasa-arvoa erityisesti korostamalla miesten asemaa feministeissä. Kaikkiin vetoamista käytettiin feminismiin puolustamisessa liittämällä feminismiin merkitys sen tavoitteesta yhteistyön tekemisestä sekä korostamalla sen hyötyä:

"Haitallisten ja mahdollisuuksia rajoittavien sukupuolinormien kyseenalaistaminen hyödyttää kaikkia sukupuolia: esimerkiksi ahdas käsitys oikeanlaisesta miehen mallista voi altistaa miehet mielenterveysongelmille, jos ajatellaan, että miehen ei sovi näyttää tunteitaan ja että miehen tulee vain "olla mies", kestää kaikki hammasta purren. - - Tasa-arvo ei ole keltään pois, vaikka siltä saattaa tuntua, jos kokee joutuvansa luopumaan jostakin etuoikeudesta, joka itsellä on aiemmin ollut." (H13, N)

Opiskelijoiden teksteissä olikin havaittavissa tällaista ”hyötypuhetta” feminismiä perusteltaessa ja siihen myönteisesti suhtauduttaessa, jolloin feminismiin nähtiin hyödyttävän kaikkia sukupuolia.

Feminismisilmäläsit – feminismi havainnoijana ja toimintana.

Opiskelijoiden vastauksissa feminismiin myös liitettiin aktiivisen toiminnan ja "vapauttamisen" merkitystä. Feminismiä kuvattiin "*taisteluna epäoikeudenmukaisuutta vastaan*" sekä feministiä "*vapaustaistelijana*" (H10, N; H13, N). Feminismin nähtiin toimivan havainnoijana ja ajatusten herättäjänä tilanteissa, joissa sukupuolella on väliä, vaikka sillä ei pitäisi olla merkitystä. Samalla tiedostumisen lisäksi feminismin nähtiin pyrkivän korjaamaan näitä tilanteita tasa-arvoisemmiksi. Esimerkiksi erään opiskelijan (H4, N) tekstissä feminismi näyttäytyi "todellisen tasa-arvon" tavoittelussa välineenä, jossa epätasa-arvoa tuottavat asiat nostetaan esiin, niistä tullaan tietoisiksi ja sitä kautta ihmisten käyttäytymistä pyritään muuttamaan. Vastauksissa myös korostettiin feminismin aktiivista toimintaa esimerkiksi "*sukupuolirooleja purkamalla*" (H16, N).

Rinnakkain kompromissien tavoittelu ja vapaustaistelija luovat kovin erilaista kuvaa feminismistä. Kuitenkin molemmilla merkityksillä pyrittiin perustelemaan sitä, miten feminismiä vielä tarvitaan molempien sukupuolien tasa-arvon saavuttamiseksi. Kaiken kaikkiaan, kun opiskelijat liittivät feminismiin sellaisia merkityksiä, jotka he näkivät myönteisessä valossa, he näkivät epätasa-arvon syynä vallitsevat rakenteet, asenteet, perinteiset arvot tai kasvatuksen ja näihin tekijöihin feminismin katsottiin pyrkivän puuttumaan.

Feminismi ja mahdollisuuksien tasa-arvo.

Feminismin liitettiin hyväksyttävänä nähtynä merkityksenä myös samanlaisten mahdollisuuksien tarjoaminen. Opiskelijat, jotka liittivät feminismiin mahdollisuuksien tai muodollisen tasa-arvon, toivat vastauksissaan myös esille, miten feminismin edustamat kiintiöt näyttäytyivät etuoikeuksien tarjoamisena, jolla ei nähty olevan mitään tekemistä tasa-arvon kanssa. Mutta feminismiin suhtauduttiin myönteisesti silloin, jos sen ajateltiin tarkoittavan samanlaisten mahdollisuuksien tarjoamista: "*Feminismi on saavuttanut silloin tehtävänsä, kun sukupuolien välinen tasa-arvo on siinä pisteessä, että miehillä ja naisilla yhteiskunnassa on*

samanlaiset mahdollisuudet” (H8, M). Tällöin feminismi myös näyttäytyi liikkeenä, joka voi saavuttaa tehtävänsä.

Moni opiskelijoista, jotka määrittivät feminismiin mahdollisuuksien tasa-arvon kautta, liittivät feminismiin myös epäilyä ja kokivat feminismin olevan epämääräinen käsite sekä edustavan jollain tavalla vääränlaista tasa-arvon tavoittelua. Tällöin merkitykselliseksi nousi Adichien (2014) esseen ”Meidän kaikkien pitäisi olla feministejä” määritelmä feminismistä. Adichien esseen feminismi määritelmä miellytti monia sen *väljyyden* vuoksi: *”Feminismin määritelmän suhteen Adichie kertoo oman määritelmänsä, johon on helppo yhtyä. Feminismi on sitä, että mies tai nainen tunnustaa, että sukupuoliin liittyy ongelmia, jotka pitää korjata. Määritelmä on mukavan väljä, minkä johdosta määritelmän piiriin voidaan mahduttaa paljon eri asioita*” (H23, M). Sekä mies että naisopiskelijat kokivat feminismin ”väljän” määrittelyn hyvänä. Adichien (2014) määritelmä feminismille lisäsi siihen samaistumista, joka koettiin tärkeäksi:

”Tällä hetkellä paras kuulemani määritelmä feministille on C.N Adichien. Eli hänen mukaansa feministi on henkilö, joka tiedostaa, että sukupuolen kanssa nykyajan yhteiskunnassa on ongelmia. Tähän määritelmän perusteella voisin itsekin sanoa olevani enemmän tai vähemmän feministi.” (H11, M)

Opiskelijoiden vastauksissa Adichien (2014) määritelmä feminismille näyttäytyi ikään kuin luovan yhden hyväksyttävänä näyttäytyvän merkityksen feminismille, vaikka sitä muuten opiskelijan esseessä olisikin epäilty.

Feminismi puolustamassa naisten oikeuksia – historiaan jäänyt määritelmä?

”Vaikka feminismi onkin aiemmin ollut tunnettu myös naisasialiikkeenä, ei sen tarkoituksena ole ollut naisen aseman parantaminen suhteessa miehen asemaan, vaan sen tarkoituksena on ollut vahvistaa sukupuolten välistä tasa-arvoa yhteiskunnassa” (H7, N). Feminismin historiasta naisasialiikkeenä oltiin tietoisia ja teksteissä korostettiin, että tarkoituksena ei ole ollut nostaa naisen asemaa miehen aseman ylitse, vaan samalle tasolle miesten kanssa. Opiskelijat myös ajattelivat, että naiset ovat

historian saatossa kokeneet ”laajemmin tai suppeammin jonkinlaista sortoa yhteiskunnan eri osa-alueilla” (H11, M) ja tämän sarron katsottiin synnyttäneen feminismin. Samalla tuotiin esille se, että naisten oikeuksien puolustaminen kuuluu enemmän historiaan ja nykyään feminismin katsottiin ajavan molempien sukupuolien tasa-arvoa.

Eräs opiskelija (H13, N) korosti feminismin tärkeyttä sen historiallisen painoarvon takia ja tällöin samalla puolusteli feminismin sanan pysyvyyttä ja olemassa oloa, vaikka feminismin merkityksen nähtäisiinkin laajentuneen. Myös toinen opiskelija (H24, N) korosti feminismin merkitystä tieteellisessä ja historiallisessa kontekstissa, vaikkei nähnyt sille nykypäivänä tarvetta.

Kun pääasiassa opiskelijoiden vastauksissa tuotiin esille, että niin mieskuin naissukupuoli kokee epätasa-arvoisuutta suhteessa toiseen sukupuoleen, tätä käsitystä vastaan myös asetettiin. Eräs opiskelija (H26, N) maalasi vastauksessaan toisenlaista kuvaa todellisuudesta ja feminismin tarpeesta erityisesti naisten oikeuksien puolustajana ja oikeuksien ajajana nyky-yhteiskunnassa:

” Vaikka feminismit kytkeytyy vahvasti naisen aseman parantamiseen, mielestäni feministi on usein henkilö, joka ymmärtää tasa-arvon olevan itseään laajempi käsite ja käsittävään erilaiset ihmiset ja ihmisryhmät. Voimakkaat reaktiot feminismitermiä kohtaan voivat johtua yksinkertaisesti pelosta: edelleen miehet johtavat valtiotamme suurilta osin, isoimpien yritysten johtajat ovat miehiä, yhteiskunnallisessa keskustelussa naisia saa kutsua ”suvakkihuoriksi” tai poliitikot voivat avoimesti jakaa negatiivisia mielipiteitään naisen itsemääräämisoikeudesta ja saada sillä kannatusta. Valitettavaa heidän kannaltaan, että asiat ovat muuttumassa ja feminismit toimii vahvempana kuin aiemmin.” (H26, N)

Tässä vastauksessa feminismin merkitystä korostetaan erityisesti naisten kannalta, luoden samalla kuvaa ”miesten maailmasta”, joka opiskelijan mukaan Suomessa yhä vallitsee. Tällöin feminismitiin liitettiin hyväksyttävänä nähtynä merkityksenä sen keskittyminen naisten ja vähemmistöjen tasa-arvon

edistämiseen. Tämä merkitys yleisesti kuitenkin jäi vähemmistöön aineenopettajaopiskelijoiden vastauksissa.

Feminismi kehittyvänä ja kontekstisidonnaisena käsitteenä.

Opiskelijoiden kirjoituksissa korostettiin feminismin merkitystä silloin, kun sukupuolten tasa-arvo näyttäytyi haasteena, jota ei vielä olla saavutettu. Kuten eräs opiskelija (H1, M) totesi: *”Sukupuolen ei tulisi määritellä millään lailla, miten ihmisen tulisi käyttäytyä, ja sen takia feminismi onkin liikkeenä äärimmäisen tärkeä.”* Toinen opiskelija (H20, M) toi esiin feminismin muuttuvuutta, sitä miten tavoiteltavaa on, vaikka asioita onkin jo saavutettu: *”Enimmäkseen feminismi on aivan perusteltua: sukupuolten välinen tasa-arvo on edelleen saavuttamatta useilla elämänalueilla ja tämän epäsuhdan siirtyminen pinnallisista ajatuksista syvempiin toimintamalleihin vain alleviivaa feminismin valppauden tärkeyttä.”*

Kirjoituksissaan useampi opiskelijoista toi feminismikäsitteen Suomen kontekstiin, jossa sen katsottiin toimivan *”sukupuoliroolien purkamista ja tiedostumista siitä, miten henkilön sukupuoli vaikuttaa tulkintaamme hänestä ja siihen, miten kohtemme häntä”* (H16, N). Feminismiin liitetyt merkitykset olivat pitkälti heteronormatiivisia, mutta muutama opiskelija liitti feminismiin laajemman sukupuolen käsitteen, tuoden esiin *”kaikki sukupuolet”* (H4, N) tai *”binäärisen jaottelun ulkopuoliset sukupuolet”* (H13, N).

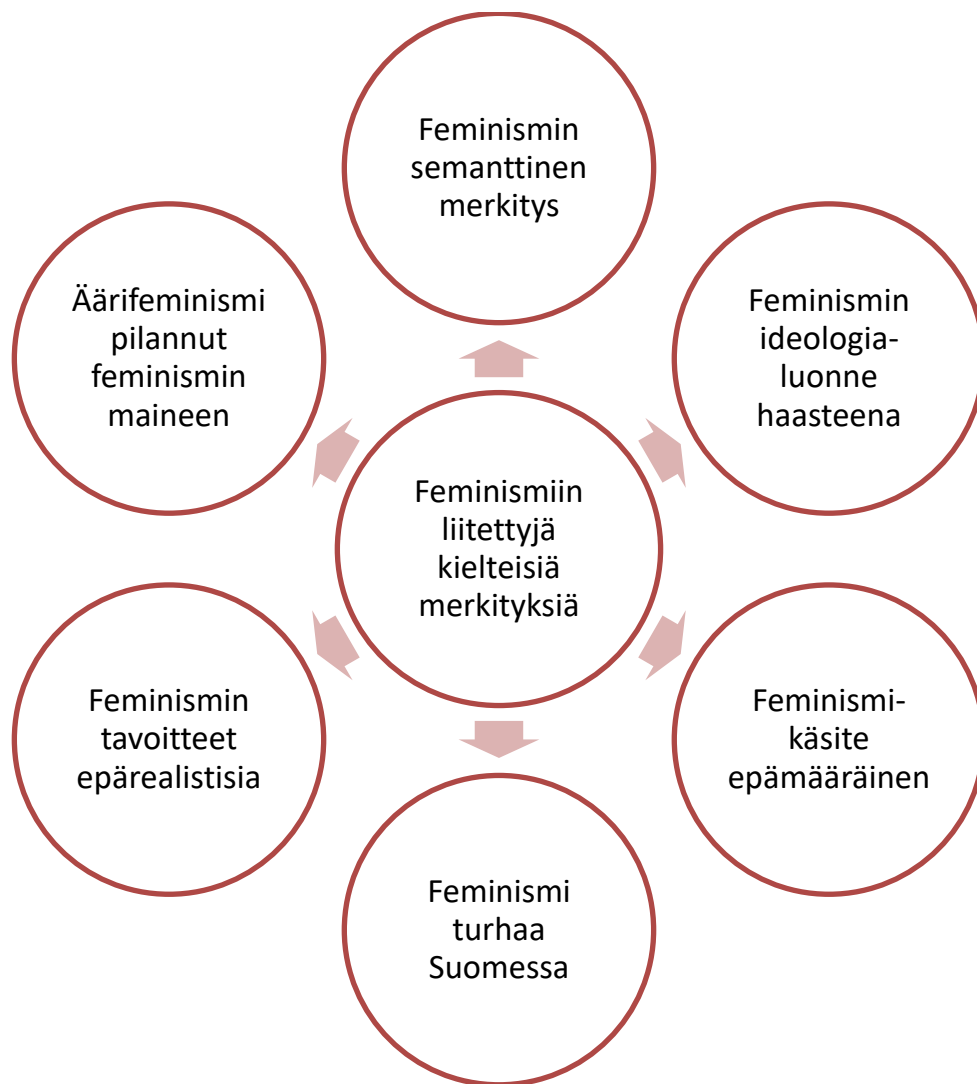
Sukupuolikäsitteen laajentumisen lisäksi muutama aineenopettajaopiskelijoista oli tietoinen feminismin kehitymisestä esimerkiksi tuoden esille intersektionaalisuuden käsitteen: *”Omasta mielestäni moderniin feminismiin kuuluu vahvasti myös intersektionaalisuuden ajatus, jossa sukupuolen lisäksi huomioidaan muut yksilöiden yhteiskunnalliseen asemaan vaikuttavat taustatekijät ja miten ne ovat vuorovaikutuksessa sukupuoli-aspektin kanssa”* (H13, N). Kyseisen opiskelijan teksti oli ainut aineistossani, jossa mainittiin intersektionaalisuus. Toinen opiskelija esitteli ja nimensi teksteissään feminismin eri suuntauksia (H8, M).

Osalla feminismiin myönteisesti suhtautuneiden opiskelijoiden vastauksissa tuli siis esiin, että feminismi oli heille käsitteenä tuttu ja siihen oli perehdytty enemmänkin. Tällöin myös feminismin selittäminen saattoi olla

opiskelijoille helpompaa, aivan kuten eräs opiskelija (H13, N) toteaa: *”Feminismi ei ole yksittäinen selkeästi määriteltävä liike tai ideologia, vaan se saa erilaisia merkityksiä eri yhteisöissä ja eri konteksteissa”*. Näin esimerkiksi äärifeminismi näyttäytyi vain yhtenä pienenä osana koko feminististä liikettä, eikä muodostunut määrittäväksi tekijäksi.

5.1.2 ”Feminismin historiassa liikaa ylilyöntejä ja epäkohtia”

Opiskelijoiden vastauksissa feminismistä muodostettiin myös toisenlaista kuvaa liittämällä siihen merkityksiä, jotka nähtiin kielteisinä. Tällöin opiskelijat teksteissään suhtautuivat feminismiin usein epäillen tai suoraan sitä vastustaen. Tällöin feminismiin liitettyjä kielteisinä nähtyjä merkityksiä opiskelijoiden teksteissä olivat sanan semanttinen merkitys naiseudesta, feminismin ideologialuonne, feminismikäsitteen epämääräisyys, feminismin näkeminen tarpeettomana Suomessa, feminismin tavoitteet epärealistisina sekä äärifeminismi pilannut liikkeen maineen (kuvio 4).

Kuvio4. Feminismiin liitettyjä ei-hyväksytyinä nähtyjä merkityksiä aineenopettajaopiskelijoiden vastauksissa.

Kun feminismiin liitettiin enemmän kielteisiä kuin myönteisinä nähtyjä merkityksiä puhuttiin teksteissä myös sukupuolten tasa-arvosta ja feminismistä erillisinä asioina. Feminismin näkeminen kielteisessä valossa myös näytti olevan yhteydessä siihen, että feminismi oli terminä vieras, jolloin siihen liitettyjä ennakkoluuloja tai -käsityksiä ei osattu purkaa, koska opiskelijat kokivat, etteivät tieneet mitä feminismillä tarkoitetaan. Aloitan tarkastelun feminismiin liitetystä semanttisesta merkityksestä, jonka nähtiin jättävän miehet ulkopuolisiksi.

Feminismin semanttinen merkitys - miehet feminismin ulkopuolella.

Useat aineenopettajaopiskelijat nostivat esiin feminismin kirjoitusasun, joka koettiin ongelmalliseksi. Ongelmalliseksi koettiin feminismin viittaaminen vain naissukupuoleen ja tämä nähtiin haasteellisena, koska miehet jätettiin tämän määrittelyn ulkopuolelle. Tällöin monella oli teksteissään uskomus siitä, että feminismi edistää vain naisten oikeuksia. Kuten eräs opiskelija toteaa: *"Luulen, että monen miehen on silti haasteellista myöntää olevansa feministejä tai kannattavansa feminististä liikettä, sillä se liitetään vahvasti vain naisten asioiden ajamiseen"* (H7, N).

Feminismin ajateltiin sanana luovan vastakkainasettelua miesten ja naisten tasa-arvon välille: *"Feminismi-käsitteen suhteen ongelmallista on, että jo käsitteen kirjallinen muoto sinänsä on eksklusiivinen: käsite, johon liittyvien debattien yhteydessä useimmiten tulee esiin vain feminiininen sukupuoli miessukupuolten jäädessä tasa-alalle ja feministisen aatteen sivujuonteeksi"* (H12, M). Feminismi sanan nähtiin jättävän miessukupuolen tasa-arvo-ongelmat varjoonsa.

Feminismi sanan merkitystä ja tarpeellisuutta epäiltiin opiskelijoiden vastauksissa: *"Toisaalta minusta tuntuu hassulta, että miksi tasa-arvon kannattamista täytyy kuvaata sanalla feminismi; miksei puhua ihan vain tasa-arvon kannattamisesta"* (H15, N). Feminismi sanaa ehdotettiin korvattavaksi, koska sanan nähtiin tarjoavan vääränlaista kuvaa sukupuolten tasa-arvosta. Feminismin korvaavana käsitteenä näyttäytyi esimerkiksi equalism:

"Miksi siis termiä feminismi käytetään edes silloin, kun halutaan luoda tasa-arvoa? Yhteiskunnassa saataisiin varmasti paljon enemmän aikaan, mikäli tasa-arvon puolesta puhuisi jokin sellainen "ismi" tai aate, jonka voivat omaksua sekä miehet että naiset. Esimerkiksi equalism." (H18, N)

Feminismi ideologina - ismi haasteena.

Feminismin haasteena nähtiin myös sen ideologialuonne ja "ismiys". Kuten eräs opiskelija (H18, N) ilmaisee, että feminismistä olisi tasa-arvon tavoitteluna luovuttava, koska *"tasa-arvon pitäisi ylittää kaikki aatteelliset, poliittiset ja kulttuuriset rajat"*. Feminismi näyttäytyi opiskelijalle aatteellisena ja poliittisena tietona,

jonka ei nähty voivan edistää tasa-arvoa oikealla tavalla. Feminismin kielteisenä nähtynä merkityksenä näyttäytyi myös poliittisen ideologian käsite (H4, N), jonka kautta feminismiin nähtiin liitettävän poliittista propagandaa.

Lisäksi feminismi koettiin etäiseksi yksilötasolla sen ismi-luonteen vuoksi: *"Itse olen melko varovainen kuvaamaan itseäni minkään tietyn aatesuunnan tai -ismin kannattajaksi"* (H15, N) eräs opiskelija toteaa.

Feminismi käsitteenä epämääräinen.

Monelle opiskelijalle feminismi näyttäytyi hämäränä ja monimutkaisena käsitteenä. Tällöin opiskelijan teksteissä feminismiin liitettiin paljon epäröintiä ja sen määrittely koettiin vaikeaksi: *"Itselleni feminismin käsite on suhteellisen vieras – Feminismi-käsitteestä olen kuullut kahdenlaista tulkintaa. Ensimmäisen mukaan feminismi ajaa vain naisten etuja ja oikeuksia polkien miesten etuja ja oikeuksia, ja toisen tulkinnan mukaan feminismi ajaa kaikkien ihmisten välistä tasa-arvoa"* (H25, N). Tässä opiskelijan tietoisuudessa elää kaksi eri todellisuutta feminismistä ja kahden todellisuuden takia feminismin merkitys näyttäytyy epämääräisenä.

Kun feminismiin liitettiin myönteisinä nähtyjä merkityksiä, osa opiskelijoista perusteli sitä omilla kokemuksillaan epätasa-arvoisesta maailmasta, jolloin feminismiä nähtiin tarvittavan. Kuitenkin oli myös opiskelijoita, jotka olivat tietoisia esimerkiksi vallitsevista sukupuolirooleista, jotka näyttäytyivät opiskelijalle epätasa-arvoisina. Kuitenkaan feminismiä ei välttämättä nähty ratkaisuna olemassa oleviin tasa-arvohaasteisiin, koska käsite näyttäytyi opiskelijalle vieraana:

"Feminismi puolestaan on käsitteenä itselleni edelleen hieman hämärä ja monimutkainen, enkä ole koskaan suoraan sanottuna täysin ymmärtänyt, mitä sillä tarkoitetaan missäkin tilanteessa. Muistan teini-ikäisenä sanoneeni, että olen feministi, koska kannatan naisten oikeuksia, mutta sittemmin teini-iän mustavalkoinen näkökulma on saanut varmasti eri harmaan sävyjä sinne mustan ja valkoisen väli- maastoon. Nykyään en juuri itse käytä sanaa "feministi" ja jollain tapaa myös

hieman karsastan koko termiä arkisessa kielenkäytössä, koska sillä on julkisessa keskustelussa helposti niin negatiivinen lataus.” (H24, N)

Aiemmin tekstissään opiskelija (H24, N) oli kirjoittanut tekstissään pitkän pätkän siitä, miten häntä on naisena kohdeltu työelämässä epätasa-arvoisesti suhteessa mieheensä ja esimerkiksi syyllistetty äitinä lastensa laittamisesta pieninä päiväkotiin. Feminismi ei kuitenkaan hänelle näyttäytynyt välineenä toimia epätasa-arvoisuutta vastaan, vaan feminismiin liitettiin liian ehkä ehdoton mielikuva, joka ei vastannut opiskelijan omaa todellisuutta sukupuolten tasa-arvon edistämistä. Myös toinen opiskelija (H14, N) koki kannattavansa feminismin päämääriä, mutta olevansa humanisti, koska ei halunnut sitoutua feministiseen liikkeeseen sen maineen vuoksi.

Feminismi ylitsepursuavana vouhotuksena – ei tarvetta Suomessa.

”Itse näen feminismin kohtalaisen tarpeellisena ideologiana. Mielestäni se on kuitenkin jollakin tavalla myös turha ainakin Suomessa, koska meillä on täällä asiat naisina niin hyvin. Mielestäni feminismiä kannattaisi enemmän levittää köyhimpiin maihin ja maihin, joissa naisten asema on todella erilainen ja uhatumpi kuin miesten.” (H2, N)

Muutama aineenopettajaopiskelija ei nähnyt feminismille Suomessa tarvetta. Sen sijaan relevanttina näyttäytyi feminismi kehittyvissä maissa, joissa sukupuolten epätasa-arvoa vielä ajateltiin esiintyvän. Tällainen näkemys feminismistä liittyi opiskelijoiden näkemyksiin sukupuolten tasa-arvosta ja oletuksesta, että Suomessa sukupuolten välinen tasa-arvo näyttäytyi saavutettuna asiana. Tällöin esimerkiksi perinteisten sukupuoliroolien nähtiin esiintyvän Suomessa vain vitsien muodossa. Kun sukupuolten tasa-arvo näyttäytyi jo toteutuneena, piirtyi feminismistä kuva turhana ”ylitsepursuavana vouhotuksena” (H2, N). Lisäksi feminismi koettiin turhana, jos tasa-arvo käsitteenä oli jo tuttu (H21, M). Samalla myös koko sukupuoli käsitteenä näyttäytyi osan opiskelijoiden esseissä vanhanaikaisena ja

vastauksissa esitettiin toive, että epätasa-arvon tarkastelussa voitaisiin siirtyä laajemmalle, esimerkiksi kulttuurin vaikutuksen tarkasteluun. Feminismii tähän ei nähty ratkaisuksi.

Feminismi näyttäytyi turhana myös toisesta näkökulmasta. Feminismin koettiin nostavan esiin kaikessa sukupuolen merkitystä, vaikka ajateltiin, että sukupuoli ei selitä kaikkia sukupuolten välisiä eroavaisuuksia nyky-yhteiskunnassa:

" Aivan kaikilla sukupuolten välisillä tasa-arvon epäkohdilla ei kuitenkaan ole mitään tekemistä sukupuolen biologisten ominaisuuksien kanssa (esim. miesten ja naisten palkkaerot samoissa työtehtävissä), mikä väistämättäkin pistää miettimään, keskitymmekö alun perin aivan liikaa itse sukupuoleen. Tuntuu ikään kuin ajatus sukupuolesta on mennyt niin äärimmäisyyksiin että ihmiset kokevat tarvetta ja jonkinlaista yhteiskunnallista painetta vaihtaa sukupuolensa toiseksi tarpeensa mukaan. Meidän tulisi muistutella itseämme siitä kuinka ihmiset jo yksilöinäkin ovat kovin erilaisia mm. eri luonteenpiirteiden ja opittujen taitojen näkökulmasta, mitkä mielestäni ovat paljon keskeisempiä tekijöitä mitä tulee esim. yhteiskunnassa ja työelämässä toimimiseen." (H19, N)

Sukupuolesta puhuminen koettiin ikään kuin turhaksi, "äärimmäisyyksiin menneenä" ja sen sijaan haluttiin tuoda esiin yksilöllisten piirteiden merkitys erojen tuottamisessa. Muutama opiskelija korosti teksteissään paljon yksilöllisyyttä feminismistä puhumisen yhteydessä ja tällöin feminismi näyttäytyi vanhentuneena tapana tai vääränlaisena tapana kuvata epätasa-arvoa.

Feminismi epärealistisena – feminismin ajama tasa-arvo ei saavutettavissa.

Feminismii kohtaan liitettiin myös epäilyksiä sen vuoksi, että sen tavoitteleva tasa-arvo näyttäytyi utopistisena: *"Feminismissä ajatellaan hieman harhaisesti siinä, voiko kaikissa asioissa vallita täydellinen tasa-arvo miesten ja naisten välillä. Mielestäni ei täysin voi"* (H8, M). Tässä opiskelijan vastauksessa biologinen sukupuoli muodostui esteeksi sille, miksei tasa-arvo voida saavuttaa täysin. Kun sukupuolten

tasa-arvo ei näyttäytytä täysin saavutettavana asiana, myös feminismistä muodostui epärealistinen kuva.

Feminismin ajama tasa-arvo myös näyttäytyi useamman opiskelijan kirjoituksissa sukupuolten samanlaisuuden ja samanlaisen käytöksen tavoitteluna eli sukupuolineutraaliuden kautta. Tällöin esimerkiksi feminismiin liitettiin sen pyrkimys saada miehet ja naiset käyttäytymään samalla tavalla tai elävän samantyyppistä elämää, jota ei nähty mahdollisena esimerkiksi sen vuoksi, että vain nainen voi synnyttää. Tällöin korostettiin tavoiteltavaa tasa-arvoa ”miesten tasa-arvona”, joka näyttäytyi standardina. Samalla eräs opiskelija (H8, M) totesi, miten missään nykymaailmassa eikä historiassa ole esimerkkiä täysin tasa-arvoisesta yhteiskunnasta, joten sitä kohti on vaikea mennä, kun ei edes tiedetä mitä se käytännössä tarkoittaisi.

Ääriefeministit, räikeätukkaiset miesten vihaajat pilanneet liikkeen maineen – feminismin ylilyönnit.

Monet opiskelijoista olivat tietoisia feminismin negatiivisesta maineesta. Tällöin feminismiin liitettiin esimerkiksi nimityksiä *kiihkofeministit*, *ääriefeministit*, *radikaalifeministit*, *raivoofeministi*, *telaketjufeministi*, *feministivassari*, *feminatsi*, tai *femakko*. Tämän maineen nähtiin olevan ääriefeminismin syytä, joka näyttäytyi osana nykyfeminismia: *”Feminismi ja varsinkin feministi kuulostavat paljon ikävämiltä kuin termien syntyäaikoina. – Nykyään feministi mielletään räikeätukkaiseksi miestenvihaajaksi, joka pyrkii horjuttamaan miehen ja naisen välistä epätasapainoa lähinnä miehiä sortamalla.”* (H17, M)

Nykyfeminismi näyttäytyi monen opiskelijan vastauksissa vääränlaisena, sen nähtiin nykyisin edustavan ääriefeminismia, jolloin feminismistä puhuttiin *”räikeä tukkaisina miestenvihaajina”*. Feminismin kielteisissä merkityksissä korostuikin selvemmin *”feministi”* kuin feminismi. Nykyfeminismiin liitettiin liikkeen henkilökohtaistuminen, joka nähtiin negatiivisessa valossa. Lisäksi nykyfeminismiin, joka nähtiin ääriefeminismin kautta, liitettiin ajatus miesten sortamisesta.

Osa opiskelijoista näki, että tämä *”ääriefeministien ryhmä”* on vain pieni prosentti kaikista feministeistä, mutta se riittää pilaamaan feminismin maineen,

eikä feminismiä nähty sen vuoksi niin vakavasti otettavana tai luotettavana. Loppujen lopuksi melko harva opiskelija kuvasi, mitä tarkoittaa "äärifeministeillä" tai mikä tekee radikaalifeminismistä "paheksuttavaa": *Olen ajan saatossa saanut myös hyvin huonoa kuvaa feminismistä. Usein feminismi vieläkin sekoitetaan radikaalifeminismiin. – radikaalifeminismiiä voisin itsekin katsoa paheksuvani ajatuksena, koska siinä varsinainen tasa-arvon käsite tuntuu olevan jokseenkin hämärä*" (H11, M). Tässä opiskelija vain totesi radikaalifeminismin tasa-arvo käsitteen olevan jotenkin hämärä. Osa opiskelijoista nimesi lukemiaan uutisia, jotka olivat opiskelijan itsensä kohdalla herättäneet epäilyjä koskien feminismiä, kuten opiskelija H14, N: *"Muistaakseni pari vuotta sitten tuli uutinen ruotsalaisista feministeistä, jotka halusivat mennä uimahalliin yläosattomissa, koska miehetkin menevät. Tämä ajattelu menee mielestäni feminismin idean ohi"*. Radikaalifeminismi näyttäytyi vastauksissa samantaisuuksia tavoittelevana, jonka opiskelijat kokivat kielteisenä, "vääränlaisena" feminisminä. Samalla tasa-arvo näyttäytyi monelle opiskelijalle sen "pyhyiden" kautta, jolloin nykyajan postfeministisiksi mielletyt tempaukset näyttäytyivät myös vääränlaisina tasa-arvokysymyksinä.

Lisäksi ääri-feminismiin liitettiin pahastumisen kulttuuria sekä uhriutumista:

" Jotkut ihmiset kuitenkin nimittävät itseään feministeiksi ja heidän ajatuksensa ja arvonsa piilee siinä, että naiset ovat parempia kuin miehet ja alkavat omalla toiminnallaan sortaa miehiä ja heidän oikeuksiaan. Ikään kuin naisilla olisi oikeus uhriutua ja alkaa polkemaan miesten oikeuksia. Silloin ei mielestäni sukupuolten tasa-arvo toteudu millään tasolla." (H3, N)

Edellisessä lainauksessa korostuu opiskelijan uskomus siitä, että feminismi pyrkii polkemaan miesten oikeuksia. Lisäksi opiskelija tuo esiin uhriutumisen käsitteen eli ajatukseen siitä, että naiset kokemansa vääryyden vuoksi saisivat nyt vuorostaan "sortaa" miessukupuolta. Uhriutuminen voidaan nähdä tekstissä keksittynä tai turhana ongelmana.

Lisäksi ääri-feminismiin liitettiin paheksumista ja kuten myös edellä esitettiin, nähtiin radikaalifeminismin edustavan hämärää, vääränlaista tasa-arvoa: *”Ääri-feministit tekevät hallaa tasa-arvolle ja muillekin naisille esimerkiksi yleisellä pahastumisen kulttuurilla ja joissain tilanteissa myös liian subjektiivisiin kokemuksiin perustuvalla argumentoinnilla (esim. minusta tuntui, että tuo mies tuijotti minua ja ajatteli seksiä)”* (H18, N). Tämän opiskelijan mukaan feminismi perustuu heikoille argumentoinnille, joka vie feminismiltä uskottavuutta. Tämä heikko argumentointi myös yhdistettiin juuri naissukupuoleen ja tätä kautta feminismiin liitettiin naisukupuoleen tyypillisesti liitetty subjektiivinen, tunteisiin perustuva argumentointitapa.

Opiskelija (H18, N) tuo tekstissään myös esille sen, miten syrjintä perustuu yksilön omiin kokemuksiin, ilman että sille välttämättä olisi todellisuus pohjaa: *”Toiseen ihmiseen kohdistuva syrjintä, väkivalta tai alistava suhtautuminen eivät johdu sukupuolesta vaan siitä, miten yksilöt kokevat maailman.”* Tällaisen ajattelun pohjalta maalautuu kuva maailmasta, jossa on yksilön omalla vastuulla, kokeeko syrjintää vai ei ja jossa syrjinnän kokemisella perusteena on vain yksilöllinen tulkinta. Yksilöllisyyden korostaminen näyttäytyikin vahvana puheena feminismiä, erityisesti ääri-feminismistä vastaan opiskelijoiden teksteissä.

Ääri-feminismin yhteydessä opiskelijat myös puhuivat kiintiöistä. Kiintiöt eivät näyttäytyneet hyväksyttynä keinona tavoitella tasa-arvoa. Erityisesti naisopiskelijat halusivat irtautua feminismistä puhuttaessa kiintiöistä. Aineistossa kukaan ei liittänyt kiintiöitä myönteisinä nähtyihin merkityksiin, vaan kiintiöt aina kun ne mainittiin teksteissä, näyttäytyivät kielteisessä valossa: *”Itse en ääri-feminismin tavoin toivo saavani etuoikeuksia vain siksi, että olen nainen. Haluan vain pystyä olemaan samalla lähtötasolla muiden kanssa, sukupuolesta riippumatta ja saavuttamaan ns. ”etuoikeuksia” oman työni ja toimintani tuloksena”* (H19, N). Kiintiöt nähtiin etuoikeutena, joita ei liitetty ”oikeaan” tasa-arvon tavoitteluun, vaan jotka näyttäytyivät ikään kuin huijaamisena ja joka näyttäytyi jopa kasvattavan sukupuolten välisiä eroja (H22, N). Ajatuksen taustalla näyttäytyi pitkälti olevan se, miten yksilön katsottiin pitävän pärjätä omilla ansioillaan ja samojen mahdollisuuksien katsottiin riittävän takaamaan tasa-arvo yhteiskunnassa. Kiintiöistä

puhuttiin myös naissukupuolen pönkittämisenä ja pönkittäminen näyttäytyi yhteiskunnan järjestelmällisyyden ja sulavuuden kannalta esteenä (H11, M). Ääri-feminismin myös nähtiin keskittyvän liikaa oikeuksiin mutta puhetta sukupuolten vastuusta olisi kaivattu enemmän (H18, N). Feminismin nähtiin kiinnittävän huomiota naisten oikeuksien tavoitteluun, mutta miehillä nähtiin olevan sellaisia vastuita, joita naisilla ei ole ja joihin feminismin ei katsottu haluavan puuttua, kuten vain poikien asevelvollisuus.

Kaiken kaikkiaan äärifeminismin kautta osa opiskelijoista näki feminismin menettäneen maineensa, koska sana täytyy aina selittää, jos sitä käyttää. Tämän nähtiin olevan seurausta feminismin ylilyönneistä ja miesten syyllistämisestä: ”*Feminismin historiassa on liikaa ylilyönnejä ja epäkohtia, ja moni mies kokee syyllisyyttä pelkän sukupuolensa vuoksi asioista, joihin hän on täysin syytön*” (H18, N). Äärifeminismin liitettiin miesten syyllistäminen, joka näyttäytyi nykyfeminismissä myös miesten syrjintänä:

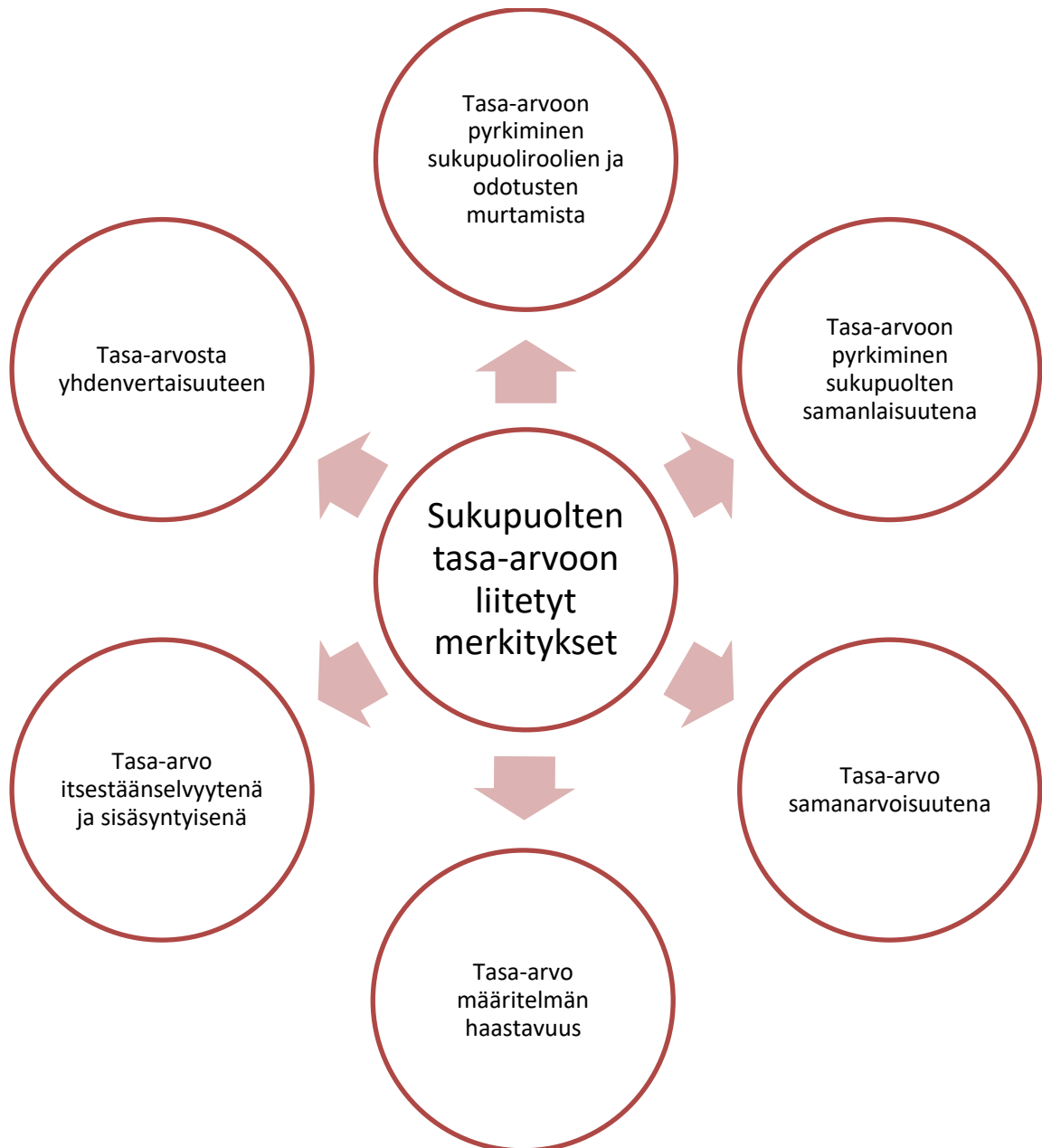
” Tällainen 2010-luvulla esiin noussut negatiivinen feministiliike on luonut taas uuden negatiivisen käsitteen: valkoinen lihaa syövä heteromies. -- On jotenkin ironista, että nykyajan äärifeministiliike on pahimmillaan lähtenyt syrjimään ihmisiä ihonvärin ja sukupuolen perusteella, vaikka juuri tätä vastaan se alun perin luotiinkin. Yllättäen valkoisen heteromiehen vihaaminen toimii myös käänteisesti: eräs miespuolinen ystäväni nimittäin tuntee syövä syyllisyyttä sukupuolensa, heteroseksuaalisuutensa ja vaaleahipiäisyytensä takia, aina sokeaan itseinhoon asti.”
(H17, M)

Feminismin tarkoituksen nähtiin siis kääntyneen pääläelleen ja sen ajateltiin pahimmillaan sortavan miehiä, kuten miesten on ajateltu sortaneen naisia. Nykyfeminismi liikkeen katsottiin keksineen uuden sortajan: valkoisen lihaa syövän heteromiehen. Kun edellisessä tulosluvussa tuotiin esille, miten feminismin nähtiin pyrkivän poistamaan epätasa-arvoa rakennetasolla ja asenteissa niin feminismin liitettyjen kielteisinä nähdyt merkitykset korostivat feminismin kohdistavansa huomiota yksilötason tekijöihin ja tarkemmin suoraan miessukupuoleen.

Pitkälti siis feminismin haasteellisuutta ja kielteisinä koettuja merkityksiä selitettiin äärifeminismin ja sen huonolla maineella. Tämän lisäksi feminismin kielteisiin merkityksiin äärifeminismin kautta liitettiin naisten oikeuksien ajaminen: *” Feminismi on haasteellista myös siksi, että osa feministeistä saattaa todella ajaa enemmän naisten asioiden parantamista”* (H7, N). Feminismin näkeminen pelkkien naisten oikeuksien ajamisena näyttäytyi monissa opiskelijoiden teksteissä äärifeminismin yhdistettynä. Eräs opiskelija myös pohti sitä, miksi hän niin pitkään itse näki feminismin negatiivisessa valossa: *” Uskallan syyttää äänekkäimpiä feministejä, jotka keskittyvät poikkeuksetta aina naisten aseman parantamiseen. Koen vieläkin, että feminismi liitetään aina, miltei tahallisesti, naisten yhteiskunnallisiin ongelmiin”* (H6, M). Feminismin liittäminen vai naissukupuolen ongelmiin, näyttäytyi tässäkin vastauksessa haasteena. Tällaisten merkitysten pohjalta feminismi näyttäytyikin tasa-arvotyön esteenä, ei sukupuolten välisen tasa-arvon edistäjänä.

5.2 Sukupuolten tasa-arvoon liitettyjä merkityksiä

Sukupuolten tasa-arvolle annetut merkitykset olivat moninaisia opiskelijoiden vastauksissa. Osittain osana feminismille annettuja merkityksiä on jo tullut esille sukupuolten tasa-arvolle annettuja merkityksiä. Tässä luvussa käyn kuitenkin vielä tarkemmin läpi, millaisia merkityksiä aineiston aineenopettajaopiskelijat antoivat, kun he puhuivat sukupuolten tasa-arvosta. Sukupuolten tasa-arvolle annetut merkitykset jakautuivat seuraavasti: sukupuolten tasa-arvon edistäminen sukupuoliroolien, uskomusten ja perineiden murtamisena, sukupuolten tasa-arvo pyrkimyksenä samanlaisuuteen, sukupuolten tasa-arvo samantarvoisuutena, tasa-arvon määritelmän haastavuus, sukupuolten tasa-arvo itsestään selvyytensä sekä sukupuolten tasa-arvokäsitteen laajeneminen (kuviot 5).

Kuvio5. Aineenopettajaopiskelijoiden antamia merkityksiä sukupuolten tasa-arvolle.

Suurin ero eri tasa-arvokäsitysten välillä oli se, nähtiinkö tasa-arvo jo toteutuneena vai ajateltiinko yhteiskunnassa vielä vallitsevan epätasa-arvoa tuottavia tekijöitä. Aloitin tarkastelun sukupuolten tasa-arvon näkemisenä sukupuoliroolien, odotusten ja perinteiden murtamisena, jolloin opiskelijat ajattelivat, että Suomessa vallitsee ”näennäinen tasa-arvo”.

Sukupuolten tasa-arvo sukupuoliroolien, odotusten ja perinteiden murtamista - Suomessa näennäinen tasa-arvo.

Kun feminismiin liitettiin myönteisinä nähtyjä merkityksiä opiskelijoiden teksteissä, tuotiin esiin ajatus siitä, että sukupuoli aiheuttaa eroja ihmisten välillä ja sukupuoli tuottaa suomalaisessa yhteiskunnassa eriarvoisuutta. Tasa-arvo näyttäytyi asiana, jossa *"voi ja pitää kehittyä. Olen sitä mieltä, että vertailut herättävät meitä arvostamaan ja olemaan kiitollisia siitä, mitä meillä jo on, mutta ne eivät saa toimia esteenä kehitykselle"* (H4, N). Tässä puolustellaan sitä, miten Suomen hyvä tasa-arvotilanne sukupuolten välillä ei saa toimia esteenä kehitykselle, vaan tasa-arvoa kohti voidaan vielä mennä. *"Tasa-arvotyössä on päästy jo pitkälle, ei tarkoita sitä, ettei kannattaisi tehdä töitä sen parantamiseksi edelleen"* (H13, N).

Tasa-arvo sukupuolten välillä näyttäytyi opiskelijoiden kirjoituksissa kaikkia koskevana arvostuksena, sukupuolten erojen hyväksymisenä ja niiden kunnioittamisena. Tällöin sukupuolten tasa-arvoisuuden esteenä korostuivat olemassa olevat uskomukset, arvot, arvostukset ja ennakkoluulot: *"Sukupuolten väliset erot ja niihin liittyvät stereotypit ja paineet ovat edelleen läsnä yhteiskunnassamme. - - niin naisten kuin miestenkin harteilla lepää liikaa odotuksia siitä, mikä on hyväksyttävää käytöstä ja minkälaiseen muottiin pitäisi itsensä mahduttaa"* (H1, M). Opiskelijat katsoivat, että Suomessa sukupuolten tasa-arvo on Suomessa toteutettu lainsäädännön tasolla, mutta vallalla olevat uskomukset, arvot sekä perinteet asettavat sukupuolet eriarvoiseen asemaan. Tällöin tasa-arvo tilanne Suomessa näyttäytyikin *"näennäisenä tasa-arvona"* (H24, N).

Sukupuolten tasa-arvoa nähtiin rakennettavan jo sanavalinnoista lähtien (H4, N), jolloin korostettiin sosialisatian ja kasvatuksen merkitystä. Vallitsevien uskomusten ja arvojen tiedostamattomuutta korostettiin, ja niiden nähtiin esiintyvän esimerkiksi perinteiden muodossa, joita ihmisten ei ajateltu osaavan kyseenalaistaa. Tasa-arvotyön tehtävänä näyttäytyi *"sukupuoliroolien murtamisen ja vakiintuneiden sukupuolikäsitysten kyseenalaistaminen ja haastaminen"* (H13, N). Opiskelijat myös korostivat sitä, että kyse on sukupuoliroolien ja odotusten murtamisesta, ei itse sukupuolien murtamisesta: *"Näkisin, että tie kohti parempaa tasa-arvoa tarvitsee liiallisten sukupuolisten stereotyyppien poistoa, mutta ei sukupuolien*

murtamista. – Sukupuolien ja roolien murtamisen sijaan hedelmällisemmäksi näkisin odotusten murtamisen” (H5, M). Tällaisella ajattelulla astuttiin tietyllä tavalla sukupuolineutraaliuden ihannetta vastaan, sukupuolten olemassa oloa ei haluttu eikä yritetty kieltää. Osa opiskelijoista taas haastoi enemmän perinteitä ja yhteiskuntaa: *”Mielestäni yksi ongelma kiteytyy siihen, että Suomessa valtio ja kirkko kytkeytyvät edelleen vahvasti yhteen. Tämä korostaa vanhanaikaisia käytäntöjä, etenkin puhuttaessa tasa-arvoisesti avioliittolaista”* (H26, N).

Sukupuolten tasa-arvon tavoittelulla ja saavuttamisella katsottiin olevan vapauttava vaikutus. Sukupuoliroolien ja sukupuoleen liitettyjen odotusten purkamisen nähtiin vapauttavan yksilön, tuoden esiin *”aitouden”* sekä *”autenttisuuden”*. Sukupuoli siis nähtiin kahleena, joka esti aidon yksilön toteutumisen: *”Mutta jos jokainen voi muovata oman tiensä hyvillä mielin, ollen silti onnellisesti sitä sukupuolta mitä on, ei enää olekaan tarvetta muuttua tietynlaiseksi ja luultavasti tasa-arvokysymyksissäkin ollaan paremmassa asemassa”* (H5, M). Sukupuoleen liitettiin kahlitseva vaikutus ja sen odotusten mukaan toimimisen nähtiin tuottavan häpeää, jos yksilö kokee odotukset itselleen vääränlaisena.

Sukupuolten tasa-arvo sukupuolten samanlaisuutena – saavuttamaton tasa-arvo.

Opiskelijoiden vastauksissa esiintyi myös samanlaisuuteen pohjaavaa tasa-arvo käsitystä. Tällöin usein opiskelijan kirjoituksessa myös esiintyi, miten tasa-arvon saavuttaminen näyttäytyi haasteena: *”Tasa-arvo on itsessään hankala kysymys siitä syystä, että biologian kannalta miehet ja naiset ovat erilaisia. - - Meidän biologiastamme johtuen on melko hankalaa ajatella, että miehet ja naiset pystyisivät samoihin asioihin, kun näin ei todellisuudessa ole”* (H14, N). Sukupuolten tasa-arvopyrkimyksenä nähtiin samanlaisuuden tavoittelua miesten ja naisten välille. Tällöin kuitenkin biologinen sukupuoli näyttäytyi esteenä tasa-arvon toteutumiselle.

Kun tasa-arvo nähtiin näin, opiskelijat korostivat, että tasa-arvo on tärkeä asia ja sitä kohti pitää mennä, mutta sen käytännön toteuttaminen koettiin haasteelliseksi: *”Sukupuolten välinen tasa-arvo koetaan hankalaksi. Koskaan ei voi olla tilannetta, että sukupuolet olisivat täysin tasa-arvoisia kaikkien asioiden suhteen. Tämä*

johtuu jo pelkästään siitä, että nainen vain voi olla raskaana ja synnyttää. Se asettaa joitakin haasteita esim. työmaailmassa ja työsuhteissa” (H8, M).

Kuten edellä todettiin feminismin merkitysten yhteydessä, että jos sukupuolten tasa-arvo nähtiin samanlaisuutena, ei myöskään feminismin tavoite näyttäytynyt uskottavana tai tavoiteltavan opiskelijoille. Tämä myös osoittaa sen, että feminismiä kohtaan kohdistuvat asenteet eivät kohdistu vain feminismiin vaan laajemmin koko sukupuolten tasa-arvo -käsitteeseen, joka koetaan hankalaksi ja haastavaksi.

Sen lisäksi, että biologinen sukupuoli koettiin tasa-arvon toteutumisen esteenä, niin tuotiin opiskelijoiden kirjoituksissa myös esille se, että tasa-arvotyön puitteissa esimerkiksi kristillisiä arvoja ei tulisi romuttaa – perinteitä ei nähty ongelmaksi tasa-arvon tiellä vaan niitä haluttiin puolustaa. Kun sukupuolten tasa-arvo näyttäytyi samanlaisuutena, nähtiin tasa-arvon tavoittelu samanlaisten mahdollisuuksien, lähtökohtien tarjoamiseksi yksilölle (H8, M). Kun biologinen sukupuoli koettiin ongelmaksi tasa-arvon toteutumiselle, katsottiin, ettei täyttä tasa-arvoa tarvitse saavuttaa: *”Kuitenkin mielestäni on ihan normaalia ja suotavaa antaa olla olemassa vielä eräänlaisia ”sukupuolille kuuluvia asioita”, kuten armeija pojille, koska näitä on vaikea lähteä muuttamaan” (H2, N).* Tällöin tasa-arvo tilanne Suomessa näyttäytyikin *”tarpeeksi saavutettuna”*, koska kaikille ajateltiin olevan samat oikeudet lähtökohtaisesti huolimatta sukupuolesta.

Sukupuolten samanlaisuuden yhteydessä esiintyi myös käsitys tasa-arvon toteuttamisesta käytännössä sukupuolineutraaliuden avulla. Tällöin korostettiin sitä, että sukupuolella ei tulisi olla mitään merkitystä ja sukupuolen huomiotta jättämällä tasa-arvo-ongelma ratkeaa.

Sukupuolten tasa-arvo samanarvoisuutta.

Opiskelijat olivat tietoisia siitä, että joidenkin mielestä sukupuolten tasa-arvolla tarkoitetaan samanlaisuuden tavoittelua. Tätä vastaan opiskelijat toivat esiin käsityksen tasa-arvosta samanarvoisuutena, jolla tarkoitettiin sukupuolen arvostamista ja erojen hyväksymistä:

"Itse ymmärrän tasa-arvon niin, että kaikilla ihmisillä on sukupuolesta tai mistään muustakaan asiasta riippumatta sama ihmisarvo, ja kaikilla on samat oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet tehdä elämässään haluamiaan valintoja. Tasa-arvo ei mielestäni ole sitä, että kaikkien tulisi olla samanlaisia, eikä sitä, että sukupuolten eroja tulisi jollain lailla häivyttää, muttei niitä tarvitse myöskään tarpeettomasti korostaa. Pikemminkin ajattelen, että tasa-arvon kannalta on tärkeää hyväksyä ne erot, joita sukupuolten välillä on, mutta toisaalta ymmärtää se, että monet niistä ovat keskimääräisiä." (H15, N)

Tällaisella merkityksellä sukupuolten tasa-arvolle erojen hyväksymisenä asetettiin tietyssä mielessä sukupuolineutraalispuhetta vastaan. Samalla kuitenkin tämä merkitys erosi ensimmäisenä esitellystä eli tasa-arvon näkemisestä odotusten ja arvostusten ylittämisestä siinä, että tämän merkityksen yhteydessä puhuttiin epämääräisemmin, eikä tuotu esille, pitäisikö sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi tehdä jotain vai ei. Tasa-arvoa korostettiin ihmisarvona, jonka kautta kaikilla pitää olla samat mahdollisuudet elämässä. Sukupuolten tasa-arvo-ongelma vain ratkaistiin samanarvoisuudella, jolloin sukupuolien biologisuutta ei nähty ongelmalliseksi: *"Biologisista syistä emme ole täsmälleen samanlaisia, mutta voimme olla täsmälleen samanarvoisia"* (H14, N).

Mitä tasa-arvo on? Sukupuolten tasa-arvon määrittelyn haastavuus.

Feminismistä puhuttaessa opiskelijat saattoivat melko helpostikin myöntää, että käsite oli heille vieras, eikä omaa suhtautumista siihen osattu määritellä. Sukupuolten tasa-arvon kohdalla opiskelijoiden suhtautuminen vaihteli, osa ehkä aloitti kirjoituksena varmana siitä, mitä sukupuolten tasa-arvo tarkoitti mutta tekstin edetessä opiskelija törmäsi johonkin ongelmaan suhteessa tavoiteltavaan tasa-arvoon, kuten sukupuolien biologisuuteen. Muutama opiskelija myös joko kyseenalaisti sukupuolten tasa-arvon myöntämällä, että käsite on haastava eikä tiedä täysin mitä sillä tarkoitetaan. Lisäksi muutama opiskelija toi esille, miten yleiselläkin tasolla sukupuolten tasa-arvon määrittely on vaikeaa ja jokainen voi

käyttää termiä niin kuin haluaa: *”Melko itsestään selvää käsitettä, mutta kuitenkin tarkoitamme sillä täysin eri asioita ”* (H15, N).

Myös toinen opiskelija (H23, M) pohti, miten tasa-arvon määrittely on haasteellista ja *”voisi olettaa, että siinä vaiheessa, kun osataan määritellä kaikkia ihmisiä koskeva tasa-arvo, ja toteuttaa sitä käytännössä, sukupuolten välinen tasa-arvo toteutuu myös”*. Käsitteen haastavuuden nähtiin olevan yksi syy siihen, miksei sukupuolten tasa-arvoa vielä olla saavutettu. Sukupuolten tasa-arvo käsitteenä aiheutti siis osassa opiskelijoista hämmennystä mutta toisaalta osa tiedosti termin haastavuuden ja teksteissä se johti opiskelijoilla itsereflektioon, jolloin esimerkiksi pohdittiin omaa käyttäytymistä suhteessa tasa-arvoon. Osalla opiskelijoista tasa-arvon määrittely ja siitä kirjoittaminen myös herätti ärtymystä sen vuoksi, että aihe tuntui haastavalta ja vieraalta. Eräs opiskelijoista kertoi, miten oli heti ensimmäisellä luennolla tipahtanut kyydistä, kun sukupuolisensitiivisyydestä oli puhuttu kuin itsestäänselvyytenä.

Sukupuolten tasa-arvo itsestäänselvyytenä, sisäsyntyisenä ja osana suomalaisuutta.

Sukupuolten tasa-arvo nähtiin haastavana käsitteenä mutta toisaalta siihen myös suhtauduttiin itsestäänselvyytenä: *”Itselleni tasa-arvo on niin looginen asia, eli siihen tulee ilman muuta pyrkiä. Mutta tiedostan myös, että nyky-yhteiskunnassa tasa-arvo kuitenkin ei toteudu täydellisesti”* (H11, M). Lisäksi sukupuolten tasa-arvosta puhuttiin jo toteutuneena Suomessa:

”Suomessa perinteiset sukupuoliroolit tulevat esille lähinnä vitsien muodossa – Tasa-arvo keskustelu saa mielestäni paremmat lähtökohdat esimerkiksi Afrikan tai Lähi-Idän maissa, joissa on selkeästi yhä huomattavissa suuret erot naisten ja miesten asemien välillä. Juuri näihin maihin tulisi ottaa kontaktia ja juuri näissä maissa levittää tasa-arvoon tietoisuutta, opettaa ihmisiä olemaan tasa-arvoisia ja puuttamaan lastensa kasvatukseen.” (H2, N)

Tässä tekstissä sukupuolten tasa-arvosta luodaan kuva suomalaisena vientituotteena ja Suomi on saavuttanut aseman, jossa sukupuoliroolit esiintyvät vain vit-sien muodossa eli epätasa-arvon ei nähdä koskettavan itseä, vaan siihen liittyvät ongelmat keskittyvät muualle, kehittyviin maihin. Opiskelijoiden teksteissä sukupuolten tasa-arvo myös liitettiin osaksi suomalaisuutta ja tasa-arvo ongelmat Suomessa kohdistettiin maahanmuuttajiin:

”Esimerkiksi patriarkalisista maista tulevilla maahanmuuttajaperheissä nainen voi jäädä miehen varjoon, mutta kotioiloissa ei tasa-arvolakia voida soveltaa. Näiden perheiden asenteisiin auttaa parhaiten integraatio suomalaiseen yhteiskuntaan, ja se, että jokainen suomalainen pitää tasa-arvoa yhtä luonnollisena osana omaa kulttuuriamme kuin saunaa ja salmiakkia.” (H18, N)

Edellä opiskelija (H18, N) uskoo, että Suomi on tasa-arvoinen maa ja tasa-arvo on luonnollinen osa suomalaisuutta. Tästä todisteena on tasa-arvolaki eli tasa-arvo vallitsee yhteiskunnan tasolla muttei ole voimassa kotioiloissa esimerkiksi maahanmuuttajaperheissä, joita ei nähdä suomalaisina. Sukupuolten tasa-arvo näyttäytyikin erottavana tekijänä suomalaisten ja maahanmuuttajien, afrikkalaisten sekä Lähi-Idän maiden välille – tasa-arvosta puhuttiin suomalaisena, länsimaisena arvona.

Osaksi tasa-arvon näkemistä itsestäänselvyytenä voidaan myös liittää sukupuolten tasa-arvon näkeminen sisäsyntyisenä. Muutama opiskelija määritteli sukupuolten tasa-arvon sisäsyntyisenä ominaisuutena, asiana, jota ei tarvitse erikseen opettaa: *”Lapselle ei tarvitse erikseen opettaa sukupuolten tasa-arvoisuudesta, jos tätä kohdellaan samanarvoisesti muiden kanssa” (H6, M)*. Tai kuten toinen opiskelija (H9, N) totesi:

” Suomalaisille tasa-arvo on hyvin tärkeä asia, mutta varsinaisen toiminnan suhteen ollaan vähän laiskoja. Ei se mitään, sillä ei tasa-arvo oikeastaan edellytä mitään ihmeellisempiä tekoja. Sen pitää olla asia, joka kumpuaa meistä itsestään. Yritetään nähdä ihmiset vauvasta vaariin samanlaisina, sillä ei yksi x- tai y-kromosomi

meihin loppujen lopuksi suurta eroa tee. Jätetään samalla se tunteita herättävä sana tasa-arvo vähemmälle käytölle.” (H9, N)

Tässä opiskelijan (H9, N) vastauksessa sukupuolten tasa-arvo näyttäytyy sisäsyntyisenä asiana. Opiskelija (H9, N) toi aiemmin tekstissään esiin sen, miten luennolla oli puhuttu sukupuolten epätasa-arvon näyttäytyvän edelleen Suomessa. Opiskelija pohti tekstissään sitä, miten tasa-arvotilannetta pitäisi tarkastella riittävän kokonaisvaltaisesti – tällä hetkellä hänen mielestään keskitytään liikaa yksittäisten toimintojen kuten palkkaerojen kautta tasa-arvotilanteen tarkasteluun. Kuitenkin tekstinsä lopussa opiskelija ratkaisee tapauksen yksinkertaistamalla – mitään ei tarvitse tehdä, tasa-arvo kumpuaa jokaisesta itsestään. Tämä voi toimia esimerkkinä opiskelijoiden tekemästä yksinkertaistamisesta, jota tehdään, kun aihe koetaan haastavaksi ja siihen ei löydetä helppoa ratkaisua. Tekemällä aiheen itselle ymmärrettäväksi yksinkertaistamisen kautta, opiskelija sai tekstiinsä jonkinlaisen ratkaisun. Samalla opiskelijan vastaus on esimerkki sukupuolineutraaliuden ihanteesta yhteiskunnassa – kun sukupuoli jätetään huomiotta, saavutetaan tasa-arvo.

Opiskelijoiden keskuudessa elää siis hyvinkin monenlaisia uskomuksia liittyen sukupuolten tasa-arvoon – se näyttäytyy asiana, joka vaatii tekoja tai jonaakin, joka ratkeaa siitä vaikenemalla. Sukupuolineutraaliuden ihanne elikin erilaisten merkitysten yhteydessä opiskelijoiden teksteissä.

Opiskelijat vastasivat esseissään oletukseen siitä, että tasa-arvokeskustelua on Suomessa haasteellista käydä. Monet opiskelijat ottivat väitteen vastaan teksteissään sitä kyseenalaistamatta ja moni kertoi aiheen herättävän itsessäänkin paljon tunteita. Tämän lisäksi juuri silloin, kun tasa-arvo nähtiin jo toteutuneena, opiskelijat myös kokivat, ettei tasa-arvokeskustelun käyminen Suomessa ole haasteellista ja kysymyksenasettelu kyseenalaistettiin.

Sukupuolten tasa-arvo käsitteen laajentaminen – kohti yhdenvertaisuutta.

Monet opiskelijat toivat teksteissään esiin sen, miten sukupuolten tasa-arvosta pitäisi siirtyä laajempiin käsitteisiin. Toisaalta tätä tuotiin esille esimerkiksi liitämällä feminismiin intersektionaalisuus, jolloin sukupuolen rinnalle tuotiin muita eriarvoa tuottavia tekijöitä ja toisessa ääripäässä sukupuoli nähtiin vanhentuneena käsitteenä, josta olisi aika siirtyä laajempaan suuntaan: *”Pikemminkin tulisi aina pyrkiä tasoittamaan eri yhteiskunnan luokkien asemaa ja sulavoittamaan erilaisia osa-alueita. Onko loppujen lopuksi sukupuolellakaan siis merkitystä? Mielestäni ei välttämättä. Sukupuoli on lopulta niin vanhanaikainen käsite”* (H11, M).

Osa opiskelijoista myös koki, että sukupuolten tasa-arvosta on jo puhuttu tarpeeksi: *”Tasa-arvokeskustelun pitäisi ulottua sukupuolten lisäksi tai sijaan koskemaan myös etnisiä- ja sosiaalisia ryhmiä, valtakunnallisista normeista poikkeavasti ajattelevia ja syrjäytyneitä”* (H18, N). Lisäksi listataan, että olisi tärkeää nostaa esiin kaikenlainen epätasa-arvo yhteiskunnassa, kuten *”esimerkiksi kulttuurinen epätasa-arvo on hyvinkin pinnallinen ongelma, jota useat eivät huomaa tai tiedosta niin paljon”* (H11, M). Epätasa-arvosta oltiin teksteissä tietoisia mutta sen nähtiin ulottuvan sukupuolta paljon laajemmalle.

Sukupuolten tasa-arvosta puhuminen myös näyttäytyy opiskelijoiden teksteissä eroja tuottavana käsitteenä, kuten tässä opiskelijan kirjoituksessa: *”Jos kaikki ihmiset yhtäläisesti kuuluvat joukkoon, jonka piirissä tasa-arvo- ja oikeudenmukaisuuskeskustelua käydään, ei syntyisi eksklusiivista ja vastakkain asettelevaa keskusteluilmapiiriä, vaan puhuisimme kaikista ihmisistä yhdenvertaisina ”* (H12, M). Opiskelijan vastauksessa sukupuoli näyttäytyy yhtenä epätasa-arvoisuutta tuottavana tekijänä. Lisäksi tässä tuodaan näkyväksi se, mikä vaikuttaisi olevan monen opiskelijan tekstin taustalla oleva ajatus: tasa-arvosta ja epätasa-arvosta puhuttaessa täytyy kaikki ottaa mukaan ja määritellä keskustelun osallistujiksi, koska epätasa-arvon nähdään koskevan kaikkia. Muutama opiskelijoista myös kirjoitti, että sukupuoli ja tasa-arvo pitäisi pitää erossa toisistaan, koska siitä puhuminen herättää niin paljon tunteita.

Syitä sukupuolten tasa-arvosta puhumisen siirtymiseen kohti pelkkää tasa-arvon tai yhdenvertaisuuden käsitettä oli siis monia opiskelijoiden teksteissä.

Myös sukupuolesta puhumisesta oltiin valmiita luopumaan ja korostamaan enemmänkin yksilöllisiä piirteitä pohtiessa eroja eri yksilöiden välillä, kuten edellä on jo tuotu esille. Koska yksilöllisten piirteiden nähtiin selittävän paremmin epätasa-arvoisuutta yhteiskunnassa, näyttäytyi puhe sukupuolten tasa-arvosta aikansa eläneenä.

6 POHDINTA

Tässä luvussa käyn vielä läpi lyhyesti tutkimustulokset sekä vertaan niitä aiempiin tutkimuksiin ja tutkimuskirjallisuuteen. Pohdin tutkimuksen tavoitteen täyttymistä sekä tulosten soveltamista. Lopuksi käyn läpi tutkimuksen luotettavuutta sekä ehdotuksia jatkotutkimuskysymyksiksi.

6.1 Miksi feminismistä on vaikea puhua?

Sukupuolten tasa-arvoa on pyritty edistämään koulumaailmassa vuosikymmeniä (Brunila & Kallioniemi 2018, 540). Tasa-arvotyön toteuttaminen on kuitenkin koettu haasteelliseksi ja yhdeksi syyksi tähän on esitetty olemassa olevia käsityksiä sukupuolen itsestänselvyydestä ja ongelmattomuudesta sekä feminismikäsityksen negatiivisesta kaiusta (Ikävalko & Kantola 2017, 245–246; McKnight 2018, 229–230, Viden & Naskali 2010, 65). Tämä tutkimus lähti pohdinnasta, miksi feminismistä on vaikea puhua. Tähän pyrin löytämään vastauksen tutkimuskysymyksilläni siitä, millaisia merkityksiä aineenopettajaopiskelijat liittivät sukupuolten tasa-arvoon ja feminismiin ja mitkä näistä merkityksistä näyttäytyivät opiskelijoiden vastauksissa hyväksyttävänä ja mitkä eivät.

Suomessa on tehty melko vähän tutkimuksia korkeakouluopiskelijoiden feminismiin liittämistä merkityksistä (vrt. Ikävalko & Kantola 2017; Viden & Naskali 2010). Sukupuolten tasa-arvoon liitettyjä uskomuksia ja merkityksiä koulumaailmassa on tutkittu enemmän (Lahelma & Tainio 2019; Pöysä & Pesu 2018; Viden & Naskali 2010) Aineenopettajaopiskelijoiden liittämät merkitykset tasa-arvoon ovat yhteneviä aikaisempien tutkimustulosten kanssa ja osaltaan tämä tutkimus on luonut laajempaa kuvaa siitä, millaisia merkityksiä korkeakouluopiskelijat antavat feminismille ja ovat yhteneviä kansainvälisten tutkimustulosten kanssa (Arson 2003; Crossley 2010; Fiig 2008; McKnight 2018; Swirsky & Angelone 2014; 2016). Tässä osiossa pohdin tutkimustulosten pohjalta sitä, miksi feminismistä on vaikea puhua.

Yksi syy sille, miksi feminismistä puhuminen koetaan vaikeaksi on se, että feminismi käsitteenä koetaan haasteellisena, eikä tiedetä mitä sillä tarkoitetaan (vrt. Arson 2003, 918; Crossley 2010, 128; Swirsky & Angelone 2014, 24). Aineenopettajaopiskelijat myönsivät avoimesti, että käsite koetaan haastavaksi ja silloin feminismiin liitettiin jähmettynyttä ja radikaalin tai ääriefeminismin värittämää kuvaa (vrt. Christensen 2008, 194; Swirsky & Angelone 2014, 239). Näiden merkitysten pohjalta feminismi näyttäytyi käyttökelttomana nyky-yhteiskunnassa, koska sen maineen katsottiin olevan pilalla. Monien opiskelijoiden vastauksissa nykyajan feminismi liitettiin ääriefeminismiin, jonka äärimmillään nähtiin sortavan miehiä ja edustavan vääränlaista tai ”jotenkin hämää” tasa-arvoa. Aiemmat tutkimukset esittävätkin, että feminismiin liitetään ennakkoluuloja ja se näyttäytyy vaikeana käsitteenä, koska feminismistä ei juuri koulutuksessa puhuta, ellei opiskelija osallistu esimerkiksi naistutkimuksen kurssille (Arson 2003, 907; Nelson ym. 2008, 426). Nämä rajalliset paikat oppia feminismistä näyttäytyivät myös teksteissä: koska termi on itselle vieras, oli opiskelijalla aiheesta vain epämääräisiä mielikuvia, jolloin feminismi herkästi liitettiin kuvaan raivokkaista, miehiä sortavista naisista (vrt. Arson 2003, 916; Crossley 2010, 128).

Feminismikäsitteeseen liitetyn haasteellisuuden lisäksi myös sukupuolten tasa-arvon määrittely koettiin aineenopettajaopiskelijoiden keskuudessa vaikeaksi. Tutkimustulosten pohjalta vaikuttaisikin siltä, että feminismistä puhumisen vaikeus liittyy myös sukupuolten tasa-arvokäsitteen haasteellisuuteen. Monet opiskelijoista määrittelivät sukupuolten tasa-arvon samanlaisuusajattelun kaltaisena: tällöin tasa-arvo nähtiin samoina oikeuksina ja etuina (Kuusipalo 2002, 212). Osassa vastauksissa tämän pohjalta korostettiin sukupuolineutraaliuden ihannetta (vrt. Lahelma 2014, 382–383), jolloin ajateltiin, että sukupuoli voidaan vain häivyttää puheista. Samalla kuitenkin tasa-arvon määrittely samanlaisuusajattelun pohjalta herätti opiskelijoissa hämmennystä ja tasa-arvo nähtiin mahdollottomana saavuttaa biologisten eroavaisuuksien vuoksi. Tällöin tasa-arvon ihanteena ja standardina näyttäytyi miehinen tasa-arvo (Beauvoir 2011, 813-814;

Kuusipalo 2002, 212), jota naisten ei katsottu voivan saavuttaa, esimerkiksi koska vain naiset pystyvät synnyttämään.

Sukupuolten tasa-arvon määrittelystä samanlaisuusajattelun pohjalta seurasi myös se, että feminismi näyttäytyi turhana nyky-yhteiskunnassa. Feminismistä puhumista ei siis koeta välttämättä haasteellisena vaan turhana, kuten aiemmatkin tutkimukset osoittavat (Christensen 2008, 189; Arson 2003, 915–916). Feminismiin liitetyn vanhentuneen kuvan taustalla oli samanlaisuusajattelu, jolloin osa opiskelijoista näki Suomessa sukupuolten tasa-arvon jo toteutuneen (vrt. Lahelma 2011a, 271; Viden & Naskali 2010, 71), koska Suomessa katsottiin kaikilla olevan samat oikeudet. Tällöin epätasa-arvoa ajateltiin olevan vain kehittyvissä maissa, jonne myös feminismin aatetta pitäisi levittää. Tällöin tasa-arvo näyttäytyi länsimaisena ja suomalaisena arvona (Lähdesmäki & Saresma 2014, 19).

Feminismin vanhentunutta luonnetta toi opiskelijoiden vastauksissa esiin myös sen näyttäytyminen vallitsevaa yksilöpuhetta (vrt. Raevaara 2004, 204–206) vastaan esimerkiksi feminismiin liitettyjen naiskiintiöiden kautta. Feminismin katsottiin tarjoavan etuoikeuksia naisille, ikään kuin oikopolkuja naisten etenemiselle uralla, vaikka yksilöllisten tekijöiden kuten kykyjen ja osaamisen katsottiin mahdollistavan tasa-arvoiseen tilanteeseen pääsyn. Yksilöllisten tekijöiden myös katsottiin luovan epätasa-arvoa, eikä sukupuolen, jolloin feminismiin myös liitettiin ”uhriutumisen” käsite.

Toinen pääsääntöinen tapa hahmottaa sukupuolten tasa-arvoa aineenopettajaopiskelijoiden keskuudessa oli pitkälti erilaisuusajatteluun pohjautuva. Tällöin epätasa-arvon syyksi nähtiin sosialisatio eli kulttuurin arvoista, kasvatuksesta ja normeista syntyneet erot sukupuolten välillä (Holli 2001, 249). Erilaisuusajatteluun liittyy olennaisesti vallan käsite, joka tuli opiskelijoiden teksteissä esiin puhumattomien tapojen muodossa (Unterhalter 2006, 623). Kuitenkaan suurimman osan aineenopettajaopiskelijoiden teksteissä ei elänyt uskomusta siitä, että feminiinisyyttä olisi nyky-yhteiskunnassa vähemmän arvostettua kuin maskuliinisuus (vrt. Beauvoir 2011, 813-814; Tong 1989, 72). Näin ollen naisen ei nähty olevan heikommassa asemassa kuin miehen.

Tästä seurasikin yksi syy sille, miksi feminismistä puhuminen koetaan haastavaksi: feminismin uskotaan edistävän naisten oikeuksia sekä tuovan vain naisiin kohdistuvaa epätasa-arvoa esille. Sen sijaan aineenopettajaopiskelijat uskoivat, että myös miehet kokevat yhteiskunnassa epätasa-arvoa eli opiskelijoiden teksteissä esiintyi paljon mediassa pinnalla ollutta huolipuhetta pojista (Lahelma 2014, 381). Epätasa-arvoa yhteiskunnassa katsottiin tuottavan itse sukupuoli yleisesti eikä minkään tietyn sukupuolen. Myös aiemmat tutkimukset koulumaailmasta tukevat tätä, eli sukupuolten tasa-arvon edistämisen nähdään tarkoittavan jokaisen oppilaan yksilöllisyyden tukemista (Pöysä & Pesu 2018, 70).

Aineenopettajaopiskelijat pyrkivät myös purkamaan feminismiin edellä liitettyjä negatiivisia nähtyjä merkityksiä ja näin muodostui kuva siitä, millaisesta feminismistä on hyväksyttyä puhua. Tällöin korostui se, miten feminismin nähtiin hyödyttävän kaikkia – ei vain naisia. Aiemmat tutkimukset esittävät, miten feminismiin koulumaailmassa liitetään riidanhaluisuutta (McKnight 2018, 228; Weiner 2000, 243) mutta omassa aineistossani feminismin radikaaliluonnetta yritettiin myös riisua ja korostaa feminismin pyrkimystä yhteistyöhön sukupuolten tasa-arvon edistämässä (vrt. Ikävalko & Brunila 2011, 330). Tällöin korostettiin feminismin kontekstisidonnaisuutta ja muuttuvuutta (vrt. Bowden & Mummery 2009, 7; Julkunen 2010, 25), jolloin feminismillä nähtiin olevan edelleen tarvetta Suomessa, koska sukupuoleen liitettyjen odotusten nähtiin olevan yksilön autenttisuuden ja aitouden tiellä. Vaikka aiemmat tutkimukset siis osoittivat, että feminismiin liitetään negatiivista kaikua (ks. McKnight 2018; Viden & Naskali 2010, 65) ja moni aineenopettajaopiskelija näin tekikin, niin sen lisäksi feminismiä puolusteltiin. Tämän voidaan esimerkiksi nähdä olevan seurausta feminismin parantuneesta maineesta mediassa, jossa feminismi nykyään näyttäytyy kannatettavana asiana (Gill 2017, 611).

Kun aineenopettajaopiskelijat puhuivat feminismistä sukupuolten tasa-arvon edistäjänä, liitettiin siihen pitkälti valtiofeminismin kaltaista kuvaa: feminismi nähdään sopeutuneen valtion toimintaan ja luopuneen haastavasta toimintatavastaan (Kantola & Squires 2012, 382–384). Aineenopettajaopiskelijoiden teksteissä feminismi näyttäytyi hyväksyttävänä silloin, kun sen korostettiin

tavoittelevan kaikkien sukupuolten tasa-arvoa ja hyödyttävän kaikkia. Aineenopettajaopiskelijoilla on tutkittu olevan vahva side konservatiivisiin ja hallinnollisbyrokraattisiin tekijöihin, jolloin koulua ja sen merkitystä ei kyseenalaisteta ja koulu näyttäytyy neutraalina (Rautiainen 2008, 144). Opettajakoulutuksessa ei myöskään yleensä korosteta koulun yhteiskunnallista merkitystä. Näin ollen opettajaopiskelijat harvoin näkevät opettajantyön osana yhteiskunnallista vaikuttamista (Viden & Naskali 2010, 67; Lanas & Hautala 2015, 57). Sen sijaan opettaja nähdään asennekasvattajana, pehmeiden arvojen kannattajana, jolloin esi-merkiksi politiikasta puhumista pitäisi välttää (Syrjäläinen ym. 2005, 69–71). Tästä näkökulmasta tarkasteltuna monet aineenopettajaopiskelijat käsittelevätkin feminismiä ja sukupuolten tasa-arvoa: feminismiin liitettiin pehmeämpiä merkityksiä korostamalla feminismin hyötyä ja tavoitetta yhteistyöllä edistää sukupuolten tasa-arvoa.

Puhuttaessa siitä, miksi feminismistä on vaikea puhua, herää myös kysymys, tarvitseeko feminismistä puhua. Tähän pohdintaan myös monet aineenopettajaopiskelijat päätyivät teksteissään: monet opiskelijoista olivat valmiita luopumaan niin feminismin kuin sukupuolten tasa-arvon käsitteestä ja siirtymään vain tasa-arvosta tai yhdenvertaisuudesta puhumiseen. Feminismin koettiin korostavan liikaa naisten oikeuksien puolustamista ja sukupuolten tasa-arvossa ongelmallisena näyttäytyi sukupuolesta puhuminen, jonka koettiin luokittelevan ihmisiä ja asettavan ihmisiä eriarvoiseen asemaan tasa-arvokeskustelussa. Onkin esitetty, että tulevaisuudessa sukupuolten tasa-arvosta puhuttaessa siirrytään yhä enemmän kohti syrjimättömyyden ja yhdenvertaisuuden käsitteitä (Kantola ym. 2012, 11–12; Holli 2012, 95), jolloin tasa-arvo ymmärretään yhä keskeisempänä ihmisoikeutena (Kantola ym. 2012, 12). Tämä näkyi myös omassa aineistossani puheena siitä, miten kaikille kuuluvat samat oikeudet ja kaikki ovat samanarvoisia. Samalla sukupuolten tasa-arvon pelätään häviävän puheista, jolloin sukupuolten tasa-arvo voi näyttäytyä jo toteutuneena tai sen tarkastelu ta- loudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen ulottuvuuksien kautta häviää (Holli 2012, 95).

Aineiston pohjalta vaikuttaakin siltä, että eroista puhuminen koetaan vaikeaksi ja käsitteiden laajentaminen näyttäytyy ratkaisuna siihen, että kaikki kuuluvat määritelmän piiriin, jolloin eroista ei tarvitse puhua. Tästä esimerkkinä opiskelijoiden keskuudessa oli se, miten Adichien (2014) esseeseen määritelmä feminismille koettiin hyväksi, koska se oli ”mukavan väljä”. Mukavan väljällä tarkoitettiin sellaista määritelmää, että siihen katsottiin mahdutettavaksi mahdollisimman monenlaisia asioita ja kaikkien katsottiin voivan samaistua termiin.

Tällainen haluttomuus tai toisaalta osaamattomuus puhua eroista vallitsee laajemminkin suomalaisessa yhteiskunnassa (Kivimäki 2014, 142; vrt. Lahelma & Tainio 2019, 78). Aineistossa tästä seurasi yksinkertaistamista, esimerkiksi juuri sukupuolten tasa-arvon näkeminen jo toteutuneena tai sisäsyntyisenä (vrt. Jokinen & Juhila 2016, 89–92). Yksinkertaistaminen voi johtaa puhumattomuuteen ja sukupuolten tasa-arvosta onkin tutkitusti kouluissa olevan helpompi vaieta, kuin nostaa asia esiin (Lahelma & Tainio 2019, 78). Toisaalta juuri opettajan työhön liitetty luonne sen yhteiskuntaan mukautuvuudesta ja kyseenalaistamattomuudesta ei kannusta aineenopettajaopiskelijoitakaan kyseenalaistamaan ympäristöään. Tällöin vallitsevien erojen havainnointi ja sanoittaminen voi näyttäytyä haasteena.

Vaikka aineenopettajaopiskelijoiden keskuudessa eli erilaisia merkityksiä niin feminismistä kuin sukupuolten tasa-arvosta, perustuivat annetut merkitykset pitkälti heteronormatiiviseen sukupuolikäsitykseen (Juvonen 2002, 354; Lahelma 2014, 382–383). Sukupuolten tasa-arvosta puhuttaessa opiskelijat eivät tuoneet esiin moninaisuusajattelua ja harva opiskelija toi valtakäsitettä tai sukupuolihierarkioiden valtarakenteita mukaan tasa-arvon määritelmään. Osa opiskelijoista nosti maskuliinisuuteen ja feminiinisyteen liitettävät oletukset ja arvostukset sukupuolten tasa-arvo-ongelmaksi. Opiskelijat eivät juuri olleet tietoisia erilaisista sukupuolten tasa-arvo määritelmistä. Samalla opiskelijat kokivat sukupuolten tasa-arvon ikään kuin pyhäksi asiaksi (Brunila 2009a, 166). Tällöin näyttäytyivät esimerkiksi postfeminismiin liitetyt tempaukset, kuten naisen esiintyminen yläosattomissa uimahallissa, vääränlaisena tasa-arvokysymyksenä.

Sukupuolten tasa-arvoon tai feminismiin ei liitetty käsityksiä voimaantumisesta tai moniperustaista sortoa ei osattu sanoittaa. Myöskään feminismin kehittymisestä ei siis oltu tietoisia, vaan feminismin nähtiin pitkälti joko liberaalifeminismin kaltaisena tai ääri-feminismin värityksenä.

Opiskelijoiden vastaukset erosivat keskenään sukupuolten tasa-arvosta ja feminismistä puhuttaessa juuri siinä, nähtiinkö tasa-arvon vaativan tekoja vai ei. Tämän voidaan nähdä pohjustavan tutkimustuloksia, joiden mukaan ne opettajat, jotka näkevät sukupuolten tasa-arvoasiat tärkeinä ja ovat perehtyneet aiheeseen, pyrkivät edistämään tasa-arvoa (Ikävalko & Kantola 2017, 245–246; Brunila & Kallioniemi 2018, 548–549; Lahelma & Tainio 2019, 79). Se, ettei sukupuolten tasa-arvoa opettajan työssä edistetä, ei kuitenkaan johdu siitä, etteikö aiheita välttämättä nähtäisi tärkeäksi, vaan opettajalta puuttuu tietoa aiheesta tai käsitys aiheesta on pintapuolinen ja yksinkertainen. Vain muutama opiskelija osasi nimetä esimerkiksi intersektionaalisen feminismiin tai toi muuten esille, että aiheeseen on perehdytty aikaisemmin. Tällöin opiskelija osasi tuoda esiin myös sukupuolirakenteiden valtajärjestelmää. Kuitenkin kaiken kaikkiaan tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että feminismistä puhuminen on vaikeaa, koska niin feminismin kuin sukupuolten tasa-arvon käsite näyttävät yksinkertaistettuna, jolloin sen moninaiset merkitykset, ulottuvuudet ja kehitykset eivät ole tiedostettuja ja siksi niistä ei osata puhua.

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen vaatii opettajalta tietoa ja ymmärrystä sukupuolesta, vallitsevista valtasuhteista sekä uskoa muutoksen tarpeellisuudesta ja merkityksellisyydestä (Ikävalko & Kantola 2017, 236–237; 245–246). Opettajankoulutusta on kritisoitu siitä, ettei se ota huomioon opiskelijoiden omia käsityksiä ja uskomuksia, eikä pyri haastamaan niitä (Rautiainen 2008, 53). Tällöin opettajaopiskelija jää yksin haastavien teemojen kanssa omien ennakkokäsitystensä varaan. Erityisen tärkeää tulevaisuudessa onkin korostaa opettajankoulutuksen merkitystä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi (Lahelma & Tainio 2019, 70). Sukupuolitietoisuus tai käsitys tasa-arvosta ei ole sisäsyntyinen ominaisuus, vaan kyseessä on opeteltavia teoreettisia taitoja ja tietoja (Lahelma 2011a, 272). Opetussuunnitelma vaatii sukupuolitietoista opetusta, joka sisältää

yhteiskunnallisten ja kulttuuristen käytänteiden ja rakenteiden tunnistamista ja purkamista (Jääskeläinen ym. 2015, 18). Näitä tietoja ja taitoja tulisi käsitellä opettajankoulutuksessa.

Sosiaaliset normit ja arvot vaikuttavat kouluun sekä päinvastoin koulutuksen kautta voidaan vaikuttaa yhteiskunnassa vallitseviin arvoihin ja normeihin (Subrahmanian 2005, 405). Feminismiin liitettyjä ennakkoluuloja purkamalla, voidaan feminismiä tarkastella tarkemmin sukupuolten tasa-arvon edistämisen välineenä. Feminismi näyttäytyy yhtenä välineenä tuoda opiskelijoille vallan ja erojen käsitteet näkyviksi ja käsiteltäviksi sekä sukupuolten tasa-arvon monimuotoisuus ja muuttuminen ajan saatossa. Sukupuolten tasa-arvosta puhuttaessa korkeakouluopiskelijoille olisi tärkeää keskittyä siihen, miten normien ja rakenteiden kautta sukupuolten eriarvoisuutta luodaan. Tällöin ei keskityttäisi liikaa samanlaisuuksiin tai eroihin vaan tuodaan esiin ilmiön kompleksisuus ja moninaisten ratkaisujen mahdollisuus. (Unterhalter 2006, 624.) Tällä hetkellä koulu maailmassa vaarana on se, että tasa-arvosuunnitelman kautta tasa-arvon edistämässä mennään yhä enemmän managerialistiseen suuntaan, jolloin tasa-arvon mittaaminen ja laskeminen korostuu eikä ilmiön monimutkaisuudelle tai kriittisyydelle jää tilaa (Ikävalko & Brunila 2011, 328-329, 333).

Yksi kurssi yliopistossa ei voi tarjota täyttä ymmärrystä sukupuolten tasa-arvosta, mutta se voi aloittaa prosessin (Viden & Naskali 2010), kuten oma aineistonikin osoittaa. Tutkimuksen aineistonkeruun tehtävänanto herätti aineenopettajaopiskelijoissa myös pohdintaa ja itsereflektiota. Samalla Adichien (2014) essee näytti vaikuttaneen siihen, miten opiskelijat feminismistä puhuivat ja toisaalta opiskelijat yrittivät teksteissään ymmärtää feminismiä ja sen päämääriä. Tärkeää olisi kuitenkin painottaa opiskelijoille, että aihe voi herättää tunteita, koska se menee ihon alle ja tulee lähelle itseä (Lahelma 2011a, 269–270). Todennäköisesti feminismistä puhuminen helpottuu, kun opiskelija tulee tietoisiksi omista uskomuksistaan, oppii puhumaan olemassa olevista eroista ja ymmärtää niiden yhteen kietoutuvuuden ja kompleksisuuden ja suhteen valtaan. Ehkä tällöin voidaan päästä kohti Adichien (HS 2017) ehdotusta siitä, että sukupuolesta käytävä keskustelu voisi olla omakohtaista, intiimiä ja toista kuuntelevaa.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet

Tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa on puhuttava havaintojen luotettavuudesta ja niiden puolueettomuudesta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 118). Puolueettomuus on ollut omassa tutkimuksessani suuressa merkityksessä osittain siksi, koska aihe on henkilökohtainen – jokaisella on sukupuoli, niin tutkittavilla kuin itselläni tutkijana. Tutkimuksen alussa huomasin, miten tarkastelin opiskelijoiden vastauksia omien kokemuksieni ja näkemyksieni kautta. Samaistuin myös liikaa tutkittavien vastauksiin, koska koin olevani itse melko samassa asemassa aiheen kanssa kuin tutkittavat. Tutkimuksen varrella olen kuitenkin työstänyt omia ennakkoluulojani ja pyrkinyt siten ymmärtämään ja kuulemaan opiskelijoiden tekstejä. Laadullisessa tutkimuksessa on myös väistämätöntä myöntää, että tutkija on osa tutkimusta tutkimusasetelman luojana ja tulkitsijana (Tuomi & Sarajärvi 2018, 118). Pääasiallinen luotettavuuden kriteeri laadullisessa tutkimuksessa onkin tutkija itse (Eskola & Suoranta 1998, 152).

Olen itse lähtenyt tekemään tutkimusta vähillä ennakkotiedoilla aiheesta ja perehtynyt siihen vasta tutkimuksen aikana. Voidaankin pohtia, onko tutkimuksen luotettavuuden kannalta parempi, jos tutkijalla on paljon ennakkotietoa aiheesta vai silloin, jos aihe on tutkijalle itselleenkin vieras. Tutkimuksen luotettavuuden voidaan katsoa paranevan, jos tutkimuksen tekoon on tarpeeksi aikaa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123). Olen saanut tutustua tutkittavaan aiheeseen intensiivisesti kevään ja kesän 2019 aikana ja koen, että tänä aikana olen oppinut katsomaan tutkittavaa aihetta kokonaisvaltaisemmin ja puolueettomammin ja samalla ilman voimakkaita lähtöoletuksia siitä, millaisia tuloksia tutkimuksesta pitäisi saada. Voi kuitenkin olla, että oma perehtymiseni tutkimusaiheeseen vasta tutkimuksen teon myötä on yksi tutkimuksen rajoituksista.

Tutkimuksen aineistonkeruu tapahtui osana yliopiston kurssia. Koska aineisto kerättiin tekstimuodossa, opiskelijoiden kirjoittamina esseinä, luotettavuuden kannalta huomio on kiinnittynyt näiden tekstien tulkintaan, koska lisäkysymyksiä tai tarkentavia kysymyksiä opiskelijoilta ei ole ollut mahdollista kysyä. Samalla jo opiskelijoiden vastaama kysymys tasa-arvokeskustelun haasteellisuudesta piti sisällään arvolatautuneen oletuksen. Jos kysymyksen asettelu olisi

ollut toisenlainen, olisivat myös vastaukset voineet saada erilaisen sävyn. Toisaalta valitsin aineistooni myös sellaisia opiskelijoita, jotka kyseenalaistivat tämän käsityksen. Jo tutkimuskysymysten esittäminen perustuukin tutkijan omaan esiymmärrykseen aiheesta ja sisältää arvoja. Samalla tutkimuksessa tehdyt tulkinnat ja tulokset ovat aina vallankäyttöä. (Ramazanoglu & Holland 2002, 57-58, 112-113.) Arvolatautunut tutkimuskysymys oli kuitenkin yksi tutkimuksen rajoituksista.

Tutkimuksessani oli diskurssianalyysin piirteitä, jolloin tarkoituksena ei ole ollutkaan tarkastella sitä, mikä on totta, vaan millaisia erilaisia merkityssystemejä ja merkityksiä todellisuudesta on vallalla. Merkitykset ovat kuitenkin myös aina kontekstisidonnaisia (Eskola & Suoranta 1998, 197-198), jota tässä tutkimuksessa myös voidaan tarkastella oppimistehtävän kannalta. Merkitykset feministille ja sukupuolten tasa-arvolle olisivat voineet olla toisenlaiset, jos vastaukset olisi kerätty suullisessa muodossa, eikä kirjallisesti oppimistehtävän yhteydessä. Olen tässä tutkimuksessa myös tarkastellut aineenopettajaopiskelijoiden kautta koulumaailmassa eläviä merkityksiä feminismistä ja sukupuolten tasa-arvosta olettaen, että aineenopettajaopiskelijat tulevaisuudessa opettavat peruskoulussa. Kohdejoukon kerääminen niiltä opettajilta, jotka jo ovat työelämässä olisivat tarjonneet tähän todellisen vastauksen.

Tässä tutkimuksessa olen tarkastellut aineenopettajaopiskelijoiden tekstejä sukupuolten tasa-arvosta ja feminismistä. Olen myös olettanut, että nämä tekstit edustavat sitä, millaisia merkityksiä tutkittavasta aiheesta opiskelijoiden keskuudessa vallitsee. Tärkeää on kuitenkin muistaa, että puhuminen ja tekeminen ovat eri asioita, jolloin se, miten nämä uskomukset todella siirtyvät tulevien aineenopettajaopiskelijoiden mukana koulumaailmaan ei ole suoraviivaista. Tutkimuksen aineistonkeruu on myös toteutettu Yhteiskunta ja muutos -kurssin alkupuolella, jolloin opiskelijoiden antamat merkitykset sukupuolen tasa-arvolle ja feministille ovat voineet muuttua myöhemmin kurssin edetessä. Tutkimuksen kannalta tärkeää oli kuitenkin alleviivata sitä, miten eri lähtökohdista opiskelijat oman merkitysmaailmansa pohjalta antavat toisistaan paljonkin eroavia merkityksiä näille teemoille, jolloin korostuu sukupuolta koskeva kurssi osana niin

opettajankoulutusta kuin pedagogisia aineopintoja. Tutkimuksen luotettavuutta myös lisää SetSTOP -hanke, jonka puitteissa se on tehty, koska hanke korostaa tutkimuksen aiheen ajankohtaisuutta ja tuo sen osaksi opettajankoulutusta ja pedagogisia opintoja. Toisaalta yhtenä tutkimuksen rajoitusta voidaan pitää aineistonkeruutapaa lyhyenä esseemuotoisen tehtävänä, joka ei välttämättä mahdollistanut monipuolisten ja syvälle menevien vastausten esiintymistä kaikkien opiskelijoiden kohdalla.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan myös tarkastella tutkimusmenetelmien validiteetin ja reliabiliteetin käsittein, vaikka näiden on toisaalta katsottu vastaavan enemmän määrällisen tutkimuksen tarpeita (Tuomi & Sarajärvi 2018, 118). Tutkimuksen reliabiliteettia lisää se, että tutkimuksessa esitetyt tutkimustulokset vastaavat aiempia tutkimuksia sukupuolten tasa-arvosta eli tulokset vaikuttavat toistettavissa olevilta (Moilanen & Räihä 2018, 55). Suomalaisen käsityksiä feminismistä ei ole tutkittu paljoa, joten siinä mielessä esitetyt tulokset eivät saa juuri suomalaisista tutkimuksista kosketuspintaa, mutta ne vastasivat osaltaan kansainvälisiä tutkimuksia, joissa on tutkittu enemmänkin korkeakouluopiskelijoiden mielipiteitä feminismistä. Olen myös pyrkinyt kuvaamaan mahdollisimman tarkasti analyysin vaiheet, jotta tutkimuksen toistettavuus ja luotettavuus paranisivat.

Tutkimuksen kohteena on ollut erilaisten merkitysten olemassaolo feminismistä ja sukupuolten tasa-arvosta. Tässä tutkimuksessa mielenkiinto kohdistui aineenopettajaopiskelijoihin, joiden tulevaisuuden työssään tulisi edistää sukupuolten tasa-arvoa koulumaailmassa. Tutkimuksen tulokset toivat esiin erilaisten merkityssystemien olemassaolon ja auttoivat hahmottamaan sitä, miten erilaisia käsityksiä aiheesta on. Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tarkastella sitä, miten käytännötilanteessa esimerkiksi luokkahuoneessa sukupuolten tasa-arvosta ja feminismistä keskustellaan. Millaisia argumentteja käytetään ja mitkä asiat kiinnittävät opettajan huomion sekä millaisia normeja keskustelussa esiintyy. Lisäksi erityisesti feminismiin liitettyjä merkityksiä on kansainvälisesti tutkittu määrällisin menetelmin, jonka voisi myös toteuttaa Suomessa pyrkien havainnoimaan yleistä asenneilmapiiriä. Kuten toin tutkimuksessa esille,

vaikuttaisi siltä, että myös Suomessa myönteinen suhtautuminen feminismiin olisi lisääntynyt viime vuosina, esimerkkinä kevään 2019 eduskuntavaalit, joissa puolueet julistautuivat intersektionaalisen feminismin kannattajiksi. Lempiäisen (2001) tekemä pieni pintaraapaisu feminismistä suomalaisessa mediassa toi esiin varsin kielteisen kuvan feminismistä ja samoin Raevaaran (2003) tutkimus toi esiin, ettei silloisessa eduskunnassa sopinut käyttää itsestään ilmaisua feminismi. Mielenkiintoista olisikin tutkia, onko suomalaisessa mediassa vasta viime vuosina alettu nostaa esiin positiivisia mielikuvia liittyen feminismiin.

LÄHTEET

- Adichie C. 2014. Meidän kaikkien pitäisi olla feministejä. Helsinki: Kustannus-osakeyhtiö Otava.
- Antikainen A. 2006. In search of the Nordic Model in Education. *Scandinavian Journal of Educational Research* 50 (3), 229–243.
- Antikainen A., Rinne R. & Koski L. 2013. *Kasvatussosiologia*. 5.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Arson P. 2003. Feminists or "Postfeminists"? Young women's attitude toward feminism and gender relations. *Gender & Society* 17 (6), 903–922.
- Beaviour de S. 2011. *The Second Sex*. (1. painos julkaistu ranskaksi vuonna 1949). New York: First Vintage Books Edition.
- Bowden P. & Mummery J. 2009. *Understanding feminism*. Stocksfield: Acumen.
- Brunila K. 2009a. Parasta ennen: Tasa-arvotyön projektitapaistuminen. Helsingin yliopisto: Kasvatustieteenlaitoksen tutkimuksia 222.
- Brunila K. 2009b. Sukupuolten tasa-arvo korkeakoulutuksessa ja tutkimuksessa. *Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:51*.
- Brunila K. & Kallioniemi A. Equality work in teacher education in Finland. 2018. *Policy Futures in Education* 2018, 16 (5), 539–552.
- Cameron L., Rutland A., Brown R. & Douch R. 2006. Changing Children's Inter-group Attitudes Toward Refugees: Testing Different Models of Extended Contact. *Child Development* 77 (5), 1208–1219.
- Cardona Lopez J. A., Nordfjell O. B., Gaini F. & Heikkinen M. 2018. Promising Nordic practices in gender equality promotion: Developing teacher education dialogue, practice, and policy cycles on-line. *Policy Futures in Education* 2018, 16 (5), 605–619.
- Charpentier S. 2001. Sukupuoliusko. Valta, sukupuoli ja pyhä avioliitto lesbo- ja homoliittokeskustelussa. Jyväskylän yliopisto: Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 69.
- Christensen A.-D. 2008. Young women's attitudes towards feminism and gender equality. Teoksessa Melby K., Ravn A-B. & Wetterberg C. C. (toim.) *Gender equality and welfare politics in Scandinavia: The limits of political ambition?* Bristol, UK: Policy, 183–198.
- Clarkeburn H. & Mustajoki A. 2007. *Tutkijan arkipäivän etiikka*. Tampere: Vastapaino.

- Cooray A. & Potrafke N. 2011. Gender inequality in education: Political institutions or culture and religion? *European Journal of Political Economy* 27, 268–280.
- Crossley A. D. 2010. "When it suits me, I'm a feminist:" International students negotiating feminist representations. *Women's Studies International Forum* 33, 125–133.
- Elder-Vass D. 2012. *The reality of social construction*. New York: Cambridge University Press 2012.
- Erss M. 2017. Curriculum as a political and cultural frameworks defining teachers' roles and autonomy. Teoksessa Autio T., Hakala L. & Kujala T. *Opetussuunnitelmatutkimus. Keskustelunavauksia suomalaisen kouluun ja opettajankoulutukseen*. Tampere: Tampere University Press, 193–222.
- Eskola J. & Suoranta J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Eväsoja, H. & Keskinen S. 2005. Opettaja auktoriteettina ja vallan käyttäjänä. Teoksessa Keskinen S. (toim.). *Valta, kilpailu ja kiusaaminen opettajan työssä* Helsinki: OKKA, 10–22.
- Fairclough N. 1992. *Discourse and social change*. Cambridge: Polity.
- Fiig C. 2008. A Scandinavian feminist public sphere: Discourses on feminism and gender equality. Teoksessa Melby K., Ravn A-B. & Wetterberg C. C. *Gender equality and welfare politics in scandinavia: the limits of political ambition?* Bristol, UK: Policy, 199–213.
- Fornaciari A. & Männistö P. 2015. Yhteiskunta- ja demokratiakasvatuksen sudenkuoppa. Opettajien avulla kohti kriittisempää kansalaisuutta. *Kasvatus & Aika* 9 (4), 72–86.
- Fornaciari A. & Männistö P. 2017. Yhteiskuntasuhde osana luokanopettajan ammattia – traditionaalista vai orgaanista toimijuutta. *Kasvatus* 48 (4), 353–367.
- Gill R. 2017. The affective, cultural and psychic life of postfeminism: A postfeminist sensibility 10 years ago. *European Journal of Cultural Studies* 2017, 20 (6), 606–626.
- Gordon T. 2004. "Sata pientä sääntöä..." -sukupuoli koulun arjessa. Teoksessa *Koulu- sukupuoli - oppimistulokset*. Helsinki: Opetushallitus 2004, 68–82.
- Hakala L, Maaranen K. & Riitaoja A.-L. 2017. Opetussuunnitelmatutkimus luokanopettajakoulutuksessa – yhdestä totuudesta moniin totuuksiin. Teoksessa Autio T., Hakala L. & Kujala T. *Opetussuunnitelmatutkimus*.

- Keskustelunavauksia suomalaiseen kouluun ja opettajankoulutukseen. Tampere: Tampere University Press, 161–190.
- Heikkinen M. 2016. Introduction. Teoksessa Heikkinen M. (toim.). Promising Nordic Practices in Gender Equality Promotion in Basic Education and Kindergartens. Oulu: Oulun yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan elektronisia julkaisuja 11.
- Holli A. M., Magnusson E. & Rönnholm M. 2005. Critical studies of Nordic discourses on gender and gender equality. *Nordic Journal of Women's Studies*, 13 (3), 148–152.
- Holli A. M. 2012. Kriittisiä näkökulmia tasa-arvon tutkimukseen. Teoksessa Kantola J., Nousiainen K. & Saari M. Tasa-arvo toisin nähtynä. Oikeuden ja politiikan näkökulmia tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Helsinki: Gaudeamus, 73–96.
- HS. Helsingin Sanomat. 2017. "Sukupuoli on yhä edelleen tärkeä keskustelunaihe" – kaikki 9-luokkalaiset saavat luottavakseen kirjailija Chimamanda Ngozi Adichien feministisen esseen. Helsingin Sanomat 31.1.2017.
- Ikävalko E. & Brunila K. 2011. Tasa-arvosuunnittelu managerialistisen hallinnan tekniikkana. *Sociologia* 2011, 4, 323–337.
- Ikävalko E. & Kantola J. 2017. Feminist resistance and resistance to feminism in gender equality planning in Finland. *European Journal of Women's Studies* 2017, 24 (3), 233–248.
- Jokinen A. & Juhila K. 2016. Valtasuhteiden analysoiminen. Teoksessa Jokinen A., Juhila K. & Suoninen E. Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 75–104.
- Jokinen A., Juhila K. & Suoninen E. 2016. Diskursiivinen maailma. Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen A., Juhila K. & Suoninen E. Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 25–50.
- Julkunen R. 2010. Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit. Tampere: Vastapaino.
- Juvonen T. 2002. Tasa-arvoajattelun heteronormatiivisuus ja seksuaalinen tasa-arvo. Teoksessa Holli A. M. & Saariskoski T. & Sana E. (toim.) Tasa-arvo-politiikan haasteet. Porvoo: Helsinki: WSOY: Tasa-arvoasian neuvottelukunta: Sosiaali- ja terveysministeriö, 254–262.
- Jääskeläinen L., Hautakorpi J., Onwen-Huma H., Niittymäki H., Pirttijärvi A., Lempinen M., & Kajander V. 2015. Tasa-arvotyö on taitolaji. Opas

- sukupuolten tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa. Oppaat ja käsikirjat 2015, 5. Helsinki: Opetushallitus.
- Kalalahti M. & Varjo J. 2012. Tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus perusopetukseen sijoittumisessa ja valikoitumisessa. *Kasvatus & Aika* 6 (1), 39–55.
- Kantola J. & Squires J. 2012. From state feminism to market feminism? *International Political Science Review* 33 (4), 382–400.
- Kantola J., Nousiainen K. & Saari M. 2012. Tasa-arvosta ja sen lukemisesta toisin. Teoksessa Kantola J., Nousiainen K. & Saari M. Tasa-arvo toisin nähtynä. Oikeuden ja politiikan näkökulmia tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Helsinki: Gaudeamus, 7–27.
- Kivimäki S. 2014. Luokka- ja sukupuolisensitiivistä yliopisto-opetusta. Teoksessa Saarinen J., Ojala H. & Palmu T. Eroja ja vaarallisia suhteita: keskustelua feministisestä pedagogiikasta. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura Fera, 123-142.
- Krokkfors L. 2018. Opetussuunnitelman pedagogiset mahdollisuudet – opettajatuuden edessä. Teoksessa Autio T., Hakala L. & Kujala T. Opetussuunnitelmatutkimus. Keskustelunavauksia suomalaiseseen kouluun ja opettajankoulutukseen. Tampere University Press, 247–266.
- Kuula A. 2015. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kuusipalo J. 2002. Mikä on se tasa-arvo, jota tasa-arvopolitiikka tavoittelee? Teoksessa Holli A. M. & Saariskoski T. & Sana E. (toim.) Tasa-arvopolitiikan haasteet. Porvoo: Helsinki: WSOY: Tasa-arvoasian neuvottelukunta: Sosiaali- ja terveysministeriö, 208–220.
- Lahelma E. 2004. Tytöt, pojat ja koulukeskustelu: Miten koulutuspoliittiset ongelmat rakentuvat? Teoksessa Koulu- sukupuoli – oppimistulokset. Helsinki: Opetushallitus 2004, 54–67.
- Lahelma E. 2011a. Gender awaness in finnish teacher education: An impossible mission? *Education Inquiry* 2 (2), 263–276.
- Lahelma E. 2011b. Sukupuolitietoisuutta kouluun ja opettajankoulutukseen: TASUKO-hankkeesta eteenpäin. *Kasvatus* 42 (1), 90–95.
- Lahelma E. 2014. Tasa-arvodiskurssi ja poikadiskurssi koulutuskeskustelussa: 30 vuotta rinnakkaineloa ja vastakkainasettelua. *Kasvatus* 45 (4), 380–385.
- Lahelma E. & Tainio L. 2019. The long mission towards gender equality in teacher education: Reflections from a national project in Finland. *Nordic Studies in Education* 39 (1), 69–84.

- Laiho A. 2013. Sukupuolten tasa-arvo koulutuspoliittisena tavoitteena ja käsitteenä – esitarkastelussa 2000-luvun politiikkadokumentit. *Kasvatus & Aika* 7 (4), 27–44.
- Laine T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola J. (toim.) & Valli R. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 5.painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 25–42.
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1329/2014.
- Lanas M. & Hautala M. 2015. Kyseenalaistavat sopeutujat – mikropoliittisen lukutaidon opettaminen opettajankoulutuksessa. *Kasvatus* 46 (1), 48–59.
- Lapinoja K. P. 2006. Opettajan kadonnutta autonomiaa etsimässä. Jyväskylän yliopisto: Chydenius-instituutti.
- Lappalainen H.-P. 2011. Sen edestään löytää. Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimistulokset perusopetuksen päättövaiheessa 2010. Helsinki: Opetushallitus. Koulutuksen seurantaraportit 2011:2.
- Lappalainen S., Lahelma E., Pehkonen L. & Isopahkala-Bouret U. 2012. Gender Neutralities, Dichotomies and Hidden Inequalities: Analysis of Vocational Teachers' Reflections on Gender in the Profession. *Vocations and Learning* 5 (2012), 297-311.
- Lempiäinen K. 2001. Naisellinen feministi: Naisfeministisubjekti. Teoksessa Nikunen M., Gordon T. Kivimäki S. & Pirinen R. (toim.) *Nainen/naisuus/naisellisuus*. Tampere: Tampere University Press, 21–42.
- Lynch, K. & Baker, J. 2005. Equality in Education: The importance of Equality of Condition. *Theory and Research in Education* 3 (2), 131–164.
- Lähdesmäki T. & Saresma T. 2014. Re-framing gender equality in Finnish online discussion on immigration: Populist articulations of religious minorities and marginalized sexualities. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 22 (4), 299–313.
- McKnight L. 2018. A bit of a dirty word: 'Feminism' and female teachers identifying as feminist. *Journal of Gender Studies* 27 (2), 220–230.
- McRobbie A. 2009. *The aftermath of feminism. Gender, culture and social change*. Los Angeles: Sage.
- Mietola R., Lahelma E., Lappalainen S. & Palmu T. 2005. Johdattelua kohtaamisiin kasvatuksen, koulutuksen ja tutkimuksen kentillä. Teoksessa Mietola R., Lahelma E., Lappalainen S. & Palmu T. *Kohtaamisia kasvatuksen ja*

- koulutuksen kentillä. Erontekoja ja yhdessä tekemistä. Turku: Turun yliopisto: Suomen kasvatustieteellinen seura, 39–19.
- Moilanen P. & Rähä P. 2010. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Aaltola J. (toim.) & Valli R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5.painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 43–61.
- Naskali P. 2014. Turvallisvyöhykkeen tuolle puolen: yliopistopedagogiikka feministisen tietokäsityksen kehityksessä. Teoksessa Saarinen J., Ojala H. & Palmu T. Eroja ja vaarallisia suhteita. Keskustelua feministisestä pedagogiikasta. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura Fera, 41–67.
- Nelson J. A., Liss M., Erchull M. J., Hurt M. M., Ramsey L. R., Turner D. L. & Haines M. E. 2008. Identity in action: predictors of feminist self-identification and collective action. *Sex Roles* (2008) 58, 721–728.
- Ohisalo M. & Kotro A. 2019. Sinua on petetty – Kirjoituksia sukupuolten tasa-arvosta. Helsinki: Like-kustannus.
- OPEA315. Kasvatus, yhteiskunta ja muutos -kurssi. 2019. Aineenopettajien pedagogiset opinnot. Jyväskylän yliopisto.
- Peruskoulun opetussuunnitelma 2014. Helsinki. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf. Luettu 4.7.2019.
- Perusopetuslaki 628/1998.
- Pietikäinen A. & Mäntynen S. 2003. Kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.
- Pynnönen A. 2013. Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulun working paper 379.
- Pöysä S. & Pesu L. 2018. Opettajien kokemukset tyttöjen ja poikien välisen tasa-arvon toteutumisesta kouluissa. Teoksessa Pöysä S. & Kupiainen S. (toim.) 2018. Tytöt ja pojat koulussa. Miten selittää poikien heikko suoriutuminen peruskoulussa. Helsinki: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta 36/2018, 56–72.
- Raevaara E. 2005. Tasa-arvo ja muutoksen rajat. Sukupuolten tasa-arvo poliittisena ongelmana Ranskan parite- ja suomen kiintiökeskusteluissa. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Ramazanoglu C. & Holland J. 2002. *Feminist Methodology. Challenges and Choices*. London: Thousand Oaks: SAGE.

- Ramsey L. R., Haines M. E., Nelson J. A., Turner D. L., Liss M. & Erchull M. J. 2007. Thinking of Others: Feminist Identification and the Perception of Others' Beliefs. *Sex Roles* (2007) 56, 611–616.
- Rautiainen M. 2008. Keiden koulu? Aineenopettajaksi opiskelevien käsityksiä koulukulttuurin yhteisöllisyydestä. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research*.
- Räisänen M. 2011. Koulutuspolitiikan punahilkka. Demko ry opettajan mallitarinan haastajana 1973-1989. *Kasvatus* 42 (5), 441–454.
- Saari A., Tervasmäki T. & Värri V.-M. 2017. Opetussuunnitelma valtiollisen yhtenäisyyden rakentajana. Teoksessa Autio T., Hakala L. & Kujala T. Opetussuunnitelmatutkimus – Keskustelunavauksia suomalaiseen kouluun ja opettajankoulutukseen. Tampere University Press, 83–109.
- Saresma T. 2018. Intersektionaalisuus – Erot ja hierarkiat opettamisessa. Teoksessa Järviluoma H., Linkinen T., Donaldson K., Laukkanen A., Miettinen S., Elonheimo A.-M., Ojala H., Sresma T., Ahlfors J. & Salminen A. Feministisen pedagogiikan ABC. Tampere: Vastapaino, 26–34.
- Saresma T., Okkolin M.-A. & Nikkola T. 2018. Meidän kaikkien pitäisi olla feministejä – kirjahanke pedagogisena aktivismina. Teoksessa Järviluoma H., Linkinen T., Donaldson K., Laukkanen A., Miettinen S., Elonheimo A.-M., Ojala H., Sresma T., Ahlfors J. & Salminen A. Feministisen pedagogiikan ABC. Tampere: Vastapaino, 155–160.
- Subrahmanian R. 2005. Gender equality in education: Definitions and measurements. *International Journal of Educational Development* 25 (4), 395–407.
- Solares E. & Liebkind K. 2012. Ryhmien väliset ennakkoluulot ja niihin vaikuttaminen. *Psykologia* 47 (5/6), 357-368.
- Suoninen E. 2016. Kielenkäytön vaihtelevuuden analysoiminen. Teoksessa Jokinen A., Juhila K. & Suoninen E. Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 51–73.
- Swirsky J.M. & Angelone D.J. 2014. Femi-nazis and bra burning crazies: A qualitative evaluation of contemporary beliefs about feminism. *Current Psychology* 33 (3), 229–245.
- Swirsky J.M. & Angelone D.J. 2016. Equality, empowerment, and choice: What does feminism mean to contemporary women? *Journal of Gender Studies* 25 (4), 445–460.
- Syrjäläinen E., Värri V.-M. & Eronen A. 2005. Opettajaksi opiskelevat ja kansalaisvaikuttaminen. Kansalaisvaikuttaminen haasteena opettajankoulutukselle – Tutkimuksen alkuraportti. Helsingin yliopisto: Historiallis-

yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskuksen tutkimuksia.

- Tomperi T., Vuorikoski M. & Kiilakoski T. 2005. Kenen kasvatus? Teoksessa Tomperi T., Vuorikoski M. & Kiilakoski T. (toim.) *Kenen kasvatus? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus*. Tampere: Vastapaino, 7–28.
- Tong R. 1989. *Feminist thought: A Comprehensive introduction*. 1. painos. London: Routledge.
- Tsokkinen A. (toim.) 2019. *Taantuvan tasa-arvon kirkko*. Helsinki: Kustantamo S&S.
- Tuomi J. & Sarajärvi A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Unterhalter E. 2006. New times and new vocabularies: Theorising and evaluating gender equality in Commonwealth higher education. *Women's Studies International Forum* 29 (6), 620–628.
- Unterhalter E. 2007. Gender equality, education, and capability approach. Teoksessa Walker M. & Unterhalter E. *Amartya Sen's Capability Approach and Social Justice in Education*. New York: Plagrave Macmillan, 87–107.
- Valovirta E. 2012. Ylirajaisten erojen politiikkaa. Teoksessa Juvonen T., Rossi L-M. & Saresma T. *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 92–107.
- Viden S. & Naskali P. 2010. Sukupuolitietoisuus Lapin Yliopiston Opettajakoulutuksessa. Rovaniemi: Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 22. sukupuolentutkimusyksikkö.
- Vuorikoski M. & Räisänen M. 2010. Opettajan identiteetti ja identiteettipolitiikat hallintakulttuurien murroksissa. *Kasvatus & Aika* 4 (4), 63-81.
- Walby S. 1989. Theorising patriarchy. *Sociology* 23 (2), 213–234.
- Weiner G. 2000. A critical review of gender and teacher education in Europe. *Pedagogy, Culture and Society* 8 (2), 233–247.
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.
- Ylitapio-Mäntylä O. 2012. Sukupuolittuneet käytännöt varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Ylitapio-Mäntylä O. (toim.) *Villit ja kiltit. Tasa-arvoistakasvatusta tytöille ja pojille*. Jyväskylä: PS-kustannus, 15-29.

Verkkolinkit:

setSTOP -hanke. Saatavilla: <https://setstop.wordpress.com/> viitattu 27.6.2019

Uusi tietosuojalaki 2018. Saatavilla: <https://gdpr-info.eu/>. viitattu 6.6.2019

YK:n kestävän kehityksen tavoite 4. Saatavilla: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg4> viitattu 3.7.2019